

อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลงกรรมบท 10 และปัจจัยทางจิต
ที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

พฤษภาคม 2554

อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบท 10 และปัจจัยทางจิต
ที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์

พฤษภาคม 2554

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศกรรมบท 10 และปัจจัยทางจิต
ที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์
พฤษภาคม 2554

ฉัตรชัย เสนสาย. (2553). อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิตที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. คณะกรรมการควบคุม: อาจารย์ ดร.สุภาพร ชนะชานันท์, อาจารย์ ดร.จรัส อุ่ณ จิตวิวัฒน์.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) สร้างโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยสาเหตุของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 สุขภาพจิตและลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน 2) ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านพุทธศาสนา ปัจจัยทางด้านจิตลักษณะ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการพิจารณาถึงกฎความเพียงพอในการวิเคราะห์ข้อมูล และวิธีการวิจัยกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 624 คน จาก 11 โรงเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามจำนวน 6 ฉบับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ระหว่าง .8600 ถึง .9147

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังจากการปรับโมเดล ($\text{Chi-Square} = 683.89$, $\text{df} = 315$, $\text{Relative Chi-Square} = 2.17$, $\text{GFI} = 0.93$, $\text{AGFI} = 0.91$, $\text{SRMR} = 0.04$, $\text{RMSEA} = 0.03$, $\text{CFI} = 0.99$ และ $\text{CN} = 343.81$) โดยพบรูปแบบความสัมพันธ์ในโมเดลดังนี้ 1) กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 ($\beta = 0.98$, $p < .001$) กับตัวแปรโยนิโสมนสิการ ($\beta = 0.97$, $p < .001$) กับตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ($\beta = 0.94$, $p < .001$) 2) สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพล ($\beta = 0.21$, $p < .001$) 3) ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ($\beta = 0.23$, $p < .001$) 4) การคิดแบบโยนิโสมนสิการมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ($\beta = 0.61$, $p < .001$) 5) ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ($\beta = 0.10$, $p < .001$) 6) กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อม 3 เส้นทางต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ($\beta = 0.91$, $p < .001$) ผ่านตัวแปรโยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน 7) สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางอ้อม 1 เส้นทางต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ($\beta = 0.31$, $p < .001$) ผ่านตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน

THE INFLUENCES, KALYANAMITT, YONISOMANASIKAN, BELIEF IN KUSONKAMMABOT
10 AND PSYCHOLAGICA FACTORS EFFECTS
THE DESIRABLE STUDENT BEHAVIOR

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the
Master of Science degree in Applied Behavioral Science Research
at Srinakharinwirot University

May 2011

Chatchai Sansay. (2010). *The influences Kalyanamitt, Yonisomanasikan, Belief in kusonkammabot 10 and Psychological factors Effects the desirable student behavior*. Master thesis, M.Sc. (Applied Behavioral Science Research). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Dr. Supapron Thanachanan, Dr. Jarun Ounthitawat

The purpose of this study was to 1) Design the linear structural relations model among antecedents of Kalayanamitt, Yonisomanasikan, Belief in kusonkammabot 10, Mental health and in The future self-control Effects the desirable student behavior. 2) Study influence of Buddhism factors and some psychological factors Effects the desirable student behavior. The sample used in this study were grade 3 students academic year 2553 to Buddhists. Studying in schools under the Bangkok Which is derived from consideration of the rule, adequacy of data analysis. And stratified random sampling of 624 students from 11 schools. The researchers collected data using questionnaires 6 series of which the issue of confidence is between .8600 to .9147.

The results showed that Linear structural models are in harmony with the empirical data after adjusted model. (Chi-Square = 683.89, df = 315, Relative Chi-Square = 2.17, GFI = 0.93, AGFI = 0.91, SRMR = 0.04, RMSEA = 0.03, CFI = 0.99 และ CN = 343.81) Relationship model was found in the following models. 1) Kalayanamitt had direct effect on Belief in Kusonkammabot 10 ($\beta = 0.98$, $p < .001$) on Yonisomanasikan ($\beta = 0.97$, $p < .001$) and on In the future self-control characteristic ($\beta = 0.94$, $p < .001$) 2) Mental health had direct effect on In the future self-control characteristic ($\beta = 0.21$, $p < .001$) 3) Belief in Kusonkammabot 10 had direct effect on Effects the desirable student ($\beta = 0.23$, $p < .001$) 4) Yonisomanasikan direct effect on Effects the desirable student ($\beta = 0.61$, $p < .001$) 5) In the future self-control characteristic had direct effect on Effects the desirable student ($\beta = 0.10$, $p < .001$) 6) Kalayanamitt had 3 paths indirect effect on Effects the desirable student ($\beta = 0.91$, $p < .001$) through Yonisomanasikan, Belief in Kusonkammabot 10 and in the future self-control characteristic variance 7) Mental health had 1 path indirect effect on Effects the desirable student ($\beta = 0.31$, $p < .001$) through in the future self-control variance.

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดีเป็นเพราะผู้วิจัยได้รับการกรุณาอย่างยิ่งจาก ดร.สุภาพร ธาระชานันท์ ดร.จรัส อุ่นจิตติวัฒน์ กรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ผู้ให้ความเมตตากรุณาสละเวลาอันมีค่าเพื่อให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางในการทำวิจัย ดร.พระครูปลัด สุเทพ ปัญญาวิโร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อังคินันท์ อินทรกำแหง กรรมการสอบปากเปล่า ที่กรุณาแนะนำข้อมูลที่มีค่าเพื่อใช้ปรับแก้งานให้สมบูรณ์

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.มนัส บุญประกอบ พระใบฎีกาชำนาญ และพระมหาฤทธิรุทธ์ ที่สละเวลาเป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือ ให้คำแนะนำในการแก้ไขจนได้เครื่องมือให้ผู้วิจัยนำไปใช้ ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดความรู้ด้านต่าง ๆ ให้แก่ผู้วิจัย ทำให้ผู้วิจัยได้เรียนรู้การทำวิจัย พัฒนาทักษะกระบวนการคิดและการแก้ปัญหา และให้กำลังใจ คอยแนะนำช่วยเหลือในระหว่างทำวิจัย ขอขอบคุณรุ่นพี่ และเพื่อนนิสิต สาขาการวิจัยพฤกษศาสตร์ประยุกต์ทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำต่าง ๆ และได้ให้กำลังใจซึ่งกันและกันตลอดเวลาที่ศึกษาในสถาบันแห่งนี้ สุดท้ายนี้ผู้วิจัยขอโน้มรำลึกพระคุณของพระคุณของ บิดา มารดาที่ได้อบรมเลี้ยงดูให้ผู้วิจัยมีวันนี้ ที่คอยให้กำลังใจและสนับสนุนช่วยเหลือผู้วิจัยในทุกด้าน

ผู้วิจัยขอตอบแทนพระคุณกัลยาณมิตรทุกท่านทั้งที่ได้กล่าวมา และที่ไม่ได้กล่าวถึงในนี้ ด้วยการนำความรู้ที่มีไปใช้ในการประกอบสัมมาชีพ เพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่สังคมต่อไป

ฉัตรชัย เสนสาย

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ภูมิหลัง.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
นิยามศัพท์ปฏิบัติการ.....	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ.....	8
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ สมศ.	8
เกณฑ์การประเมิน สมศ.	10
การวัดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ....	12
แนวการศึกษาพฤติกรรม.....	13
การศึกษาพฤติกรรมตามแนวพุทธ.....	13
กัลยาณมิตร.....	15
โยนิโสมนสิการ.....	25
ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10.....	32
ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ.....	37
สุขภาพจิต.....	39
ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน.....	41
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	44
สมมติฐานการวิจัย.....	47
3 วิธีดำเนินการวิจัย	51
การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง.....	51
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	52

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3 (ต่อ)	
การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	57
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	58
การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	58
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	62
ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง.....	65
ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษา.....	66
ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดล.....	76
อิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อแต่ละตัวแปรผล.....	76
อิทธิพลของตัวแปรผลที่มีผลมาจากตัวแปรสาเหตุ.....	76
การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน.....	76
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	87
สรุปผลการวิจัย.....	89
สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐาน.....	90
ข้อเสนอแนะในการวิจัย.....	101
ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้.....	101
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป.....	101
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	102
บรรณานุกรม.....	103
ภาคผนวก.....	109
ภาคผนวก ก.....	110
ภาคผนวก ข.....	139
ประวัติย่อผู้วิจัย.....	141

บัญชีตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง.....	52
2 แสดงแบบวัดที่ใช้ในการวิจัย.....	52
3 ดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบว่าโมเดลในการวิจัยที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับ ข้อมูลเชิง ประจักษ์.....	61
4 แสดงจำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง.....	
5 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงความเป็นกัลยาณมิตรของ บุคคลรอบข้างของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือ ศาสนาพุทธ ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน.....	66
6 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงการคิดแบบโยนิโสมนสิการของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่กำลัง ศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน.....	67
7 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน	68
8 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงสุขภาพจิต ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่กำลังศึกษาอยู่ใน โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน	70
9 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน	71
10 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของ นักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ. ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัด กรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน.....	72
11 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษา.....	74
12 แสดงผลการทดสอบความกลมกลืนของโมเดลตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์...	78
13 แสดงผลการทดสอบความกลมกลืนของโมเดลทางเลือกหลังปรับโมเดลกับข้อมูลเชิง ประจักษ์	80

บัญชีตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
14 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effects: IE) อิทธิพลรวม (Total effects: TE) ของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อตัวแปรผลและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณกำลังสองของตัวแปร (Squared Multiple Correlation: R^2).....	82
15 ชื่อแบบสอบถามของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	111
16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตัวแปรพฤติกรรมนักเรียนที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ.....	132
17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตัวแปรความเชื่อในคุณธรรมบท 10 ของนักเรียน.....	133
18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตัวแปรคุณสมบัติกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง.....	135
19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตัวแปรคุณสมบัติกัลยาณมิตรของเพื่อน.....	136
20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตัวแปรคุณสมบัติกัลยาณมิตรของครู.....	137
21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตัวแปรโยนิโสมนสิการ	138

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ	หน้า
1 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538: 5).....	38
2 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	46
3 โมเดลสมมติฐานการวิจัย.....	48
4 โมเดลตามสมมติฐาน.....	77
5 โมเดลที่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังปรับโมเดล.....	79

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

นักเรียนจะต้องมีคุณธรรมจริยธรรมเป็นแบบอย่างให้แก่สังคม พร้อมทั้งทำหน้าที่นักเรียนตัวอย่างที่ดีแห่งความสำเร็จ ซึ่งสำเร็จทั้งทางด้านดี มีคุณธรรมจริยธรรม และมีคุณภาพเป็นประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติพัฒนาบ้านเมืองต่อไป (พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัตต์. 2546: 1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นกรอบกำหนดแนวปฏิบัติการจัดการศึกษาของชาติอย่างมีคุณภาพ เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ สติปัญญา ความรู้ มีคุณธรรมจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544: 2) การพัฒนาคนให้มีคุณภาพจะต้องเริ่มที่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

ในปี พ.ศ. 2542 ได้มีการตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมาย หลักการ และแนวทางการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย เพื่อให้เป็นการศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่าง ปัญญาธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวง มุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็กปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้สังคมทุกภาคส่วนที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่า การศึกษาเป็นกระบวนการของการพัฒนาชีวิตและสังคมเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้ และสามารถแข่งขันในระดับนานาชาติ เพื่อให้สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดการศึกษาให้นักเรียนตามที่ได้กล่าวมา จึงมีการกำหนดมาตรฐาน และตัวบ่งชี้ ให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษาในแต่ละช่วงชั้นเพื่อประเมินสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ ที่จัดตั้งก่อนปี พ.ศ. 2542 จำนวน 36,007 แห่ง ตามมาตรฐานและตัวบ่งชี้ที่กำหนด โดยบังคับสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งต้องได้รับการประเมินทุกๆ 5ปี (สมศ. 2548: 3-6) ในมาตรฐานด้านผู้เรียนของ สมศ. ได้ให้ความสำคัญกับพฤติกรรมผู้เรียนด้านคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยกำหนดให้เป็นมาตรฐานที่ 1 ที่ทุกโรงเรียนจะต้องพัฒนานักเรียนให้ผ่านเกณฑ์การประเมิน โดย สมศ. จะกำหนดเกณฑ์การประเมินและประกาศให้โรงเรียนได้ทราบก่อนล่วงหน้า เพื่อให้แต่ละโรงเรียนจัดกิจกรรมพัฒนานักเรียน เพื่อให้นักเรียนเกิดพฤติกรรมตามเกณฑ์ที่กำหนด ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อให้โรงเรียนนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนานักเรียน

ในทางพระพุทธศาสนาได้มีการอธิบายแนวทางการเกิดพฤติกรรมโดย พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551: 621-665) ได้อธิบายว่าปรโตโฆสะ คือเสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นจากภายนอก หรือเรียกได้ว่า กัลยาณมิตร เป็นองค์ประกอบภายนอก ที่ทำให้เกิดโยนิโสมนสิการ อันเป็นองค์ประกอบภายใน และกัลยาณมิตรจะทำให้มีความเห็นชอบในหลักธรรมที่ดั่งาม ทั้งโยนิโสมนสิการและความเห็นชอบในธรรมจะทำให้เกิดพฤติกรรมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่ดั่งาม อันเป็นพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่สังคมพึงปรารถนา ในส่วนกัลยาณมิตรผู้วิจัยสนใจศึกษากลุ่มบุคคลที่อยู่รอบข้างนักเรียน ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมนักเรียนมากที่สุด ได้แก่ ผู้ปกครอง ครูและเพื่อน ในส่วนหลักธรรมในศาสนาพุทธมีหลักธรรม 84,000 พระธรรมชั้นตรี และหลักธรรมเบื้องต้นที่ชาวพุทธยึดถือคือ ศีล 5 แต่เราจะเห็นว่าข้อห้ามในศีล 5 นั้นเป็นข้อห้ามเฉพาะกายกับวาจา จึงยังไม่ครอบคลุมช่องทางการประพฤติของคน แต่ก็มีหลักธรรมพื้นฐานอีกหลักธรรมหนึ่งที่เราเรียกว่า "กุศลกรรมบถ 10" อันเป็นธรรมไปสู่การสร้างกุศลมี 10 ประการ เป็นอีกหนึ่งหลักธรรมที่เป็นข้อห้ามความวิบัติหรือความชั่วครบทั้ง 3 ช่องทาง คือ 1) กายสุจริต 3 ได้แก่ไม่ทำให้ชีวิตสัตว์ตกล่วง ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม 2) วาสุจริต 4 ได้แก่ เว้นจากการพูดเท็จ เว้นจากการพูดสอดเสียด เว้นจากการพูดคำหยาบ เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ และ 3) มโนสุจริต 3 ได้แก่ ไม่โลภอยากได้ของคนอื่น ไม่คิดอาฆาตพองร้าย มีความเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม จะเห็นว่าความเชื่อในหลักกุศลกรรมบถ 10 เป็นข้อห้ามทางกาย วาจา และใจ ผลการปฏิบัติเพื่อความสงบสุขภายนอก และความสงบสุขของจิตใจตนเอง คือ ความสุขกาย และสุขใจ (ชัยวัฒน์ อัดพัฒน; และทวี ผลสมภพ. 2541: 34) จากการศึกษาพฤติกรรมของคนไทยโดยดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538: 4-16) สรุปได้ว่า บุคคลจะต้องมี จิตลักษณะพื้นฐานในส่วนของราก 3 ประการ เพื่อความพร้อมพัฒนาจิตลักษณะส่วนลำต้นอีก 5 ประการ เพื่อส่งผลไปยังดอกและผล คือ พฤติกรรมทำดีละเว้นความชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม จิตลักษณะที่ควรปลูกฝังให้เด็กในช่วงประถมปลายถึงมัธยมต้น คือ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีความแปรเปลี่ยนในการกระทำมาก สอดคล้องกับการสังเคราะห์งานวิจัยทั้งไทย และต่างประเทศของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2550: 54) พบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเด็กและเยาวชนมีลักษณะทางจิตที่สำคัญในการอธิบายพฤติกรรมคือ "ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน" ในส่วนจิตลักษณะในส่วนของรากจะมีสุขภาพจิตเป็นปัจจัยเชิงเหตุที่สำคัญในการสร้างจิตลักษณะอื่นๆขึ้นมา และมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางศาสนา กล่าวคือ สุขภาพจิตของบุคคลจะมีผลต่อความวิตกกังวล ความแปรปรวนของอารมณ์และการรับรู้ของบุคคล ส่งผลต่อปริมาณจิตลักษณะอื่นๆ ที่จะส่งผลต่อพฤติกรรม

จากประเด็นที่ได้กล่าวมาทั้งหมดนี้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษา พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ตามแนวคิดทางพุทธศาสนาและปัจจัยทางจิตบางประการ โดยศึกษาอิทธิพลทางพุทธศาสนา ได้แก่ กัลยาณมิตร ที่ส่งผลผ่านโยนิโสมนสิการ และความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 ปัจจัยจิตลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ สุขภาพจิต และลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน โดยเลือกศึกษานักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่นับถือศาสนาพุทธ ในโรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เนื่องจากโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครเป็นโรงเรียนที่ผ่านการรับรองจาก สมศ.มากที่สุดร้อยละ 96.43 ของโรงเรียน

ในสังกัดกรุงเทพมหานครที่รับการประเมิน การศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อใช้เป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปใช้พัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สร้างโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยสาเหตุของกัลยาณมิตร โยนิโส มนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 สุขภาพจิตและลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
2. ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านพุทธศาสนา ปัจจัยทางด้านจิตลักษณะ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตน

ความสำคัญของการวิจัย

เพื่อใช้เป็นข้อมูลให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง นำไปใช้พัฒนาปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

ขอบเขตการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 10,592 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

โดยพิจารณาถึงกฎความเพียงพอในการวิเคราะห์ข้อมูล (Rule of Thumb) ซึ่งกำหนดไว้ว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างต่อจำนวนตัวแปรสังเกตในโมเดลที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลควรมีสัดส่วน 20: 1 (Schumacker; & Lomax. 2004: 49; Kline. 2005: 111) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตจำนวน 29 ตัวแปร จึงควรมีกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ อย่างน้อย 580 คน

ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ 2540: 183) โดยแบ่งชั้นตามกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 11 กลุ่ม จากนั้นสุ่มโรงเรียน 1 โรงเรียนเพื่อเป็นตัวแทนแต่ละกลุ่ม และสุ่มเก็บข้อมูลโรงเรียนละ 2 ห้องเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 624 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรแฝงภายนอก ได้แก่

1.1 กัลยาณมิตร ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตภายนอก ได้แก่

- ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง
- ความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน
- ความเป็นกัลยาณมิตรของครู

1.2 สุขภาพจิต ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตภายนอก ได้แก่

- ความไม่วิตกกังวล
- อารมณ์ไม่แปรปรวน
- มีขาดสมาธิ
- ไม่เคร่งเครียด

2. ตัวแปรแฝงภายใน ได้แก่

2.1 โยนิโสมนสิการ ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตภายใน ได้แก่

- คิดถูกวิธี
- คิดมีระเบียบ
- คิดมีเหตุผล
- คิดเร้ากุศล

2.2 ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตภายใน ได้แก่

- ไม่เบียดเบียนสัตว์
- ไม่ลักทรัพย์
- ไม่ประพฤตินิโคตในกาม
- ไม่พูดเท็จ
- ไม่พูดสอดเสียด
- ไม่พูดคำหยาบ
- ไม่พูดเพ้อเจ้อ
- ไม่โลภอยากได้
- ไม่คิดพยายบาท
- ไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม

2.3 ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตภายใน ได้แก่

- ลักษณะมุ่งอนาคต
- การควบคุมตน

2.4 พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ประกอบด้วย ตัวแปรสังเกตภายใน ได้แก่

- มีวินัย มีความรับผิดชอบ
- มีความซื่อสัตย์สุจริต

- มีความกตัญญูทวดเวท
- มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว
- มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

นियามศัพท์เฉพาะ

1. **นักเรียน** หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร
2. **สมศ.** หมายถึง สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)

นियามปฏิบัติการ

1. **พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนศ.** หมายถึง ปริมาณการรายงานพฤติกรรมตนเองของนักเรียนที่ปฏิบัติตามเกณฑ์ที่ สมศ. ได้กำหนดเอาไว้ใน มาตรฐานการศึกษาที่ 1 ด้านผู้เรียน โดยกำหนดให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตาม 6 เกณฑ์ชี้วัด วัดโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบประเมินโรงเรียนตามตัวบ่งชี้ในเกณฑ์ชี้วัดของสมศ.ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ด้านผู้เรียน จำนวน 22 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ทุกครั้ง บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง และไม่เคยเลย ผู้ที่ตอบได้คะแนนจากแบบสอบถามมากกว่าแสดงว่าเป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของสมศ. มากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามน้อยกว่า
2. **กัลยาณมิตร** หมายถึง การที่นักเรียนรายงานว่ารับรู้คุณสมบัติของผู้ปกครอง ครูและเพื่อน ตามคุณสมบัติ 7 ประการของกัลยาณมิตร ได้แก่ น่ารัก, น่าเคารพ, น่าเจริญใจ, พูดได้เหตุผล, อดทนต่อถ้อยคำ, สอนได้ลึกซึ้ง, และไม่ชักนำในทางเสื่อมเสีย วัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจำนวน 42 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อย และน้อยที่สุด ผู้ที่ตอบได้คะแนนจากแบบสอบถามมากกว่า แสดงว่าผู้ปกครองของนักเรียนมีคุณสมบัติกัลยาณมิตรมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามน้อยกว่า
3. **โยนิโสมนสิการ** หมายถึง การกระทำในใจโดยแยบคาย โดยวิธีคิด 4 แบบ คิดถูกวิธี มีระเบียบ คิดมีเหตุผล และคิดเร้ากุศล วัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจำนวน 16 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อย และ

น้อยที่สุด ผู้ที่ตอบได้คะแนนจากแบบสอบถามมากกว่า แสดงว่า โยนิโสมนสิการของนักเรียนมีมากกว่าผู้ที่ตอบที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามน้อยกว่า

4. ความเชื่อใหญ่คุณธรรมบถ 10 หมายถึง การรายงานของนักเรียนในเรื่องความเชื่อที่ควรปฏิบัติ 10 ประการ ได้แก่ ไม่เบียดเบียนสัตว์, ไม่ลักทรัพย์, ไม่ประพฤติผิดในกาม, ไม่พูดเท็จ, ไม่พูดสอดเสียด, ไม่พูดคำหยาบ, ไม่พูดเพื่อเจ้อ, ไม่โลภอยากได้, ไม่คิดพยาบาท, และไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม

วัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจำนวน 30 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย ผู้ที่ตอบได้คะแนนจากแบบสอบถามมากกว่า แสดงว่านักเรียนมีความเชื่อใหญ่คุณธรรมบถ 10 มากกว่าผู้ที่ตอบที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามน้อยกว่า

5. สุขภาพจิต หมายถึง การรายงานของนักเรียนถึง ปริมาณความไม่วิตกกังวล, อารมณ์ไม่แปรปรวน, มีขาดสมาธิ และไม่เคร่งเครียด

วัดได้จากแบบวัดของ ดวงเดือน พันธุมหาวิน; งามตา วณิชทานนท์; และคณะ (2536) จำนวน 15 ข้อ เป็นข้อความทางด้านลบ โดยแต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย ให้นักเรียนเลือกตอบตามความเป็นจริง ตั้งแต่ "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง .37-.64 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .86 เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดเป็นข้อความทางลบทั้งหมดจะได้คะแนน 1 ถึง จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ผู้ที่ได้คะแนนรวมสูง แสดงว่าเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีสูง ผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตต่ำ

6. ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน หมายถึง การรายงานของนักเรียนเกี่ยวกับความสามารถในการคาดการณ์ไกล การเล็งเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนในอนาคต และการอดใจรอได้

วัดได้จากแบบวัดของ ดวงเดือน พันธุมหาวิน; งามตา วณิชทานนท์; และคณะ (2536) จำนวน 20 ข้อ แบบวัดมีข้อความที่เป็นข้อความด้านบวก กับข้อความทางด้านลบ โดยแต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย ให้นักเรียนเลือกตอบตามความเป็นจริง ตั้งแต่ "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก จะได้คะแนน 6 ถึง 1 จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ส่วนข้อความที่มีความหมายทางลบนั้นจะมีการให้คะแนนตรงกันข้าม ผู้ที่ได้คะแนนรวมสูงกว่าค่าเฉลี่ย แสดงว่าเป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนสูง ผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่าค่าเฉลี่ย แสดงว่าเป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนต่ำ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
  - 1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)
  - 1.2 เกณฑ์การประเมิน สมศ.
  - 1.3 การวัดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ.
2. แนวการศึกษาพฤติกรรม
3. การศึกษาพฤติกรรมตามแนวพุทธ
  - 3.1 ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10
    - 3.1.1 ความหมายและความสำคัญของความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10
    - 3.1.2 งานวิจัยและการวัดความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10
  - 3.2 โยนิโสมนสิการ
    - 3.2.1 ความหมายและความสำคัญของโยนิโสมนสิการ
    - 3.2.2 งานวิจัยและการวัดโยนิโสมนสิการ
  - 3.3 กัลยาณมิตร
    - 3.3.1 ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง
    - 3.3.2 ความเป็นกัลยาณมิตรของครู
    - 3.3.3 ความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน
    - 3.3.4 งานวิจัยและการวัดความเป็นกัลยาณมิตรของบุคคลรอบข้าง
4. ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ
  - 4.1 สุขภาพจิต
    - 4.1.1 ความหมายและความสำคัญของสุขภาพจิต
    - 4.1.2 งานวิจัยและการวัดสุขภาพจิต
  - 4.2 ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน
    - 4.2.1 ความหมายและความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน
    - 4.2.2 งานวิจัยและการวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน
5. กรอบแนวคิดในการวิจัย
6. สมมติฐานการวิจัย

1. พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

1.1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 มาตรา 81 กำหนดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ จึงได้มีการยกร่าง พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 20 สิงหาคม 2542 เป็นต้นมา ซึ่งในหมวด 6 ว่าด้วยมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษา มาตรา 49 ได้กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา เรียกโดยย่อว่า “สมศ.” มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 117 ตอนที่ 99ก เมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2543 และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 4 พฤศจิกายน 2543 ในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพนั้น จำเป็นต้องใช้หลักการบริหารจัดการ เช่นเดียวกับการบริหารหรือดำเนินกิจการต่างๆ ที่ต้องมีการดำเนินงานให้เป็นระบบครบวงจรโดยมีขั้น ตอนที่สำคัญประการหนึ่งคือ การประเมิน เพื่อให้ได้ข้อมูลย้อนกลับ อันจะสะท้อนให้เห็นถึงผลการดำเนินงานที่ผ่านมาว่าบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด รวมทั้งมีจุดอ่อนหรือปัญหาในเรื่องใดบ้างที่ต้องปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การวางแผนและการดำเนินงานระยะต่อไปบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ จึงต้องให้ความสำคัญกับการประเมิน โดยเฉพาะการประเมินคุณภาพภายนอก จากหน่วยงานที่เป็นกลาง คือ สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) หรือเรียกสั้นๆว่า สมศ. เพราะจะทำให้เกิดกลไกในการตรวจสอบอย่างจริงจัง รวมทั้งกระตุ้นให้หน่วยงานที่จัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับชาติถึงหน่วยงานที่เล็กที่สุด คือสถานศึกษาและภายในห้องเรียนต้องมีการประเมินตนเอง เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2552: 2-6)

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีเป้าหมายในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเพื่อพัฒนามาตรฐานการศึกษา โดยสถานศึกษาทุกแห่งจะได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกอย่างน้อย 1 ครั้งในทุกๆ 5 ปี การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการทางการศึกษาเพื่อสร้างความมั่นใจ และให้หลักประกันต่อ ผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานตามเกณฑ์ที่กำหนด โดยการมีส่วนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนอันก่อให้เกิดคุณภาพการศึกษาระดับสูงต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการยกระดับศักยภาพการแข่งขันของประเทศไทยในสังคมโลก (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2546: 40)

การจัดการศึกษาถือเป็นการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยรัฐได้มอบหมายให้กระทรวง ทบวง กรมต้นสังกัดและสถานศึกษาเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และสอดคล้องกับความต้องการของสังคมให้แก่ผู้รับบริการ คือ ผู้เรียน และผู้ปกครอง ซึ่งเป็นผู้รับบริการโดยตรง รวมทั้งผู้รับบริการทางอ้อมคือสถานประกอบการ ประชาชน และสังคมโดยรวม จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐต้องตรวจสอบประเมินผลว่า การให้บริการดังกล่าวเป็นไปตามนโยบายด้านการศึกษาของรัฐและสนองความต้องการของลูกค้ำหรือผู้รับบริการ

กลุ่มต่าง ๆ เพียงใด การที่หน่วยงานที่รับผิดชอบการประเมินคุณภาพภายนอก จำเป็นต้องเป็นองค์กรมหาชน ซึ่งเป็นหน่วยงานของรัฐประเภทหนึ่ง ที่ไม่ใช่หน่วยงานราชการหรือรัฐวิสาหกิจนั้น ก็เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ เพราะมีความเป็นอิสระและมีอำนาจตัดสินใจได้ทั้งในด้านการบริหาร การจัดการ และการเงินของสำนักงาน ทำให้เกิดความคล่องตัวในการบริหารงานให้ลุล่วงตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่าการบริหารตามสายการบังคับบัญชาของระบบราชการ

นอกจากนี้ การที่ไม่ต้องขึ้นกับหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาทำให้มีความเป็นกลางและเป็นธรรม ปราศจากแรงกดดันที่จะทำให้ผลการประเมินภายนอกเบี่ยงเบนไปจากความเป็นจริง อันจะก่อให้เกิดการตรวจสอบและถ่วงดุลอย่างแท้จริง และจะทำให้การประเมินคุณภาพภายนอก เป็นบริการสาธารณะที่เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการสร้างความสามารถที่จะตรวจสอบได้ว่า การจัดการศึกษาที่เป็นอยู่นั้นได้ ให้สิ่งที่ผู้เรียน สังคม และรัฐต้องการด้วยคุณภาพที่ได้มาตรฐานและมีประสิทธิภาพเพียงใด

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) ได้กำหนดแผนกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งระบุภารกิจเอาไว้อย่างชัดเจน จากภารกิจโดยทั่วไปตามที่กฎหมายกำหนดสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์กรมหาชน) ได้กำหนดกลยุทธ์ออกเป็น 6 กลยุทธ์ ดังต่อไปนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2552: 12)

กลยุทธ์ที่ 1 ส่งเสริมและพัฒนาสถานศึกษาให้มีการประกันคุณภาพภายในเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนและพร้อมรับการประเมินคุณภาพภายนอก โดยพัฒนาผู้บริหารและบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความเข้าใจเกิดความตระหนักและมีเจตคติที่ถูกต้องต่อการประกันคุณภาพภายในและการประกันคุณภาพภายนอก รวมทั้งสามารถดำเนินการประกันคุณภาพภายในด้านการพัฒนาคุณภาพ การตรวจติดตามคุณภาพ และการประเมินคุณภาพให้เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานดำเนินงานอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของชุมชนและการสนับสนุนจากต้นสังกัด โดยมุ่งพัฒนาการเรียนรู้ การสอน และการบริหารจัดการให้ได้มาตรฐาน

กลยุทธ์ที่ 2 เผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ทุกฝ่ายเกิดความตระหนักและเห็นความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา ยอมรับ และศรัทธาต่อสถานศึกษา สถานศึกษาที่มีคุณภาพจะได้รับการสนับสนุนและสามารถแข่งขันได้ สถานศึกษาที่มีคุณภาพต้องมีการประเมินและปรับปรุงคุณภาพอยู่เสมอภายใต้การนำของผู้บริหาร

กลยุทธ์ที่ 3 พัฒนาระบบประเมินคุณภาพสถานศึกษาจากภายนอกที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพมากขึ้น สรรหาและพัฒนาผู้ประเมินภายนอกที่มีคุณภาพและมีคุณสมบัติที่เหมาะสมเป็นที่น่าเชื่อถือ ผู้ประเมินภายนอกต้องมีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจ และมีความปรารถนาดีที่จะประเมินเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา

กลยุทธ์ที่ 4 สร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษาทั้ง ในด้านการพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจติดตามคุณภาพการศึกษา และการประเมินคุณภาพการศึกษาทั้ง ภายในและภายนอก และสังเคราะห์ผลประเมินคุณภาพภายนอกเพื่อแสดงมาตรฐานการศึกษาของประเทศและเสนอแนะนโยบายเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของชาติ

กลยุทธ์ที่ 5 พัฒนาวิทยากรแกนนำ และบุคลากรทางการประกันคุณภาพการศึกษา โดยเฉพาะการประเมินคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมและพัฒนาวิชาชีพนักประเมินคุณภาพการศึกษา

กลยุทธ์ที่ 6 สร้างระบบการทำงานแบบเครือข่ายระดับบุคคลและองค์กรทั้ง ในประเทศและระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาและปฏิรูปการศึกษา

1.2 เกณฑ์การประเมิน สมศ. ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

มาตรฐานการศึกษา เพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พัฒนาขึ้นโดยสำนักงานการศึกษาแห่งชาติ (สกศ.) ก่อนการจัดตั้ง สมศ. โดยอาศัยข้อมูลจากการประชุมระดมความคิด และอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย จนกระทั่งนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบมีทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย แต่คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้ใช้เพื่อการประเมินรอบแรก เพียง 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ (จรัส นองมาก. 2545: 53) เมื่อสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา ได้ถูกจัดตั้งขึ้น ในปี พ.ศ. 2553 ได้พัฒนาเกณฑ์ และวิธีการ รวมทั้งรายละเอียดต่างๆ เพื่อการประเมินในแต่ละมาตรฐาน ทั้ง 14 มาตรฐาน โดยมีการปรับเปลี่ยนและลดตัวบ่งชี้ให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และเป้าประสงค์ของสังกัดสถานศึกษา ดังนั้นโครงสร้างและจำนวนมาตรฐานการศึกษาของแต่ละหน่วยจึงต่างกัน ขึ้นอยู่กับจุดเน้นและความเชื่อในการบริหารจัดการที่ไม่เหมือนกัน (คราต ยอดสวัสดิ์. 2546: 20) มาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ. ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครระดับมัธยมศึกษาตอนต้น มีรายละเอียดตามเกณฑ์การประเมินของ สมศ. โดยใช้เกณฑ์การประเมินโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นประกอบไปด้วย 7 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์

มาตรฐานที่ 2 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

มาตรฐานที่ 3 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

มาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

สำหรับงานวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษาพฤติกรรมตามมาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ โดยมีเกณฑ์การพิจารณาในมาตรฐานที่ 1 ดังนี้

มาตรฐานที่ 1.1 ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ

มาตรฐานที่ 1.2 ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต

มาตรฐานที่ 1.3 ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที

มาตรฐานที่ 1.4 ผู้เรียนมีความเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว

มาตรฐานที่ 1.5 ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

มาตรฐานที่ 1.6 ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

เกณฑ์การพิจารณาในมาตรฐานที่ 1 ของ สมศ. ได้ออกแบบข้อคำถามเพื่อให้ผู้ประเมินเก็บข้อมูลจากโรงเรียน ที่เรียกว่า "ตัวบ่งชี้" เป็นการสำรวจข้อมูลการปฏิบัติตนของนักเรียนที่ทุกโรงเรียนควรจะต้องจัดกิจกรรม หรือพัฒนานักเรียนมีคุณสมบัติตามตัวบ่งชี้ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ซึ่งมีตัวบ่งชี้แบ่งตามเกณฑ์การพิจารณา ดังนี้

มาตรฐานที่ 1.1 ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ

ร้อยละของผู้เรียนที่มาโรงเรียนทันเวลา

ร้อยละของผู้เรียนที่ปฏิบัติตามระเบียบของสถานศึกษาโดยเฉพาะการเข้าแถว เคารพธงชาติและปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ

ร้อยละของผู้เรียนที่สนใจกิจกรรมการเรียนและรับผิดชอบงานที่ครูมอบหมาย

ร้อยละของผู้เรียนที่แต่งกายเรียบร้อยในสถานการณ์ต่างๆ

ร้อยละของผู้เรียนที่เดินผ่านครูและผู้ใหญ่ออย่างสุภาพเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ

ร้อยละของผู้เรียนที่มีมารยาทในการรับประทานอาหาร

มาตรฐานที่ 1.2 ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต

ร้อยละของผู้เรียนที่ปฏิบัติตามระเบียบการสอบและไม่ลอกการบ้าน

ร้อยละของผู้เรียนที่ทรัพย์สินไม่สูญหาย

ร้อยละของผู้เรียนที่พูดแต่ความจริง (ไม่โกหก)

มาตรฐานที่ 1.3 ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที

ร้อยละของผู้เรียนที่รัก เคารพ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และแสดงออกซึ่งการตอบแทนพระคุณอย่างเหมาะสม

ร้อยละของผู้เรียนที่ระลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ และแสดงออกซึ่งการตอบแทนพระคุณอย่างเหมาะสม

ร้อยละของผู้เรียนที่เป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม

มาตรฐานที่ 1.4 ผู้เรียนมีความเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว

ร้อยละของผู้เรียนที่รู้จักการให้เพื่อส่วนรวมและเพื่อผู้อื่น

ร้อยละของผู้เรียนที่แสดงออกถึงการมีน้ำใจ หรือให้การช่วยเหลือผู้อื่น
 ร้อยละของผู้เรียนที่รู้จักแบ่งปันทรัพย์สิน หรือสิ่งของเพื่อผู้อื่น
 มาตรฐานที่ 1.5 ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
 ร้อยละของผู้เรียนที่ใช้ทรัพย์สิน และสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด
 ร้อยละของผู้เรียนที่ใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า
 ร้อยละของผู้เรียนที่ร่วมกิจกรรมการประหยัด (เช่น กิจกรรมรีไซเคิล เป็นต้น)
 ร้อยละของผู้เรียนที่ใช้ น้ำ ไฟ และสาธารณูปโภคอื่นๆ ทั้งของตนเองและของส่วนรวมอย่าง
 ประหยัดและรู้คุณค่า

มาตรฐานที่ 1.6 ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
 ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญตนเพื่อส่วนรวม
 ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
 ร้อยละของผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาและท้องถิ่น

1.3 การวัดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

จากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตาม
 มาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ. หมายถึง ปริมาณการรายงานพฤติกรรมตนเองของนักเรียนที่
 ปฏิบัติตามเกณฑ์ที่ สมศ. ได้กำหนดเอาไว้ใน มาตรฐานการศึกษาที่ 1 ด้านผู้เรียน โดยกำหนดให้
 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ตาม 6 เกณฑ์ชีวิต คือ

ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ

ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต

ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที

ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว

ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

วัดโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบประเมินโรงเรียนตามตัวบ่งชี้ในเกณฑ์ชีวิต
 ของสมศ. ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ด้านผู้เรียน จำนวน 22 ข้อ ลักษณะของ
 แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ทุกครั้ง บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อยครั้ง ค่อนข้าง
 น้อยครั้ง น้อยครั้ง และไม่เคยเลย ผู้ที่ตอบได้คะแนนจากแบบสอบถามมากกว่าแสดงว่าเป็นนักเรียน
 ที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ. มากกว่าผู้ที่ตอบที่ได้คะแนนจาก
 แบบสอบถามน้อยกว่า

2. แนวการศึกษาพฤติกรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2541: 105-108) อธิบายว่าแนวการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมมนุษย์โดยทั่วไป สามารถศึกษาได้จากสาเหตุหลัก 2 ประการ คือ สาเหตุภายนอกตัวมนุษย์ เช่น สภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม สภาพภูมิประเทศ เป็นต้น และสาเหตุภายในตัวมนุษย์ เช่น ลักษณะทางจิตใจของมนุษย์ จากแนวคิดดังกล่าวนี้ ทำให้นักวิชาการด้านพฤติกรรมศาสตร์ในประเทศไทยทำการศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมโดยศึกษาจากปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านจิตลักษณะ ดังพบในงานวิจัยของธราพร ศุภสิริวดี (2548) ที่ทำการศึกษปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดูแลเกื้อหนุนบุพการีสูงอายุของบุตร โดยศึกษาตัวแปรใน 2 กลุ่มคือ ลักษณะทางจิต ได้แก่ ค่านิยมเรื่องความกตัญญูตเวทีและการรับรู้ความสามารถของตนในการดูแลเกื้อหนุนบุพการีสูงอายุ สภาพแวดล้อม ได้แก่ ตัวแบบจากบิดามารดา และตัวแบบจากสื่อมวลชน ผลการวิจัยพบว่า ค่านิยมเรื่องความกตัญญูตเวทีและการรับรู้ความสามารถของตนในการดูแลเกื้อหนุนบุพการีสูงอายุ ตัวแบบจากบิดามารดา และตัวแบบจากสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการดูแลเกื้อหนุนบุพการีสูงอายุของบุตร และบุตรที่มีค่านิยมเรื่องความกตัญญูตเวทีและการรับรู้ความสามารถของตนในการดูแลเกื้อหนุนบุพการีสูงอายุ ตัวแบบจากบิดามารดา และตัวแบบจากสื่อมวลชนสูง จะมีพฤติกรรมการดูแลเกื้อหนุนบุพการีสูงอายุของบุตรสูงกว่าบุตรที่มีลักษณะตรงกันข้าม นพรัตน์ นาชาสิงห์ (2551) ได้ศึกษาวิจัย ทักษะทางสังคม ที่เป็นผลมาจากปัจจัยภายในคือ การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านพรหมวิหาร 4 และปัจจัยภายนอกคือ ประสบการณ์ทางสังคม ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีประสบการณ์ทางสังคมสูง จะมีทักษะทางสังคมสูงกว่านักเรียนที่มีประสบการณ์ทางสังคมในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ. โดยอาศัยกรอบแนวคิดตามหลักพฤติกรรมศาสตร์ที่ว่า พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจาก 2 ปัจจัย ปัจจัยภายนอกศึกษาตามแนวพุทธ เป็นผลจากกัลยาณมิตรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมผ่านกระบวนการ โยนิโสมนสิการ ความเชื่อ นำไปสู่พฤติกรรม ปัจจัยภายในศึกษาตามแนวทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะศึกษาโดยอาศัยการประมวลงานวิจัยหาจิตลักษณะที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยจึงเลือกศึกษา สุขภาพจิต และลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน

3. การศึกษาพฤติกรรมตามแนวพระพุทธศาสนา

จากคำสอนทางพุทธศาสนาเรื่องการเกิดสัมมาทิฐิหรือความเห็นชอบในธรรมะ โดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551: 621) กล่าวว่า มีข้อความในพระไตรปิฎก แสดงหลักการสร้างเสริมความเห็นชอบในธรรมะไว้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ปัจจัยเพื่อความเกิดขึ้นแห่งสัมมาทิฐิ มี 2 ประการดังนี้ คือ ปรโตโฆสะ (กัลยาณมิตร) และโยนิโสมนสิการ”

ปรโตโฆสะ หมายถึง เสียงจากผู้อื่น การกระตุ้นหรือชักจูงจากภายนอก เช่น การสั่งสอน แนะนำ การถ่ายทอด การโฆษณา คำบอกเล่า ข่าวสาร ข้อเขียน คำชี้แจง อธิบาย การเรียนรู้จาก

ผู้อื่น ในที่นี้หมายถึงเฉพาะส่วนที่ติงามถูกต้อง เฉพาะอย่างยิ่งการรับฟังธรรม ความรู้ หรือการแนะนำจากบุคคลที่เป็นกัลยาณมิตร

ข้อแรกนี้ เป็นองค์ประกอบฝ่ายนอก ได้แก่ปัจจัยทางสังคม อาจเรียกง่าย ๆ ว่า วิธีการแห่งศรัทธา อันเกิดจากกัลยาณมิตร

โยนิโสมนสิการ หมายถึง การทำในใจอย่างแยบคาย การใช้ความคิดถูกวิธี ความรู้จักคิด คิดเป็น หรือคิดอย่างมีระเบียบ กล่าวคือ การรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งทั้งหลาย โดยมองตามที่ตั้งนั้น ๆ มันเป็นของมัน และโดยวิธีคิดหาเหตุผล สืบค้นถึงต้นเค้า สืบสาวให้ตลอดสาย แยกแยะสิ่งนั้น ๆ หรือปัญหานั้น ๆ ออก ให้เห็นตามสภาวะ และตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งเหตุปัจจัย โดยไม่เอาความรู้สึกด้วยต้นเหตุอุปาทานของตนเข้าจับ

ข้อสองนี้ เป็นองค์ประกอบฝ่ายภายใน ได้แก่ปัจจัยภายในตัวบุคคล อาจเรียกง่าย ๆ ว่า วิธีการแห่งปัญญา อันเกิดจากการคิด

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551: 622,645) ยังได้กล่าวอีกว่า มีพุทธพจน์แสดงปัจจัยทั้งสองนี้ในภาคปฏิบัติของการฝึกอบรม เน้นความสำคัญอย่างควบคู่กันไปดังนี้

1. “สำหรับภิกษุผู้ยังต้องศึกษา เรามองไม่เห็นองค์ประกอบภายนอกอื่นใดมีประโยชน์มากเท่าความมีกัลยาณมิตรเลย”

2. “สำหรับภิกษุผู้ยังต้องศึกษา เรามองไม่เห็นองค์ประกอบภายในอื่นใดมีประโยชน์มากเท่าโยนิโสมนสิการเลย”

ปัจจัยทั้งสองอย่างนี้ ย่อมสนับสนุนซึ่งกันและกัน สำหรับคนสามัญซึ่งปัญญาไม่แก่กล้า ย่อมต้องอาศัยการแนะนำชักจูงจากผู้อื่น และคล้อยตามคำแนะนำชักจูงที่ฉลาดได้ง่าย แต่ก็ต้องฝึกหัดให้สามารถใช้ความคิดอย่างถูกวิธีด้วยตนเองได้ด้วย จำจะก้าวหน้าไปถึงที่สุดได้ ส่วนคนที่มีปัญญาแก่กล้า ย่อมรู้จักโยนิโสมนสิการได้ดีกว่า แต่กระนั้นก็อาจจะต้องอาศัยคำแนะนำที่ถูกต้องเป็นเครื่องนำทางในเบื้องต้น และเป็นเครื่องช่วยส่งเสริมให้ก้าวหน้าไปไต่รวดเร็วยิ่งขึ้นในระหว่างการฝึกอบรม

การสร้างเสริมความเห็นชอบในธรรมะด้วยปัจจัยอย่าง 1 กัลยาณมิตร ก็คือ วิธีที่เริ่มต้นด้วยการสร้างศรัทธา และอาศัยศรัทธาเป็นสำคัญ เมื่อนำมาใช้ในการปฏิบัติในระบบการศึกษาอบรม จึงจะต้องให้ได้รับการแนะนำชักจูงสั่งสอนอบรมที่ได้ผลดีที่สุด คือ ต้องมีผู้อบรมสั่งสอนอบรมที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติ มีความสามารถ และใช้วิธีการอบรมสั่งสอนที่ได้ผล ดังนั้น ในระบบการศึกษาอบรม จึงจำกัดให้ได้กัลยาณมิตร ที่มุ่งหมายด้วยหลักที่เรียกว่า กัลยาณมิตร หรือการมีกัลยาณมิตร ส่วนปัจจัยอย่าง 2 โยนิโสมนสิการ เป็นตัวหลักการใช้ปัญญา ซึ่งจะต้องพิจารณาว่าควรใช้ความคิดให้ถูกต้องอย่างไร เมื่อนำปัจจัยทั้งสองมาประกอบกัน นับว่ากัลยาณมิตร เป็นองค์ประกอบภายนอก และโยนิโสมนสิการเป็นองค์ประกอบภายใน พระ ความมีกัลยาณมิตร นำไปสู่การได้สติธรรม คือคำสอนคำชี้แจงต่าง ๆ โดยตรงบ้าง โดยอ้อมบ้าง เมื่อธรรมคือหลักความจริง หรือความติงามที่แสดงนั้น เป็นจริงหรือติงามจริง หรือแสดงได้ดีมีเหตุผล ผู้รับฟังนั้นก็เกิดศรัทธา เมื่อผู้นั้นมีศรัทธา ก็ยังต้องคอยอิงยิ่งขึ้นต่อกัลยาณมิตร พฤติกรรมก็ยังอยู่ในลักษณะของการทำตาม

หรือเลียนแบบ ยังไม่รู้ยิ่งเห็นจริงประจักษ์แก่ตน ยังไม่อิสระหลุดพ้นสิ้นเชิง ทางแก้ก็คือต้องหาทาง เชื่อมโยงให้ก้าวเข้าสู่องค์ประกอบภายใน หรือปัจจัยภายในตัวบุคคล คือโยนิโสมนสิการ การ เชื่อมโยงนี้ อาศัยกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกนี้เอง ช่วยปลูกโยนิโสมนสิการขึ้นมา คือให้รู้จัก คิดพิจารณาด้วยตัวเอง โดยมองสิ่งทั้งหลายตามสภาวะและเหตุปัจจัย เมื่อโยนิโสมนสิการเกิดขึ้นแล้ว กระบวนธรรมก็ดำเนินก้าวหน้าต่อไปได้จนถึงที่สุด ระหว่างนี้ กัลยาณมิตรก็อาจคอยช่วย ประคับประคองซึ่งช่องหนุนเสริมโยนิโสมนสิการนั้นด้วยการแสดงธรรมไปเรื่อยๆ เมื่อพร้อมทั้งปัจจัย ภายนอกมาโยงกับปัจจัยภายใน คือ กัลยาณมิตรที่ดีช่วยหนุนเสริมโยนิโสมนสิการ มนุษย์ปุถุชนที่ เป็นเวไนย คือไม่ถึงกับเป็นอัจฉริยะที่จะเริ่มโยนิโสมนสิการขึ้นโดยลำพังตนเอง และไม่ใช่ว่าพรหมะ ที่ ไม่อาจคิดเองได้ ก็จะสามารถก้าวไปในกระบวนการศึกษา และการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง

เมื่อเกิดกัลยาณมิตรขึ้นก็จะได้รับการสวดธรรม หมายถึง การได้ฟังการแนะนำ หรือเห็น การปฏิบัติเป็นตัวอย่าง จนเห็นว่าดีจนบังเกิดเป็นศรัทธาความเชื่อที่ถูกต้องเห็นดีในหลักธรรมนั้นๆ เมื่อมีความเชื่อที่ถูกต้องก็จะเกิดการปฏิบัติอย่างถูกต้อง อีกทางก็ก่อให้เกิดโยนิโสมนสิการ เมื่อเกิด การคิดการกระทำในใจอย่างแยบคาย ก็จะพิจารณาเกิดการปฏิบัติอย่างถูกต้อง

3.1 กัลยาณมิตร

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) (2551: 623) ได้กล่าวไว้ว่า ปรโตโฆสะ หรือเสียงจาก ผู้อื่น ที่จะทำให้เกิดสัมมาทิฐิได้ ก็คือ เสียงที่ดีงาม เสียงที่ถูกต้อง เสียงที่บอกกล่าวชี้แจงความจริง มี เหตุผล เป็นประโยชน์ เฉพาะอย่างยิ่งที่เกิดจากความรัก ความปรารถนาดี เสียงดีงามถูกต้องเช่นนี้ เกิดจากแหล่งที่ดี คือคนดี คนมีปัญญา คนมีคุณธรรม คนเช่นนี้ทางธรรมเรียกว่าสัตบุรุษบ้าง บัณฑิต บ้าง ถ้าคนดีคือสัตบุรุษ หรือบัณฑิตนี้ ไปทำหน้าที่ช่วยเหลือแนะนำสั่งสอนชักนำสัมมาทิฐิให้แก่ ผู้อื่น ก็เรียกว่าเขาทำหน้าที่กัลยาณมิตร

ในกระบวนการพัฒนาปัญญา ความมีกัลยาณมิตรนี้ จัดได้ว่าเป็นระดับความเจริญปัญญา ในขั้นศรัทธา ส่วนในระบบการศึกษาอบรม ความมีกัลยาณมิตร ควรมีความหมายครอบคลุม ทั้งตัว บุคคลผู้อบรมสั่งสอน เช่น พ่อแม่ ครูอาจารย์ เป็นต้น ทั้งคุณสมบัติของผู้สอน ทั้งหลักการ วิธีการ อุปกรณ์ อุบายต่างๆในการสอน และการจัดดำเนินการต่างๆ ทุกอย่างที่มีหน้าที่ให้การศึกษาก็พึง จัดทำเพื่อให้การศึกษามีผลดี ตลอดจนหนังสือ สื่อมวลชน บุคคลตัวอย่าง เช่นมหาบุรุษ หรือ ผู้ประสบความสำเร็จโดยธรรม และสิ่งแวดล้อมทางสังคมทั้งหลายที่ดีงาม เป็นประโยชน์ เท่าที่จะเป็น องค์ประกอบภายนอก ในกระบวนการพัฒนาปัญญาขั้นนั้นได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน. 2546: 21) ได้ให้ความหมายของ กัลยาณมิตรว่า คือ เพื่อนดี เพื่อนแท้ เพื่อนผู้หวังดี สอดคล้องกับ สุวรรณ วชิรปราการสกุล (2533: 4) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือ คุณธรรมอันเป็นทางของการประพฤติปฏิบัติตนในการคบ หาเพื่อน ด้วยการเป็นมิตรที่ดี เพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอนแนะนำชี้ช่องทาง และเป็น

แบบอย่างให้ผู้อื่น ดำเนินชีวิตที่ถูกต้องดีงาม พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2541: 26-27) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือ มิตรแท้ มิตรที่ดีงาม คือบุคคลที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะชี้แจง ช่วยบอกแนวทาง ตลอดจน แนะนำ สั่งสอน ชักนำให้ผู้อื่นดำเนินชีวิตให้ดีงาม ประสพผลดี มีความสุขความเจริญก้าวหน้า หรือเป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินไปในทางมรรคาแห่งการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้อง วิเชียร ชาบุดรบุณชกริก (2542: 20) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือ การมี คนดีเป็นมิตร การคบคนดีเป็นเพื่อนคอยชี้แนะความดีและข้อบกพร่องให้เสมอ ทำให้มีสติไม่พลั้งพลาดในการดำเนินชีวิต มนัสภรณ์ วิฑูรย์เมฆา (2543: 15) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือ คนดี มีปัญญา มีคุณธรรม ทำหน้าที่ช่วยเหลือ สั่งสอน แนะนำให้ผู้อื่นปฏิบัติดี เมื่อบุคคลใดไปหา ปรีक्षा ขอคำแนะนำ เข้าใกล้ ตลอดจนศึกษาแนวทาง มีการยอมรับต่อกันแล้ว เรียกภาวะนี้ว่า กัลยาณมิตรตตา หรือความมี กัลยาณมิตร สุมน อมรวิวัฒน์ (2546: 17) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือ หลักธรรมที่มุ่งเน้นความปลอดโปร่งใจ ไม่บีบคั้น เน้นความมีน้ำใจ ช่วยเหลือเกื้อกูล สร้างความกระจ่างแจ่มแจ้งในแนวทางที่ถูกต้องด้วยการ ยอมรับนับถือซึ่งกันและกัน สุริยา ผ่องเสียง (2546: 15) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือ บุคคลที่เป็นเพื่อนดีและ เพียบพร้อมไปด้วยคุณสมบัติที่จะสั่งสอน แนะนำ ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทาง ส่งเสริมหรือ เป็นตัวอย่างให้ผู้อื่นดำเนินชีวิตไปในทางที่ถูกต้องดีงาม มิให้ทำความชั่วร้าย วัลนิกา ฉลากบาง (2548: 70) ได้ให้ความหมายของกัลยาณมิตรว่า คือ เพื่อนและบุคคลแวดล้อมที่ดี ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน ชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่างในการคิดและการแสดงพฤติกรรมที่ดีงาม ถูกต้องด้วยความบริสุทธิ์ใจ โดยไม่หวังผลตอบแทนโดยแสดงพฤติกรรมใน 3 ด้านเป็นหลักคือ ด้านการให้คำแนะนำชี้แจงชักจูง สั่งสอนสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ด้านการ สนับสนุนและการให้กำลังใจ และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในการคิดและแก้ปัญหา

จากความหมายของกัลยาณมิตรจะพบว่ากัลยาณมิตรจะแสดงพฤติกรรม 3 ด้านเป็นหลัก คือ ด้านการให้คำแนะนำชี้แจงชักจูง สั่งสอนสิ่งที่ดีงามถูกต้อง ด้านการสนับสนุนและการให้กำลังใจ และด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีในการคิดและแก้ปัญหา มิตรเช่นนี้มีความสำคัญต่อเรา ดังเช่นธรรมกาย (2545: 35) ได้อธิบายความสำคัญของการมีกัลยาณมิตรว่า การคบหาสมาคมกับกัลยาณมิตรเป็นสิ่งสำคัญต่อชีวิตของเรา ผู้คนในโลกนี้มีมากมาย มีทั้งคนพาลและบัณฑิต มีทั้งมิตรแท้และมิตรเทียม ถ้าเราคบกับใครแล้ว คน ๆ นั้นก็มีส่วนในการตัดสินใจให้ตัวเรา หรือบางครั้งอาจมีอิทธิพลต่อเราเป็นอย่างมากก็ได้ ถ้าปรารถนาความเจริญรุ่งเรืองให้กับชีวิต ก็ต้องรู้จักเลือกคบหาสมาคมกับนักปราชญ์บัณฑิต ต้องใช้สติปัญญาเลือกคบแต่คนดี จากนั้นก็ทำตนเป็นกัลยาณมิตรให้กับคนอื่น เป็นแสงสว่างให้กับชาวโลก โลกนี้จะได้สว่างไสวด้วยแสงแห่งธรรมตลอดไป การได้คบ กัลยาณมิตร เปรียบเหมือนบุพนิมิตแห่งการเกิดขึ้นของคุณธรรมภายใน จะเป็นหนทางนำไปสู่การได้ประสพความสำเร็จอันสูงสุดในชีวิตทั้งทางโลกและทางธรรม คือ ทางโลกก็ประสบความสำเร็จในการครองเรือน ทางธรรมก็จะนำไปสู่การได้บรรลุมรรคผลนิพพาน กัลยาณมิตรมิได้หมายถึงเพื่อน ที่ดีทั่วไปเท่านั้น แต่ยังมีหมายถึงบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติ ที่จะชี้แนะหนทางสว่างในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้องให้กับผู้อื่น บุคคลใดมีกัลยาณมิตร ชื่อว่าเป็นผู้มีบุญที่สั่งสมไว้ดีแล้ว ควรคบบุคคลเช่นนั้น เพราะเป็นบุคคลที่หาได้ยากในโลก พระพุทธองค์จึงทรงสรรเสริญความเป็นผู้มีกัลยาณมิตร

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538: 625-627) ยังได้กล่าวอีกว่ากัลยาณมิตรมีความสำคัญต่อการฝึกฝนอบรมอย่างถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต และการมีกัลยาณมิตรมีความสำคัญ 5 ข้อดังนี้

1. การคบคนดีมีปัญญา มีคุณธรรมที่เรียกว่าสัตบุรุษ จะนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ป้องกันความเสื่อมหรือสิ่งไม่ดีไม่ให้เกิดขึ้น
2. การมีกัลยาณมิตรทำให้บรรลุนิพพานมีกัตตะ (ประโยชน์โลกนี้)
3. การมีกัลยาณมิตรทำให้เกิดการเจริญปัญญาและการพัฒนาตนเอง
4. การมีกัลยาณมิตรทำให้คนพึ่งตนเองได้
5. การมีกัลยาณมิตรและเป็นกัลยาณมิตรเป็นคุณสมบัติข้อแรกที่ต้องต่อการพัฒนาในทุกด้าน เช่น ครูเป็นปัจจัยเอื้อต่อการพัฒนาชีวิตศิษย์ครูอาจารย์ด้วยกันเอง เป็นต้น

จากความสำคัญของกัลยาณมิตรจะเห็นว่ากัลยาณมิตรมีความสำคัญต่อชีวิตจะชักนำไปสู่ความเจริญ เสริมสร้างคุณธรรมที่ดีงาม เสริมสร้างปัญญา พัฒนาพฤติกรรมของตนเองในทุกด้าน ร่วมกันสร้างประโยชน์แก่ผู้อื่น ผู้ที่จะเป็นกัลยาณมิตรได้ก็ต้องมีลักษณะหลายประการ ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538: 627) กล่าวว่าไว้ว่ากัลยาณมิตรเป็นบุคคลที่คนอื่นควรเข้าไปคบหาเสวนาเพราะเป็นคนดี การเป็นคนดีควรมีธรรม ของสัตบุรุษที่เรียกว่า สัปปริสธรรม 7 ประการ ดังนี้

1. ทัมมัญญตา (เห็นและรู้จักเหตุ) คือ เห็นความจริงของธรรมชาติ เหล็กการกฏเกณฑ์แบบแผน หน้าที่ซึ่งเป็นเหตุให้กระทำการได้สำเร็จผลตามความมุ่งหมาย
2. อัตถัญญตา (รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล) คือ รู้ความหมายและความมุ่งหมายของหลักธรรมหรือหลักการ กฎเกณฑ์หน้าที่ รู้ผลที่ประสงค์ของกิจที่กระทำ
3. อัตถัญญตา (รู้จักตน) คือ รู้ตามความจริงว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความถนัด ความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น ประพฤติปฏิบัติให้เหมาะสม รู้จักปรับปรุงแก้ไข ส่งเสริมทำ การต่างๆให้สอดคล้องตรงทางที่จะทำให้เจริญงอกงามบังเกิดผลดี
4. มัตถัญญตา (รู้จักประมาณ) คือ รู้จักความพอเหมาะพอดีในการพูด การปฏิบัติและการกระทำต่างๆ
5. กาลัญญตา (รู้จักกาล) คือ รู้เวลาที่ควรกระทำอันเหมาะสมและระยะเวลาที่พึงประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน ปฏิบัติการต่างๆและเกี่ยวข้องกับผู้อื่น
6. ปริลัญญตา (รู้จักชุมชน) คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่และชุมชน รู้จักมารยาท ระเบียบวินัย ขนบธรรมเนียมประเพณีและข้อควรรู้ควรปฏิบัติอื่นต่อชุมชนนั้นๆ
7. ปุคัลลัญญตา (รู้จักบุคคล) คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลโดยอรรถาศัยความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่นๆ

นอกจากคุณสมบัติทั้ง 7 ประการข้างต้น ผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรควรมีคุณสมบัติอีก 4 ประการ คือ นำศรัทธา มีศีล มีจาคะและมีปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2538: 632)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2541: 29) และธรรมกาย (2545: 36-37) ยังได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ลักษณะที่เป็นคุณสมบัติของกัลยาณมิตรควรมี 7 ประการ ได้แก่

1. บีโย แปลว่า น่ารัก หมายถึง เป็นที่สบายใจเมื่อเข้าใจ คือเมื่อได้พบเจอครั้งใดก็มีความสุข มีแต่ความสดชื่น แจ่มใส ร่าเริงเบิกบานใจอยู่เป็นนิตย์ ยิ่งได้เข้าใจได้สนทนาพูดคุยด้วยแล้ว ยิ่งสบายใจ ชวนให้ปรึกษาใต้อาณาการที่กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้ จะต้องฝึกกิริยามารยาทให้เรียบร้อย นุ่มนวลสง่างามในทุกอิริยาบถ มีอัธยาศัยดีงาม มีหัวใจของความเอื้อเฟื้อ ชอบให้ความช่วยเหลือ ด้วยตระหนักในคุณค่าของบุญ กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติข้อนี้ อุปมาเหมือนพระจันทร์ในคืนวันเพ็ญ มีความสว่างไสว ชุ่มเย็นชวนมอง เป็นที่ชื่นชอบ

2. ครุ แปลว่า น่าเคารพ หมายถึง เป็นผู้ที่ดีคนไปด้วยคุณธรรมความดีจนเป็นที่ทราบโดยทั่วไป เมื่อหมู่ญาติได้พบเห็นก็อดไม่ได้ที่จะแสดงความเคารพด้วยความชื่นชม นอกจากนี้แล้ว กัลยาณมิตรยังเป็นผู้วางตนได้อย่างเหมาะสมตลอดเส้นทางในการทำหน้าที่กัลยาณมิตร จนทำให้หมู่ญาติทั้งหลายเกิดความมั่นใจ อบอุนใจ เชื่อมั่นอย่างสนิทใจว่า กัลยาณมิตรจะเป็นที่พึ่งที่ปรึกษาได้อย่างแน่นอน ผู้ที่จะเป็นกัลยาณมิตรได้ดีดังกล่าว จะต้องฝึกตนเองให้มีความพร้อมในการให้คำปรึกษา ตอบปัญหาได้อย่างไม่ติดขัด คำสอนไม่ผิดพลาด วางตนได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการให้เกียรติแก่หมู่ญาติ มีความหนักแน่นมั่นคง ไม่หวั่นไหวด้วยลาภ ยศ สรรเสริญ สุข เสื่อมลาภ เสื่อมยศ นินทา ทุกข์ ไม่มีอคติ ลำเอียงเพราะรัก เพราะเกลียด เพราะหลง หรือเพราะกลัว ทำอะไรตรงเส้นคงวา โดยเฉพาะเรื่องเวลาและคำพูด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องส่วนตัว ครอบครัว แม้ความรับผิดชอบในหน้าที่การงานและการทำหน้าที่กัลยาณมิตร หากกัลยาณมิตรมีทั้งความน่ารักและน่าเคารพก็จะเป็นที่หน้าเข้าใจ และเป็นที่ยอมรับของกัลยาณมิตรและหมู่ญาติทั้งหลายกัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติในข้อนี้ อุปมาเหมือนขุนเขาที่ตระหง่านมั่นคง ไม่มีวันจะล่มสลายเพราะแรงลม เป็นที่พึ่งที่ยึดเกาะได้ทุกเมื่อ

3. ภาวนีโย แปลว่า นำเทิดทูน หมายถึง ความรู้สึกชื่นชมที่เกิดขึ้นภายใน และอดไม่ได้ที่จะเอาคุณธรรมความดีของกัลยาณมิตรมากล่าวเล่าขาน ให้หมู่ญาติทั้งหลายได้รับฟังอย่างไม่รู้เบื่อ อยากจะชักชวนหมู่ญาติทั้งหลายให้ไปพบเจอ ได้ไปฟังธรรมจากกัลยาณมิตร เพราะเชื่อมั่นว่า ไม่ว่าหมู่ญาติจะมีปัญหา ยุ่งยาก หนักหนาเพียงใด กัลยาณมิตรยอมแก้ไขให้ได้หมดทั้งสิ้น กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้จะต้องเพียบพร้อมไปด้วยภูมิปัญญาทางโลก และเต็มเปี่ยมไปด้วยภูมิปัญญาทางธรรม เมื่อจะพูดก็พูดดี เมื่อลงมือทำก็ยิ่งทำได้ดีกว่าที่พูดเสียอีก คุณสมบัติข้อนี้ยอมทำให้กัลยาณมิตรเป็นศูนย์รวมแห่งความศรัทธา คือทั้งน่ารัก น่าเคารพ และนำเทิดทูน ย่อมจะมีอานิสงส์ต่อการทำหน้าที่กัลยาณมิตรได้อย่างดีเยี่ยม เพราะเพียงได้ยินก็ทำให้เกิดความประทับใจแล้ว กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัติข้อนี้ อุปมาเหมือนดวงอาทิตย์ยามเที่ยง โชติช่วงชัชวาล เป็นใหญ่ในท้องฟ้า

4. วัตตจาจะ แปลว่า ฉลาดปราสาสอนให้ได้ผล หมายถึง มีความสามารถพูดโน้มน้าวให้หมู่ญาติหรือคนรอบข้างทำตามในสิ่งที่ดีงาม ชี้แจงปราสาสอนด้วยความกรุณาปรารถนาดีอย่างจริงใจและต่อเนื่อง จนทำให้หมู่ญาติระลึกนึกถึงในฐานะของผู้มีหัวใจของการเป็นกัลยาณมิตรที่แท้ จริง ที่คอยประคับประคองหมู่ญาติและคนรอบข้างให้อยู่ในเส้นทางบุญ แม้จะอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ง่ายต่อการชักจูงไปสู่หนทางอันเป็นอกุศล กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้ จะต้องได้รับการถ่ายทอดและหล่อหลอมจากการเลี้ยงดู โดยมีคุณพ่อคุณแม่หรือบุพการีหรือครูอาจารย์เป็นกัลยาณมิตร ช่วยชี้แนะ

อบรมถ่ายทอดจนกระทั่งติดเป็นอุปนิสัย คุณสมบัติข้อนี้ ถึงแม้กัลยาณมิตรจะชี้แนะพร่ำสอนอย่างต่อเนื่อง แต่หมู่ญาติก็สามารถรับรู้ถึงเจตนาอันบริสุทธิ์ที่อยู่เบื้องหลังการอบรม สั่งสอนได้ ไม่รู้สึกรำคาญหรือรังเกียจแต่ประการใด

5. วณิกขโม แปลว่า อดทนต่อถ้อยคำของหมู่ญาติหรือคนรอบข้าง หมายถึง พร้อมทั้งจะรับฟังคำปรึกษาซักถามอยู่เสมอ อดทนฟังได้แม้เรื่องการระบายความทุกข์ ความคับแค้นใจจากสภาพครอบครัว การทำงาน หรือการดำเนินชีวิต หรือคำก้าวร้าวหยาบคายของคนที่ไม่เข้าใจความปรารถนาดี โดยไม่ตอบโต้กลับด้วยความฉุนเฉียวโกรธเคือง กัลยาณมิตรที่จะมีลักษณะอย่างนี้ได้ จะต้องตระหนักถึงสถานะของกัลยาณมิตรที่ตนเองดำรงอยู่ หากขาดความอดทนโดยแสดงอาการโกรธฉุนเฉียวออกไปเสียแล้ว ก็ย่อมทำให้ตนเองต้องเหนื่อยใจในการทำหน้าที่กัลยาณมิตรที่ไม่สมบูรณ์บนเส้นทาง ของกัลยาณมิตร คุณสมบัติข้อนี้ ย่อมทำให้กัลยาณมิตรเป็นศูนย์รวม เป็นที่ยอมรับและคบหาของหมู่ญาติ และมหาชนเป็นอันมาก ทำให้หมู่ญาติยกย่องสมกับการทำหน้าที่กัลยาณมิตร กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัตินี้ อุปมาเหมือนแผ่นดินที่ไม่สะทกสะท้าน ไม่หวั่นไหวไม่ว่าจะมีของหอมหรือของสกปรกมาราดรดเพียงใด

6. คัมภีร์ัญจะ กะถัง กัตตา แปลว่า สามารถแปลงเรื่องที่ลึกลับ หมายถึง สามารถนำเรื่องที่ยากมาอธิบายให้เห็นภาพพจน์เข้าใจได้ง่าย ทำให้หมู่ญาติทั้งหลายสิ้นความเคลือบแคลงสงสัยในปัญหาเรื่องโลกและชีวิต หรือหัวข้อธรรมะต่าง ๆ มีความเข้าใจจนสามารถนำไปแก้ไขปัญหาที่ประสบอยู่ให้คลายทุกข์ความกังวลไปสู่ความสุขได้โดยง่าย กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้ แสดงว่าทุกกลมหายใจจะต้องมีหมู่ญาติอยู่ในหัวใจ คิดแต่จะแสวงหาความรู้มาถ่ายทอดให้หมู่ญาติเข้าใจได้โดยง่าย นับว่ามีหัวใจของการเป็นกัลยาณมิตรอย่างแท้จริง คุณสมบัติข้อนี้ ย่อมทำให้กัลยาณมิตรอยู่ในฐานะของผู้จุดประกายความสว่างทางปัญญาแก่หมู่ญาติ ทั้งหลาย กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัตินี้ อุปมาเหมือนผู้จุดคบเพลิงในที่มืด หงายของที่ปิด เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง ให้สิ้นความเคลือบแคลงสงสัย พร้อมทั้งจะเดินไปสู่หนทางแห่งความสุขอย่างมั่นใจ

7. โน จัญฐานเน นิโยชะเย แปลว่า ไม่ชักนำไปในทางเสื่อม หมายถึง ประพฤติตนอยู่ในทำนองคลองธรรม ไม่ยอมทำเรื่องที่เป็นความเสื่อม ทั้งในเรื่องการงานครอบครัว และการทำหน้าที่กัลยาณมิตร จนหมู่ญาติทั้งหลายถือเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตได้ กัลยาณมิตรจะมีลักษณะอย่างนี้ได้ จะต้องมิปฏิบัติปัญญาที่จะแยกแยะออกได้ว่า สิ่งใดถูก-ผิด สิ่งใดชั่ว-ดี สิ่งใดควร-ไม่ควร และเต็มเปี่ยมไปด้วยหิริโอตตัมปะ คือความละอายบาป กลัวบาป ไม่ยอมกระทำความชั่วแม้มีโอกาสหรือในที่ลับตาคน กัลยาณมิตรที่มีคุณสมบัตินี้ อุปมาเหมือนเครื่องซึ่งดวงวัดที่มีมาตรฐานคงเส้นคงวา ไม่มีนอก ไม่มีใน ไม่มีเบื้องหน้า ไม่มีเบื้องหลัง

คุณสมบัตินี้ทั้ง 7 ประการนี้หากมีอยู่ในบุคคลใด ย่อมทำให้ผู้นั้นเป็นผู้ทรงคุณประโยชน์อันใหญ่แก่ชาวโลก เป็นคนศักดิ์สิทธิ์มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ทำให้คนทั้งโลกรู้สึกเอ็นใจแม้อยู่ท่ามกลางแสงแดดอันแผดกล้า ทำให้เห็นความสว่างได้ทั้งๆ หลับตา

กัลยาณมิตรที่ดีต้องมีลักษณะคือ น่ารัก น่าเคารพ น่าเทิดทูน ฉลาดสอน อดทนต่อถ้อยคำอธิบายเรื่องยากได้ และไม่ชักนำไปในทางเสื่อมเสีย จากลักษณะดังกล่าวเราจะสามารถแบ่งประเภท

ของกัลยาณมิตรออกได้อีกเป็นหลายประเภท ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2532: 156-157, 224-230) กล่าวไว้ว่า ประเภทกัลยาณมิตรมิได้จำกัดแต่เฉพาะผู้ที่มีอายุเสมอกันเท่านั้นแต่นับรวมไปถึงคนที่มีอายุมากกว่า หรือน้อยกว่าด้วยหากคนเหล่านั้นช่วยเหลือ แนะนำในสิ่งที่ดีด้วยความบริสุทธิ์ใจ และจริงใจโดยมุ่งที่ ประโยชน์ของผู้รับเป็นสำคัญ ดังนั้นกัลยาณมิตรอาจเป็นเพื่อน บิณฑบาตหรือครูอาจารย์ก็ได้ ด้วยเหตุ ดังกล่าว พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงธรรมในการคบคนที่ควรคบหรือมิตรแท้ (สุหตมิตร) และหลักปฏิบัติ ต่อบุคคลต่างๆที่อยู่รอบตัว (ทิต 6) ดังนี้

1. มิตรแท้ (สุหตมิตร) มิตรที่จริงใจมี 4 ประเภทคือ
  - 1.1 มิตรอุปการะ มีลักษณะ4ประการคือ
    - 1.1.1 เพื่อนประมาทช่วยรักษาเพื่อน
    - 1.1.2 เพื่อนประมาทช่วยรักษาทรัพย์สินของเพื่อน
    - 1.1.3 เมื่อมีภัย เป็นที่พึ่งพำนักได้
    - 1.1.4 มีกิจจำเป็น ช่วยออกทรัพย์ให้เกินกว่าที่ออกปาก
  - 1.2 มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ มีลักษณะ4ประการคือ
    - 1.2.1 บอกความลับแก่เพื่อน
    - 1.2.2 ปิดความลับของเพื่อน
    - 1.2.3 มีภัยอันตรายไม่ละทิ้ง
    - 1.2.4 แม้ชีวิตก็สละให้ได้
  - 1.3 มิตรแนะนำประโยชน์ มีลักษณะ4ประการคือ
    - 1.3.1 จะทำชั่วเสียหาย คอยห้ามปรามไว้
    - 1.3.2 คอยแนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
    - 1.3.3 ให้ได้ฟังได้รู้สิ่งที่ไม่เคยได้รู้ได้ฟัง
    - 1.3.4 บอกทางสุขทางสวรรค์ให้
  - 1.4 มิตรมีน้ำใจ มีลักษณะ 4 ประการคือ
    - 1.4.1 เพื่อนมีทุกข์พลอยไม่สบายใจ (ทุกข์ทุกข์ด้วย)
    - 1.4.2 เพื่อนมีสุขพลอยแจ่มชื่นยินดี (สุข สุขด้วย)
    - 1.4.3 เขาติเตียนเพื่อนช่วยยับยั้งแก้ไข
    - 1.4.4 เขาสรรเสริญเพื่อน ช่วยพูดเสริมสนับสนุน

การคบมิตรและปฏิบัติถูกต้องต่อมิตรเป็นหลักอย่างหนึ่งในคำสอนเรื่องทิต 6 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). 2551: 625) หลักการปฏิบัติเพื่อการมีมนุษยสัมพันธ์ที่ถูกต้องดีงามในสังคม ทั้งนี้เพราะว่ามนุษย์ไม่ได้อยู่โดดเดี่ยวลำพังในโลก แต่ยังคงติดต่อและมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งบุคคลทั้งหลายเหล่านี้ ต่างก็มีความแตกต่างกัน ทั้งด้านนิสัย พื้นฐาน แม้กระทั่งมีสถานะที่แตกต่างกัน เช่น มีสถานะเป็นเพื่อน เป็นบิณฑบาต ครูอาจารย์ เป็นต้น ดังนั้น การที่บุคคลแต่ละคนจะกระทำ เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่นๆ ดังกล่าว จึงเป็นสิ่งที่ควรศึกษา และนำมาปฏิบัติ เพื่อเป็นการสร้างสิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดีอีกด้วย พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้แสดง

หลักการมีมนุษย์สัมพันธ์ดังกล่าวไว้อย่างมีระเบียบแบบแผน ทั้งถือว่าเป็นการวางแบบแผนของสังคม ที่ให้ความสำคัญกับมนุษย์ในทุกฐานะ และยังสามารถ นำความสงบสุข มาสู่สังคมได้ นอกจากนี้ ยังมีข้อสังเกตว่า แม้พระพุทธองค์จะไม่ได้ประกาศตนว่าเป็นนักปฏิวัติสังคมแต่คำสอนของพระองค์ก็ทำให้เกิดความเป็นระเบียบในสังคม และแสดงหลักความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลไว้อย่างดีงาม ดังปรากฏในสังคาโลวาทสูตร1 (หรือสังคาลสูตร) ซึ่งเป็นเรื่องราวที่เปรียบเทียบเป็นวินัยของผู้ครองเรือนทั้งหลาย ทรงสั่งสอนถึงการบูชาทิศทั้ง 6 ที่ถูกต้องนั้น เป็นเช่นไร โดยพระพุทธองค์ตรัสอธิบายความหมายของ แต่ละทิศไว้ ดังนี้ (ธรรมกาย. 2548: 5)

1. ทิศเบื้องหน้า ได้แก่ มารดาบิดา
2. ทิศเบื้องขวา ได้แก่ ครูบาอาจารย์
3. ทิศเบื้องหลัง ได้แก่ บุตรภรรยา
4. ทิศเบื้องซ้าย ได้แก่ มิตรสหาย
5. ทิศเบื้องล่าง ได้แก่ คนรับใช้ คนงาน หรือบริวาร
6. ทิศเบื้องบน ได้แก่ สมณพรหมณ์ หรือพระภิกษุสงฆ์

บุคคลทั้ง 6 ประเภท ที่เปรียบเสมือนทิศ 6 ทิศรอบตัวมนุษย์นี้ คือ บุคคลที่แต่ละบุคคลต้องมีความ สัมพันธ์หรือติดต่อประสานงานกัน ซึ่งรูปแบบความสัมพันธ์ของบุคคลกับประเภทบุคคลต่าง ๆ นั้น ในทางพระพุทธศาสนาก็ได้จำแนกรูปแบบ อันเป็นหน้าที่หรือบทบาทที่จะพึงมีแก่กันและกัน บุคคลที่เป็นกัลยาณมิตรอยู่รอบตัว มีอยู่ 6กลุ่มบุคคล ตามคำสอนเรื่องทิศ 6 แต่นักเรียนในวัยนี้พบว่ากลุ่มคนที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมของนักเรียนมากที่สุด คือผู้ปกครอง ครู และเพื่อน (ดวงเดือน พันธุมนาวิณ; และคณะ. 2540: 105)

จากการทบทวนเอกสารลักษณะความมีกัลยาณมิตรสรุปได้ว่า กัลยาณมิตรจะมีลักษณะคือ น่ารัก น่าเคารพ น่าเทิดทูน ฉลาดสอน อดทนต่อถ้อยคำ อธิบายเรื่องยากได้ และไม่ชักนำไปในทางเสื่อมเสีย จากลักษณะกัลยาณมิตรที่กล่าวมาจะเห็นว่านักเรียนจะมีผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรจัดได้หลายประเภท ไม่เพียงเฉพาะผู้ที่มีวัยเดียวกันเท่านั้น ทำให้ผู้วิจัยเลือกศึกษา ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง ความเป็นกัลยาณมิตรของครู และความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน เพราะบุคคลทั้ง 3 กลุ่มนี้เป็นกลุ่มบุคคลที่อยู่ใกล้ชิดนักเรียน และมีอิทธิพลต่อนักเรียนในการแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตรจากทั้งสามกลุ่มนี้ จึงน่าจะมีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ.

3.1.1 ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง

ครอบครัวนั้นเป็นสถาบันพื้นฐาน สำหรับการพัฒนาเยาวชนในทุกๆด้าน ครอบครัวพยายามที่จะถ่ายทอดในสิ่งที่ดี แก่บุตรของตน เพื่อให้เป็นคนดี และเป็นพลเมืองดีของชาติในอนาคต ครอบครัวจึงเป็นตัวแทนที่สำคัญในการถ่ายทอดความเชื่อ และการปฏิบัติทางศาสนาให้แก่ลูก (วรรณะ บรรจง. 2537: 7) พ่อ แม่ เป็นผู้ให้กำเนิดแก่ลูก เลี้ยงดู ปกป้องและรักษา พ่อแม่ที่เป็นพ่อแม่จริงๆ เมื่อให้กำเนิดลูกแล้วจะไม่ทอดทิ้ง ถึงแม้จะประสบความลำบากยากจน ลำเค็ญสักเพียงใดก็

ตาม ก็จะไม่ทอดทิ้งลูก กลับคอยป้องกันภัยอันตรายต่าง ๆ ไม่ให้เกิดแก่ลูก เมื่อมีเหตุสุดวิสัยที่จะป้องกันได้ เช่น ต้องประสบภัยคือความเจ็บไข้ได้ป่วย พ่อแม่ก็ไม่ทอดทิ้งพยายามทำการรักษาพยาบาลด้วยตัวเองบ้าง หาหมอมารักษาบ้าง บางครั้งพ่อแม่ต้องทำงานหนัก อาบเหงื่อต่างน้ำ ยอมอด ยอมทนเพื่อลูก ต้องการให้ลูกได้ศึกษาเล่าเรียน มีความรู้ ความฉลาดเท่าทันคนอื่น พ่อแม่ นอกจากจะให้กำเนิด เลี้ยงดู ป้องกันรักษาแล้ว ท่านทั้งสองยังมีจิตใจที่ประกอบด้วยคุณธรรม คือ พรหมวิหารธรรม 4 ประการ อันได้แก่ เมตตา ความรักใคร่สนิทสนม กรุณา ความปรานีสงสารในเมื่อมีความทุกข์ยากเดือดร้อน มุทิตา พลอยยินดีในความสำเร็จของลูกด้วยความจริงใจ และอุเบกขา ความวางเฉยในเมื่อลูกมีการงานทำ สามารถเลี้ยงตนและครอบครัวได้ พ่อ แม่ได้ทำการเลี้ยงดู จึงต้องเลี้ยงท่านตอบแทน ช่วยทำการงานของท่าน รักษาวงศ์สกุลไว้ ประพฤติตนให้เป็นผู้ควรรับมรดก เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ควรทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้ ดังนั้น พ่อแม่จึงเป็นผู้มีคุณแก่ลูกทั้งหลาย หน้าที่ที่สำคัญของพ่อแม่ ที่ทำให้ท่านเสมือนกัลยาณมิตร ตามหลักพระพุทธศาสนาในเรื่องทศ 6 นั้น คือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2542: 2) ห้ามปรามจากความชั่ว ป้องกันเราไม่ให้ตกไปในทางที่ต่ำทรมามีอันตราย สั่งสอนแนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี ชักนำให้มุ่งไปในทางที่จะพบกับความสุข ความเจริญ ให้ศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาการ มีความรู้ที่จะประกอบอาชีพ เพื่อตั้งตัวให้เป็นหลักฐาน เมื่อถึงเวลาถึงวัยที่จะมีครอบครัว ก็เป็นธุระเอาใจใส่จัดแจงช่วยเหลือ ทำด้วยความเต็มใจ ทรัพย์สินสมบัติของท่าน ก็เป็นของลูกนั่นเอง ซึ่งท่านจะมอบให้ในเวลาอันสมควรเป็นระยะไป จนครั้งสุดท้ายเรียกว่ามรดก

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง คือ การที่นักเรียนมีผู้ปกครองที่มีคุณสมบัติ 7 ประการของกัลยาณมิตร ได้แก่ น่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ พูดได้เหตุผล อดทนต่อถ้อยคำ สอนได้ลึกซึ้ง และไม่ชักนำในทางเสื่อมเสีย ก็ย่อมจะทำให้นักเรียนเกิดโยนิโสมนสิการ อันนำไปสู่ความเชื่อที่ถูกต้องด้วย

3.3.2 ความเป็นกัลยาณมิตรของครู

ครูอาจารย์ เป็นผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ให้ ไม่ว่าจะในระดับไหน ชั้นไหนก็ตาม เรียกว่าท่านสอนให้เรามีความรู้ ความสามารถ ประกอบด้วยคุณธรรม จริยธรรม นำคุณธรรมและจริยธรรมไปใช้เป็นเครื่องมือป้องกันตัวเอง นำความรู้ความสามารถไปใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพ การงาน ครูอาจารย์นับได้ว่า เป็นครูคนที่สองรองจากพ่อแม่ ครูอาจารย์ ได้ทำการอบรมสั่งสอน จึงต้องทำการต้อนรับด้วยความเต็มใจ เมื่ออยู่ร่วมกับท่าน ต้องเข้าไปคอยอุปฐากรับใช้ เมื่อไม่ได้รับใช้ ใกล้ชิดท่าน เวลาท่านมีกิจเรียกใช้ ก็ยินดีรับใช้ เชื่อฟังคำสอนของท่านและตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ดังนั้น ครูอาจารย์จึงเป็นผู้มีคุณแก่ศิษย์ทั้งหลาย

ครูที่เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะอบรมสั่งสอน แนะนำชักจูง พร้อมทั้งให้ความช่วยเหลือ นักเรียนให้ได้รับการพัฒนาที่ถูกต้องเหมาะสม สอดคล้องกับลักษณะที่เรียกว่าความเป็นกัลยาณมิตร (สุมน อมรวิวัฒน์. 2530: 74)

หน้าที่ที่สำคัญของครูอาจารย์ ต่อศิษย์ ที่ทำให้ท่านเสมือนท่านเป็นกัลยาณมิตร ตามหลักพระพุทธศาสนาในเรื่องทศ 6 นั่นคือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). 2542: 2)

1. ฝึกฝนแนะนำให้เป็นคนดี
2. สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง
3. สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง
4. ยกย่องให้ปรากฏในหมู่เพื่อน
5. สร้างเครื่องค้ำกันภัยในสารทิศคือ สอนให้ศิษย์ปฏิบัติได้จริง นำวิชาไปเลี้ยงชีพทำการงานได้

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของครู คือการที่นักเรียนมีครูที่มีคุณสมบัติ 7 ประการของกัลยาณมิตร ได้แก่ น่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ พุดได้เหตุผล อดทนต่อถ้อยคำ สอนได้ลึกซึ้ง และไม่ชักนำในทางเสื่อมเสีย ก็ย่อมจะทำให้นักเรียนเกิดโยนิโสมนสิการ อันนำไปสู่ความเชื่อที่ถูกต้องด้วย

3.1.3 ความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน

เพื่อน หมายถึง ผู้มีวัยใกล้เคียงกัน ชอบพอกัน หรือในสภาพหรือลักษณะเดียวกัน (ภุมเรียง สายะวารานนท์. 2530: 41) สัมพันธภาพระหว่างนักเรียนกับเพื่อนจึงมีความสำคัญในเชิงจิตวิทยา กล่าวคือกลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งคนแต่ละคนให้ความสำคัญและมีความรู้สึกผูกพันกัน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ เป็นกลุ่มบุคคลที่แต่ละคนปรารถนาที่จะได้รับการยอมรับและการยอมรับนี้ นับเป็นเงื่อนไขจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเข้าเป็นสมาชิกในกลุ่ม ในการปฏิบัติตนกับเพื่อนก็นับได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากเพราะการปฏิบัติตนกับเพื่อนได้อย่างถูกต้องเหมาะสมจะทำให้เกิดสัมพันธภาพที่ดี กล่าวคือเมื่อมีพฤติกรรมที่ดีที่พึงปรารถนาต่อกันและกันก็จะเกิดความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกันและแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามที่กลุ่มให้การยอมรับ ทำให้เข้ากันได้ดีและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข (ปฏิมากร ศิริเตชะ. 2549: 25)หน้าที่ที่สำคัญของเพื่อนต่อกัน ที่ทำให้เรียกได้ว่าเป็นกัลยาณมิตร ตามหลักพระพุทธศาสนาในเรื่องทศ 6 นั่นคือ (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). 2542: 2)

1. เผื่อแผ่แบ่งปัน
2. พุดจามีน้ำใจ
3. ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน
4. มีตนเสมอร่วมสุขร่วมทุกข์ด้วย
5. ซื่อสัตย์จริงใจต่อกัน

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน คือการที่นักเรียนมีเพื่อนที่มีคุณสมบัติ 7 ประการของกัลยาณมิตร ได้แก่ น่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ พุดได้เหตุผล อดทนต่อถ้อยคำ สอนได้ลึกซึ้ง และไม่ชักนำในทางเสื่อมเสีย ก็ย่อมจะทำให้นักเรียนเกิด โยนิโสมนสิการ อันนำไปสู่ความเชื่อที่ถูกต้องด้วย

3.1.4 งานวิจัยและการวัดกัลยาณมิตร

จากการประมวลเอกสารพบตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับกัลยาณมิตร เช่น งานวิจัยของ มนสภรณ์ วิฑูรเมธา (2543) ได้ทำการทดลองพัฒนาระบบกัลยาณมิตรเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล พบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรม หลังเข้าโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสูงกว่าก่อนเข้าโปรแกรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความคิดเห็นต่อโปรแกรม ดังกล่าวในระดับมากที่สุดตลอดจนมีความมั่นใจมากที่สุดที่จะเป็นกัลยาณมิตร สำหรับการทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตรกับนักศึกษาพยาบาลพบว่า นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีความเป็นกัลยาณมิตรความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตร ทักชะการฟังและการเห็นคุณค่าในตนเองภายหลังการทดลองสูงกว่านักศึกษากลุ่มปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษากลุ่มทดลองเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองสูงกว่านักศึกษากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ระบบกัลยาณมิตรทำให้นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีความรัก ความเอื้ออาทร เป็นมิตรกับผู้อื่น พัฒนาบุคลิกภาพให้ยิ้มแย้ม ใจเย็น หนักแน่น อดทน รับผิดชอบ พุดดี คิดดีและเห็นคุณค่าในตนเอง ส่วนนักศึกษาที่ได้รับการดูแลจากระบบกัลยาณมิตรมีความคิดว่า รุ่นพี่มีประสบการณ์ ให้ความใกล้ชิดอบอุ่น เป็นกันเอง มีสัมพันธภาพที่ดี ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือด้านการเรียนและการปรับตัว และงานวิจัยของเสกสรร ทองคำบรรจง (2545) ที่ทำการศึกษาโครงสร้างทางจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามแนวพุทธศาสนา: การสร้างมโนทัศน์พื้นฐาน การวัดความเปลี่ยนแปลงและรูปแบบเชิงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง พบว่า ตัวแปรแฝงด้านปัญญา คือ สัมมาทิจิ และ สัมมาสังกัปปะ ได้รับผลกระทบจากความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อนสูงที่สุด รองลงมา คือการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และความคือ สัมมาวาจา สัมมาภัมมันตะ และ สัมมาอาชีวะ ได้รับผลกระทบจากปัญญาสูงที่สุด รองลงมาคือความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และความเป็นกัลยาณมิตรของครูตามลำดับ และตัวแปรแฝงด้านสมาธิ คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และ สัมมาสมาธิ ได้รับผลกระทบจากศีลมากที่สุด รองลงมาได้แก่ตัวแปรแฝงด้านปัญญา ความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ และความเป็นกัลยาณมิตรของครูตามลำดับ

จากการประมวลเอกสารผู้วิจัยใช้แบบวัดความเป็นกัลยาณมิตรของครู ที่สร้างขึ้นโดยเสกสรร ทองคำบรรจง (2545) ในงานวิจัยเรื่องการศึกษาโครงสร้างทางจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามแนวพุทธศาสนา: การสร้างมโนทัศน์พื้นฐาน การวัดความเปลี่ยนแปลงและรูปแบบเชิงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง โดยการวัดคุณสมบัติกัลยาณมิตรของครู ได้แก่ น่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ พุดดีได้เหตุผล อดทนต่อถ้อยคำ สอนได้ลึกซึ้ง และไม่ชักนำในทางเสื่อมเสีย มีข้อคำถาม 14 ข้อ มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.94 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง 0.56-0.78 ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด มาก ก่อนข้างมาก ก่อนข้างน้อย ครั้ง น้อย และน้อยที่สุด ผู้ที่ตอบได้คะแนนจากแบบสอบถามมากกว่า แสดงว่าครูของนักเรียนมีคุณสมบัติกัลยาณมิตรมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามน้อยกว่า

ในส่วนแบบวัดความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง และแบบวัดความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองตามแนวแบบวัดความเป็นกัลยาณมิตรของครู ที่สร้างขึ้นโดยเสกสรร ทองคำบรรจง (2545) โดยใช้นิยาม นำรัก นำเคารพ นำเจริญใจ พุดได้เหตุผล อดทนต่อถ้อยคำ สอนได้ลึกซึ้ง และไม่ชักนำในทางเสื่อมเสีย มีข้อคำถามแบบวัดละ 14 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อย ครั้ง น้อย และน้อยที่สุด

3.2 โยนิโสมนสิการ

3.2.1 ความหมายและความสำคัญของโยนิโสมนสิการ

พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต) (2531: 5) อธิบายว่า การคิดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะ ความคิดเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การแสดงออกทางกายและวาจา เป็นตัวชี้แนะและควบคุมการปฏิบัติต่าง ๆ ให้ถูกต้อง ซึ่งสอดคล้องกับหลักพุทธธรรมที่ได้แสดงหลักการไว้ว่า ในการดำเนินชีวิตที่ดีงาม ถูกต้องนั้นจะต้องปฏิบัติตามอริยมรรคคือ แนวทางอันประเสริฐ และมรรคนี้จะเกิดขึ้นได้จากการคิดที่ถูกต้องคือ การรู้จักคิดหรือคิดเป็นนั่นเองการคิดเป็นกิจกรรมของมนุษย์ที่มีความซับซ้อนและมีหลายมิติ นักการศึกษาอธิบาย ความหมายของการคิดดังนี้

รอส (Ross, 1963: 196-197) อธิบายว่า การคิดคือปฏิกริยาทางสมองซึ่งถือเป็นจุดหมายของ จิตใจ ไม่ว่าจุดหมายนั้นจะมีสาเหตุมาจากในตัวหรือนอกตัวผู้นั้นก็ตาม การคิด คือปฏิกริยาของจิตมนุษย์ที่ช่วยให้แต่ละคน สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นยังช่วยให้เกิดความพยายามและสัมฤทธิ์ผล ในจุดหมายที่ต้องการ ดังนั้นการคิดจึงนำไปสู่การกระทำและการปรับตัวที่ดีขึ้นกว่าเดิม

ในศาสนาพุทธก็ได้มีการกล่าวถึงการคิด ที่เรียกว่า โยนิโสมนสิการ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2551: 668) อธิบายความหมายของโยนิโสมนสิการ (Critical Reflection) ไว้ดังนี้

“ในระบบการศึกษาอบรมโยนิโสมนสิการ เป็นการฝึกใช้ความคิด ให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบรู้จักคิดวิเคราะห์ที่ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้นผิวเผิน เป็นขั้นสำคัญในการสร้างปัญหาที่บริสุทธิ์ เป็นอิสระทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้ และนำไปสู่จุดมุ่งหมายของพุทธธรรมอย่างถูกต้อง” และอธิบายถึงความหมายของโยนิโสมนสิการ ว่าประกอบด้วยโยนิโส กับมนสิการ โยนิโส มาจาก โยนิ แปลว่า เหตุ ต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญาอุบาย วิธี ทาง ส่วนมนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิด คำนี้ถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็น โยนิโสมนสิการ ท่านแปลสืบทอดกันมาว่า “การทำในใจโดยแยบคาย...”

กล่าวอีกนัยหนึ่ง การทำในใจโดยแยบคายก็คือการคิดเป็น คือคิดถูกต้องตามความเป็นจริงอาศัยการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ และคิดเชื่อมโยงตีความข้อมูลเพื่อนำไปใช้ต่อไป การทำในใจโดยแยบคาย

โยนิโสมนสิการกินความกว้างครอบคลุมตั้งแต่การคิดนึกในแนวทางของศีลธรรมซึ่งไม่ ้ต้อง ใช้ปัญญาลึกซึ้ง ไปจนถึงการคิดแยกแยะองค์ประกอบและสืบสาว หาเหตุปัจจัยที่ต้องใช้ปัญญา

ละเอียดประณีต การคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นการคิดแบบวิเคราะห์ ประเมินค่าและแก้ปัญหา ประกอบกัน ดังนั้นคนปกติทุกคนจึงสามารถใชโยนิโสมนสิการได้โดยเฉพาะ โยนิโสมนสิการแบบง่าย ๆ ที่เพียงแต่คอยชักกระแสดความคิดให้เข้ามาเดินในแนวทางดิ่งามที่เรารู้ไว้ ก่อนแล้วหรือคุ่นอยู่แล้ว เท่านั้นเอง สำหรับโยนิโสมนสิการแบบนี้ ศรัทธาที่เกิดจากปัจจัยฝ่าย ปรโตโฆสะ เช่น การศึกษา อบรม วัฒนธรรมประเพณีและกัลยาณมิตร จะมีอิทธิพลมาก สามารถทำให้กระแสด ความคิดเป็นไปตามแนวทางของปรโตโฆสะ หากบุคคลใชโยนิโสมนสิการบ่อย ๆ ปัญญาก็จะงอกงาม ยิ่งขึ้น เกิดความมั่นใจและศรัทธา จนนำไปสู่ความรู้แจ้ง อาศัยปัจจัยภายนอกน้อยลง

โยนิโสมนสิการเป็นอาหารหล่อเลี้ยงสติ ช่วยให้สติที่ยังไม่เกิดได้เกิดขึ้น ช่วยให้สติที่เกิดขึ้นแล้ว เกิดต่อเนื่องไปอีก คนที่มีความคิดเป็นระเบียบ ความคิดแล่นได้เรื่องได้ราว ย่อมคุมสติไว้ใช้ได้เรื่อย ดังนั้นในกระบวนการคิดที่มีโยนิโสมนสิการ สติสัมปชัญญะจะเข้ามาร่วมทำงานอยู่ ด้วยโดยตลอด

โดยหลักการวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมี 2 ประเภทคือ โยนิโสมนสิการที่มุ่งกำจัดอวิชชา ทำให้ เกิดความรู้แจ้ง เรียกว่า โยนิโสมนสิการแบบปลุกปัญญา และ โยนิโสมนสิการแบบสร้างเสริม คุณภาพ จิตหรือแบบบรรเทาตัณหา มุ่งปลุกเร้าคุณธรรมหรือพลังฝ่ายดีขึ้นมาข่มทับฝ่ายชั่ว อย่างไรก็ตาม โยนิโสมนสิการหลายวิธีใช้ประโยชน์ได้พร้อมกันทั้งสองประเภท พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2542: 676-724) ประมวลวิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็น 10วิธี ดังนี้

1. วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีนี้เป็นวิธีคิดตามหลักปฏิจจสมุพบาท เป็นแบบพื้นฐาน โดยพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไขด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ ส่งผลสืบทอด กันมา แนวปฏิบัติของวิธีนี้มีอยู่ 2 แนว คือ

1.1 คิดแบบปัจจัยสัมพันธ์ โดยถือหลักว่า สิ่งทั้งหลายย่อมต้องอาศัยซึ่งกันและกันจึง เกิดขึ้นพร้อมกัน เช่น “เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เพราะสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้จึงเกิดขึ้น เมื่อสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้จึงไม่มี เพราะสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ”

1.2 คิดแบบสอบสวนหรือตั้งคำถาม เช่น อุปาทานมีเพราะอะไรเป็นปัจจัยฯ เมื่อคิดแบบ โยนิโสมนสิการจึงรู้ได้ด้วยปัญญาว่า อุปาทานมีเพราะตัณหาเป็นปัจจัย ตัณหาเพราะอะไรเป็น ปัจจัย เมื่อคิดแบบโยนิโสมนสิการจึงรู้ด้วยปัญญาว่า ตัณหาเพราะเวทนาเป็นปัจจัย

2. วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบหรือกระจายเนื้อหา เป็นการคิดที่มุ่งให้มองและรู้จักสิ่ง ทั้งหลายตามสภาวะของมันเป็นเอง เป็นวิภาชวิธี หรือวิธีคิดแบบวิเคราะห์เป็นการคิดพิจารณาที่แยกแยะ โดยถือเอานามรูปเป็นหลัก คือไม่มองสัตว์บุคคลตามสมมุติบัญญัติ ว่าเป็นเขาเป็นเรา เป็นนายนั้น นายนี้ แต่มองตามสภาวะแยกออกไปว่าเป็นนามธรรมและรูปธรรม กำหนดส่วนประกอบทั้งหลายที่ รวมกันอยู่แต่ละอย่างว่า อย่างนั้นเป็นรูป อย่างนี้เป็นนาม เมื่อแยกแยะออกไปแล้วก็มีแต่นามกับรูป หรือนามธรรมกับรูปธรรม ในเวลาที่พบเห็นสัตว์ และสิ่งต่างๆ ก็จะมองว่าเป็นเพียงกองแห่งนามธรรม และรูปธรรมเป็นกระแสดความคิดที่คอยช่วย ต้านทานไม่ให้หลงไหลติดยึดสมมุติบัญญัติมากเกินไป

ให้มองเห็นเป็นเพียงสภาวะว่างเปล่าจากความเป็นสัตว์เป็นคน พระธรรมปิฎกยกตัวอย่างการใช้ความคิดแนวนั้น ดังต่อไปนี้

“ท่าน ผู้มีอายุทั้งหลาย ช่องว่างอาศัยเครื่องไม้ เถารัด ดินฉาบ และหม่อมล่อมเข้าย่อมถึงความนับว่าเรือนฉันใด ช่องว่างอาศัยกระดุก เอ็น เนื้อ และหนังแฉดล่อมแล้วย่อมถึงความนับว่ารูปฉันนั้น ...เวทนา...สัญญา...สังขาร...วิญญาณ... การคุมเข้าการประชุมกัน การประมวลเข้าด้วยกันแห่งอุปทานชั้น 5 เหล่านี้ เป็นอย่างนี้”

3. วิธีคิดแบบสามัญลักษณ์ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทันธรรมตา หมายถึงการรู้เท่าทันความเป็นไปของสิ่งทั้งหลาย เช่น มีการเกิด เปลี่ยนแปลงและดับสลายไปในที่สุด เป็นต้น เป็นการรู้เท่าทันว่าสิ่งทั้งหลายที่เป็นธรรมชาติย่อมเกิดจากเหตุปัจจัยและ ขึ้นต่อเหตุปัจจัยเช่นเดียวกัน วิธีคิดแบบนี้แบ่งได้เป็น 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่หนึ่ง คือ รู้เท่าทันและยอมรับความจริง

ขั้นที่สอง คือ การคิดแก้ไขและทำการไปตามเหตุปัจจัย เป็นการปฏิบัติด้วยปัญญา กล่าวคือ เมื่อรู้และเข้าใจเหตุปัจจัยแล้วก็จัดการที่ด้วยเหตุปัจจัยนั้น

4. วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือ คิดแบบแก้ปัญหาก็เป็นวิธีคิดที่สามารถขยายให้ครอบคลุมวิธีคิดแบบอื่นๆ ได้ทั้งหมด มีวิธีคิด 2 วิธี คือ

4.1 วิธีคิดตามเหตุผล เป็นการสืบสาวจากผลไปหาเหตุแล้วแก้ไขที่เหตุ นั้น ตามปกติจะจัดเป็น 2 คู่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คู่ที่ 1 ทุกข์เป็นผล เป็นตัวปัญหาเป็นสถานการณ์ที่ไม่ต้องการสมุทัยเป็นเหตุ เป็นที่มาของปัญหา เป็นจุดที่ต้องการแก้ไข

คู่ที่ 2 นิโรธเป็นผล เป็นภาวะสิ้นปัญหาเป็นจุดหมายที่ต้องการจะเข้าถึงมรรคเป็นเหตุเป็นข้อ ปฏิบัติที่ต้องการกระทำในการแก้ไขสาเหตุ เพื่อบรรลุจุดหมาย คือ ภาวะสิ้นปัญหาอันได้แก่ความดับทุกข์

4.2 วิธีคิดที่ตรงจุดตรงเรื่อง เป็นการคิดอย่างตรงไปตรงมา นำเอาสิ่งหรือเรื่องที่ต้องเกี่ยวข้องกับมาใช้ในการแก้ปัญห ไม่นำสิ่งหรือเรื่องที่ใช้ปฏิบัติไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้อง

กล่าวโดยสรุปหลักการหรือสาระสำคัญของวิธีคิดแบบอริยสัจก็คือการเริ่มต้นจากปัญหาหรือความทุกข์ที่ประสบ โดยกำหนดและทำความเข้าใจว่าปัญหาคือความทุกข์นั้นให้ชัดเจนแล้วสืบค้นหา สาเหตุเพื่อเตรียมแก้ไข ในเวลาเดียวกันกำหนดเป้าหมายของตนให้แน่ชัดว่าคืออะไร จะเป็นไปได้หรือไม่และเป็นไปได้อย่างไร แล้วคิดวางวิธีปฏิบัติที่จะกำจัดสาเหตุของปัญหา ให้สอดคล้องกับการที่จะบรรลุจุดหมายที่กำหนดไว้นั้น ในการคิดตามวิธีนี้ จะต้องตระหนักถึงกิจหรือหน้าที่อันพึงปฏิบัติต่ออริยสัจแต่ละข้ออย่างถูก ต้องด้วย

5. วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ เป็นวิธีคิดตามหลักการและความมุ่งหมาย คือพิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างธรรม (หลักการ) กับอรรถ (ความมุ่งหมาย) คำว่าหลักการในที่นี้

หมายถึง หลักความจริง หลักความดีงาม หลักการปฏิบัติ หรือหลักที่จะนำไปใช้ปฏิบัติรวมทั้งหลักคำสอนที่จะให้ประพฤติปฏิบัติและการ ทำการได้ถูกต้อง ส่วนความมุ่งหมายก็หมายถึงจุดหมายหรือประโยชน์ที่ต้องการ หรือสาระที่พึงประสงค์ ความเข้าใจถูกต้องในเรื่องหลักการและความมุ่งหมายจะนำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้อง การปฏิบัติที่ถูกต้องนี้สำคัญมาก อาจกล่าวได้ว่า เป็นตัวตัดสินว่าการกระทำนั้นๆ จะสำเร็จผล บรรลุจุดหมายได้หรือไม่

6. วิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก วิธีคิดแบบนี้เป็นการคิดที่ใช้หลักว่าจะต้องพิจารณาปัญหาให้ครบทุกด้าน ได้แก่ ด้านดี (อัสสาหะ) ด้านเสีย (อทีนนะวะ) ต่อจากนั้นจึงหาทางออก (นิสสรหะ) หรือทางแก้ปัญหา การคิดแบบนี้มีลักษณะที่พึงย้า 2 ประการ คือ

6.1 การที่จะใช้ชื่อว่ามองเห็นตามเป็นจริงนั้น จะต้องมองเห็นทั้งด้านดีและด้านเสียหรือทั้งคุณและโทษของสิ่งนั้นๆ ไม่ใช่มองเพียงด้านหนึ่งด้านใดด้านเดียว

6.2 เมื่อจะแก้ปัญห หรือลงมือปฏิบัติ จะต้องมองเห็นจุดหมาย หรือทางออก นอกเหนือจากการที่รู้คุณและโทษของสิ่งนั้นๆ การคิดหาทางออกด้วยวิธีการดังกล่าวต้องพิจารณาไปพร้อมๆ กับการพิจารณาผลดีผลเสียจะทำให้หาทางออกได้ดีที่สุดและปฏิบัติได้ถูกต้องที่สุด

7. วิธีคิดแบบคุณค่าแท้-คุณค่าเทียม วิธีคิดแบบนี้ใช้กันมากในชีวิตประจำวันเพราะเกี่ยวข้องกับกำรบริโภคใช้สอยปัจจัย 4 คำว่าคุณค่าแท้หมายถึงประโยชน์ของสิ่งทั้งหลายในแง่ที่สนองความต้องการของ ชีวิตโดยตรงหรือที่มนุษย์นำมาใช้แก้ปัญหของตนเพื่อความดีงาม ความดำรงอยู่ด้วยดีของชีวิตหรือเพื่อประโยชน์สุขทั้งของตนและของผู้อื่น คุณค่านี้อาศัยปัญญาเป็นเครื่องดีค่าหรือวัดราคาจะเรียกว่าคุณค่าที่สนองปัญญาก็ได้ เช่น คุณค่าของอาหารอยู่ที่ประโยชน์ของมันสำหรับหล่อเลี้ยงร่างกายให้ดำรงชีวิต อยู่ได้ มีสุขภาพดี เป็นอยู่อย่างผาสุก มีกำลังเกื้อกูลแก่การบำเพ็ญกิจหน้าที่ เป็นต้น ส่วนคุณค่าเทียมนั้นหมายถึง ประโยชน์ในแง่การปรนเปรอ การเสพเสวย เวทนา อาศัยตัณหาเป็นเครื่องวัดคุณค่าหรือวัดราคา จะเรียกว่าคุณค่าตอบสนองตัณหาก็คือได้ เช่น อาหารที่มีคุณค่าที่ความเอร็ดอร่อย เสริมความสนุกสนานเป็นเครื่องแสดงฐานะความหรูหรา เป็นต้น วิธีคิดแบบคุณค่าแท้ นอกจากจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตอย่างแท้จริงแล้ว ยังเกื้อกูลแก่ความเจริญอกงามของกุศลธรรม เช่น ความมีสติ เป็นต้น ต่างจากคุณค่าเทียมที่พอกเสริมด้วยตัณหา ซึ่งไม่ใคร่เกื้อกูลแก่ชีวิต ทำให้กุศลธรรม เช่น ความโลภ ความมัวเมา ความริษยา มานะ ทิฏฐิ เจริญขึ้นอย่างไม่ดีไม่มีขอบเขต

8. วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรม เป็นวิธีคิดที่ส่งเสริมชักนำไปในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์ เป็นการขัดเกลาและบรรเทาปัญหา พระธรรมปิฎกอธิบายว่าในเหตุการณ์หรือประสบการณ์เดียวกัน คนหนึ่งอาจคิดปรุงแต่งไปในทางดีงาม เป็นประโยชน์ อีกคนหนึ่งอาจปรุงแต่งไปในทางดีงาม เป็นประโยชน์ อีกคนหนึ่งอาจปรุงแต่งไปในทางไม่ดีไม่งามเป็นโทษ ทั้งนี้เนื่องมาจากการฝึกฝนอบรมและประสบการณ์ที่ได้สะสมมา นอกจากนี้แม้แต่บุคคลเดียวกัน มองของอย่างเดียวกันหรือมีประสบการณ์เดียวกัน แต่ต่างขณะต่างเวลา ก็อาจคิดแตกต่างออกไปครั้งละอย่างได้ คราวหนึ่งร้าย คราวหนึ่งดี ทั้งนี้โดยเหตุผลที่กล่าวมาแล้ว วิธีคิดแบบอุบายปลุกเร้าคุณธรรมหรือโยนิโสมนสิการแบบเร้ากุศลในที่นี้ จึงมีความสำคัญในแง่ที่ทำให้เกิดความคิดและการกระทำที่ดีงาม

เป็นประโยชน์ใน ขณะนั้นๆ และในแง่ที่ช่วยแก้ไขนิสัยเคยชินร้ายๆ ของจิตที่ได้สะสมไว้แต่เดิมพร้อมกับสร้างนิสัยความเคยชินใหม่ที่ดีงามให้แก่ จิตไปในเวลาเดียวกัน ในกรณีที่ความคิดอกุศลเกิดขึ้นแล้ว พระธรรมปิฎกได้ยกตัวอย่างใน วิตกกังวลฐานสูตรว่า พระพุทธเจ้าทรงแนะนำหลักทั่วไปในการแก้ความคิดอกุศลไว้เป็น 5 ชั้นคือ

8.1 คิดนึกใส่ใจเรื่องอื่นที่ดีงามเป็นกุศล เช่น นึกถึงเรื่องที่ทำให้เกิดเมตตา แทนเรื่องที่ทำให้เกิดโทสะ เป็นต้น ถ้ายังไม่หาย

8.2 พึงพิจารณาโทษของความคิดที่เป็นอกุศลเหล่านั้นว่า ไม่ดีไม่งาม ก่อผลร้ายนำความทุกข์อย่างไรมาให้ ถ้ายังไม่หาย

8.3 พึงใช้วิธีต่อไปคือ ไม่คิดถึง ไม่ใส่ใจในความชั่วร้ายที่เป็นอกุศลนั้นเลย ถ้ายังไม่หาย

8.4 พึงพิจารณาสังขารฐานฐานของความคิดเหล่านั้น ว่าความคิดนั้นเป็นอย่างไร เกิดจากเหตุปัจจัยอะไร ถ้ายังไม่หาย

8.5 พึงขบพัน เอาลึ้นดูนพदान อธิษฐานจิตคือตั้งใจแน่วแน่เด็ดเดี่ยว ช่มใจระงับความคิดนั้นเสีย

9. วิธีคิดแบบเป็นอยู่ในขณะปัจจุบัน วิธีคิดแบบนี้บางที่เรียกว่า วิธีคิดแบบมีปัจจุบันธรรม เป็นอารมณ์ และมีข้อที่ต้องทำความเข้าใจเป็นพิเศษคือ การที่มีผู้เข้าใจผิดเกี่ยวกับความหมายของการเป็นอยู่ในปัจจุบัน หรือมีปัจจุบันธรรมเป็นอารมณ์ ความคิดที่เป็นอยู่ในปัจจุบันหมายถึง การคิดในแนวทางของความรู้ หรือคิดด้วยอำนาจปัญญา การคิดแบบนี้ถือว่า ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่เป็นอยู่ในขณะนี้ หรือเป็นเรื่องที่ล่วงไปแล้ว หรือเป็นเรื่องของกาลภายหน้า ก็จัดเข้าไปเป็นการปัจจุบันทั้งสิ้น ความคิดถึงอดีตและอนาคต ตามแนวทางของปัญญาที่เป็นเรื่องของกิจในปัจจุบันจะช่วยให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติ ช่วยให้การปฏิบัติในปัจจุบันถูกต้องได้ผลดียิ่งขึ้น และสนับสนุนให้มีการเตรียมวางแผนล่วงหน้า นับว่าเป็นวิธีคิดที่มีประโยชน์มาก

10. วิธีคิดแบบวิภาษวาท มาจาก วิภาษวาท วิภาษ แปลว่า แยกแยะ จำแนกหรือแจกแจง ไกลเคียงคำที่ใช้ในปัจจุบันว่าวิเคราะห์วาท แปลว่า การกล่าว การพูด การแสดงคำสอน วิภาษวาทจึงแปลว่า การพูด จำแนก พูดแยกแยะหรือแสดงคำสอนแบบวิเคราะห์ ลักษณะสำคัญของการคิดและการพูดแบบนี้คือ การมองและแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็นแต่ละแง่ละด้านครบทุกแง่ทุกด้าน วิธีคิดแบบนี้สามารถจำแนกออกเป็นลักษณะต่างๆ ได้ดังนี้

10.1 จำแนกด้วยแง่ความจริง แบ่งซอยออกเป็น 2 อย่าง คือจำแนกตามแง่ด้านต่างๆ ตามที่เป็นจริงของสิ่งนั้นๆ โดยมองทีละด้านอย่างหนึ่ง และจำแนกโดยมองหรือแสดงความจริงของสิ่งนั้นๆ ให้ครบทุกแง่ทุกด้านอีกอย่างหนึ่ง

10.2 จำแนกส่วนประกอบ คือวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบของสิ่งนั้นๆ เพื่อให้รู้เท่าทันภาวะของสิ่งนั้นๆ เป็นการคิดในแง่เดียวกันกับการคิดวิธีที่สอง (วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ) ที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น

10.3 จำแนกโดยลำดับขณะ คือแยกแยะวิเคราะห์ปรากฏการณ์ตามลำดับความสืบทอดแห่งเหตุปัจจัย ซอยออกไปเป็นแต่ละขณะๆ ให้มองเห็นตัวเหตุปัจจัยที่แท้จริง ตัวอย่างเช่น เมื่อโจร

ขึ้นบ้านและฆ่าคนตายเพราะความโลภ คำพูดนี้ใช้ได้เพียงเป็นส่วนนพุดให้เข้าใจกันง่าย แต่เมื่อวิเคราะห์ทางด้านกระบวนการที่เป็นไปภายในจิตอย่างแท้จริง จะพบว่าความโลภเป็นเหตุของการฆ่าไม่ได้ โทสะต่างหากที่เป็นเหตุของการฆ่า ดังนี้ เป็นต้น

10.4 จำแนกโดยความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย คือสืบสาวว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงนั้นจะเกิดขึ้นหรือดับลงก็ด้วยเหตุปัจจัย เป็นวิธีคิดที่ตรงกับวิธีที่ 1 ที่กล่าวแล้วข้างต้น ความคิดแบบจำแนกโดยสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยช่วยให้มองเห็นความจริงนั้น และตามแนวคิดนี้พระพุทธเจ้าจึงทรงแสดงพระธรรมอย่างที่เราเรียกว่าเป็นกลาง คือไม่กล่าวว่า สิ่งนี้มี หรือสิ่งนี้ไม่มี แต่ทรงกล่าวว่าเพราะสิ่งนี้มี สิ่งนี้ไม่มี เพราะสิ่งนี้ไม่มีสิ่งนี้จึงไม่มีการแสดงความจริงอย่างนี้ นอกจากจะเรียกว่าอิทัปปัจจยตาหรือปฏิจจสมุปบาทแล้ว ยังเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มัชฌิมนธรรมเทศนา หรือเรียกสั้นๆ ว่าวิธีคิดแบบมัชฌิมนธรรม

10.5 จำแนกโดยเงื่อนไข คือมองความจริงโดยพิจารณาเงื่อนไขประกอบด้วย เช่น ถ้ามีผู้กล่าวว่า บุคคลนี้ควรคบหรือไม่ หรือถิ่นสถานนี้ควรเกี่ยวข้องกับหรือไม่ ถ้าพระภิกษุเป็นผู้ตอบว่า ถ้าคบแล้วหรือเข้าไปเกี่ยวข้องกับแล้วกุศลธรรมเจริญ กุศลธรรมเสื่อมก็ไม่ควรคบ ไม่ควรเกี่ยวข้องกับ แต่ถ้ากุศลเสื่อม กุศลธรรมเจริญจึงควรคบควรเกี่ยวข้องกับ ถ้าถามในแง่ การศึกษาว่า ควรปล่อยให้เด็กพบเห็นสิ่งต่างๆ ในสังคมอย่างอิสระหรือไม่ ถ้าจะตอบก็ต้องวินิจฉัยโดยพิจารณาเงื่อนไขต่างๆ เช่น เด็กมีความพร้อมหรือไม่ ประสบการณ์เดิมเป็นอย่างไร เด็กรู้จักใช้โยนิโสมนสิการโดยปกติหรือไม่ มีบุคคลหรืออุปกรณ์คอยช่วยเหลือหรือไม่ สิ่งหรือเรื่องที่เด็กจะได้พบเห็นในประสบการณ์นั้นมีผลกระทบรุนแรงเพียงใด ดังนี้ เป็นต้น

10.6 จำแนกโดยวิภาษวาท คือใช้วิภาษวาทในรูปการตอบปัญหาในบรรดาวิธีตอบปัญหา 4 วิธี ซึ่งมีชื่อเฉพาะว่า วิภาษพยากรณ์ วิธีตอบปัญหาทั้ง 4 วิธีนั้น คือ

- ก. เอกังสพยากรณ์ การตอบแง่เดียว
- ข. วิภาษพยากรณ์ การแยกแยะตอบ
- ค. ปฏิปุจฉาพยากรณ์ การตอบโดยย้อนถาม
- ง. ฐปนนะ การยั้งหรือหยุด พับปัญหาเสีย ไม่ตอบ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2551: 672) อธิบายว่า วิธีตอบ 4 วิธีนี้แบ่งตามลักษณะของปัญหา หมายความว่าปัญหาแบ่งออกเป็น 4 ประเภท ดังตัวอย่างต่อไปนี้:

1. เอกังสพยากรณ์ปัญหา ปัญหาที่ควรตอบเด็ดขาด เช่น ถามว่าสิ่งที่ไม่เที่ยง ได้แก่ จักขุ ไซ้ไหม ฟังตอบได้ที่เดียวแน่นอนลงไปว่า ไซ้

2. วิภาษพยากรณ์ปัญหา ปัญหาที่ควรแยกแยะหรือจำแนกตอบเช่น ถามว่า สิ่งที่ได้มาไม่เที่ยงได้แก่จักขุ ไซ้ไหม ฟังแยกแยะตอบว่า ไม่เฉพาะแต่จักขุเท่านั้น แม้โสตะ ฆานะ เป็นต้น ก็ไม่เที่ยง

3. ปฏิปุจฉาพยากรณ์ปัญหา ปัญหาที่ควรตอบโดยย้อนถามเช่น จักขุฉันใดโสตะก็ฉันนั้น โสตะฉันใดจักขุก็ฉันนั้น ไซ้ไหม? ฟังย้อนถามว่า มุ่งความหมายในแง่ใด ถ้าถามโดยหมายถึงแง่ไซ้ดูหรือเห็นก็ไม่ไซ้ แต่ถ้ามุ่งความหมายในแง่ที่ว่าไม่เที่ยง ก็ไซ้

4. ฐปนียปัญหา ปัญหาที่พึงยับยั้งหรือพึงเสียไม่ควรตอบ เช่นถามว่า ชีวะกับสรีระคือสิ่งเดียวกันใช่ไหม? พึงยับยั้งเสีย ไม่ต้องตอบ

การคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นการคิดอย่างเป็นกระบวนการที่ต้องใช้วิธีคิดหลายๆวิธี ประกอบกัน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต) (2551: 670) ได้กล่าวว่าในคัมภีร์ชั้นนอร์รกกถาและฎีกาได้ไขความไว้ โดยวิธีแสดงไวพจน์ให้เห็นความหมายแยกเป็นแ่งๆ ดังต่อไปนี้

1. อุบายมณสิการ แปลว่า คิดพิจารณาโดยอุบาย คือคิดอย่างมีวิธีหรือคิดถูกวิธี หมายถึง ฎีกาวิธีที่จะเข้าถึงความจริง สอดคล้องเข้าแนวสัจจะทำให้หยั่งรู้สภาวะลักษณะและสามัญลักษณะของสิ่งทั้งหลาย

2. ปถมสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับจัดลำดับได้ หรือมีลำดับมีขั้นตอนแล่นไปเป็นแถว เป็นแนว หมายถึง ความคิดเป็นระเบียบตามแนวเหตุผล เป็นต้น ไม่ยุ่งเหยิงสับสน ไม่ไขว่ขวายเวียนติดพันประเดี๋ยวเรื่องนี้ ที่นี้ เตี้ยเตี้ยเตลิดออกไปเรื่องนั้นที่โน้น หรือกระโดดไปกระโดดมา ต่อเป็นขั้นเป็นอันไม่ได้ ทั้งนี้รวมทั้งความสามารถที่จะชักความนึกคิดเข้าสู่แนวทางที่ถูกต้อง

3. การณมณสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดหาผล หรือคิดอย่างมีเหตุผล หมายถึง การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัยที่สืบทอดกัน พิจารณาสืบสาวหาสาเหตุให้เข้าใจถึงต้นเค้า หรือแหล่งที่มาซึ่งส่งผลต่อเนื่องมาตามลำดับ

4. อุปบาทกมณสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ถึงถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย ท่านหมายถึง การคิดพิจารณาที่ทำให้เกิดกุศลธรรม เช่น ปลูกเรือให้เกิดความเพียรการรู้จักคิดที่จะทำให้หายหวาดกลัวให้หายโกรธ การพิจารณาที่ทำให้มีสติ หรือทำให้จิตใจเข้มแข็งมั่นคง เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม ลักษณะด้านต่างๆ ของความคิดที่เรียกว่าโยนิโสมนสิการที่เกิดขึ้นครั้งหนึ่งๆ อาจมีลักษณะครบทั้ง 4 ด้านหรือเกือบครบก็ได้ หากจะเขียนลักษณะทั้ง 4 ข้อนั้นสั้นๆ คงได้ความคิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร้ากุศล เห็นได้ว่า โยนิโสมนสิการไม่ใช่ตัวปัญญาแต่เป็นปัจจัยช่วยให้เกิดปัญญา อาจกล่าวได้ว่า โยนิโสมนสิการทำงาน เชื่อมต่ออยู่ระหว่างสติกับปัญญา เป็นตัวนำทางหรือเดินกระแสน้ำความคิดในลักษณะที่จะทำให้ปัญญา ได้ทำงานและทำงานได้ผล พูดอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นตัวให้วิธีการแก้ปัญหาหรือเป็นอุบายวิธีของการใช้ ปัญญาให้ได้ผล

สรุปโยนิโสมนสิการหมายถึง การกระทำในใจโดยแยบคาย คือ คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร้ากุศล อาจกล่าวได้ว่าโยนิโสมนสิการ เกิดจากกัลยาณมิตร และมีผลต่อความเชื่อที่ถูกต้องก็คือเชื่อในหลักกุศลกรรมบถ 10

3.2.2 งานวิจัยและการวัดโยนิโสมนสิการ

จากการประมวลเอกสารพบตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับโยนิโสมนสิการ เช่น งานวิจัยของ พงณา บัวเขียว (2535) ได้ทำการทดลองศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ

มนสิการ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมีความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และงานวิจัยของสมาน สาครวิจิตร (2532) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ในการเรียนคณิตศาสตร์ เจตคติของนักเรียนที่มีต่อครูและการเรียนคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ พบว่า นักเรียนมีการเรียนรู้อะไรและมีผลสัมฤทธิ์วิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 นอกจากนี้ยังมีเจตคติต่อครูและต่อการเรียนคณิตศาสตร์ดีขึ้นกว่าในระยะก่อนสอน

จากการประมวลเอกสารไม่พบแบบวัดโยนิโสมนสิการตามนิยาม ผู้วิจัยจึงสร้างแบบวัดขึ้นเองจำนวน 16 ข้อ จากการรายงานของนักเรียนในการกระทำในใจโดยแยกกาย คือ คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร่าฤกุล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อย และน้อยที่สุด ผู้ที่ตอบได้คะแนนจากแบบสอบถามมากกว่า แสดงว่าโยนิโสมนสิการของนักเรียนมีมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามน้อยกว่า

3.3 ความเชื่อตามหลักกุศลกรรมบถ 10

3.3.1 ความหมายและความสำคัญของกุศลกรรมบถ 10

กุศลกรรมบถ หมายถึง ทางแห่งกรรมดี, ทางทำดี, ทางแห่งกรรมที่เป็นกุศล, กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความสุขความเจริญหรือสุคติ เป็นธรรมส่วนสุจริต 10 ประการ จึงเรียกชื่อว่า คำว่า กรรมบถ (อ่านว่า กำมะบถ) แปลว่า ทางแห่งกรรม คือ การกระทำที่เข้าทางเป็นกรรมหรือที่นับว่าเป็นกรรม หมายถึง ทางแห่งกุศลกรรม คือการกระทำที่นับว่าเป็นความดีได้แก่ (พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). 2548: 71)

ที่เป็นกายกรรม

ที่เป็นวจีกรรม

ที่เป็นมโนกรรม

พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (สิริจันทโร จันท์) (2531: 7)กล่าวว่า กุศลกรรมบถ ก็คือสุจริตทางกาย ทางวาจา และทางใจนั่นเอง กุศลกรรมบถหมวดนี้ ในบาลีเรียกชื่อหลายอย่าง เช่นว่า ธรรมจริยา หมายถึง ความประพฤติธรรม , โสโภย หมายถึง ความสะอาดหรือเครื่องชำระตัว, อริยธรรม หมายถึง อารยธรรม หรือ ธรรมของผู้เจริญ, อริยมรรค หมายถึง มรรคอันประเสริฐ, สัทธรรม หมายถึง ธรรมดี ธรรมแท้, สัมปรัสนธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ

กุศลกรรมบถมีกลุ่มข้อวัตรให้เราสำรวจด้านจิตใจเพิ่มขึ้นมาจากศีล 5 และบางข้อก็จะซ้ำกับศีล 5 เพราะศีล 5 จะมีข้อวัตรเฉพาะด้านกาย และ วาจา ดังนั้นกุศลกรรมบถ 10 จะแบ่งเป็น 3 หมวดหมู่ คือ กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม ดังนี้..

ประพฤติ ดีด้วยกาย นั้นชื่อว่า กายกรรม คือ ทำกิจการงานด้วยกายอย่าให้ทุกข์เกิดขึ้นแก่ผู้อื่น กายกรรมที่ทำให้เกิดทุกข์แก่ผู้อื่นนั้น มี 3 ประการ

ด้านที่ 1 ด้านกายกรรม

ข้อที่ 1 งดเว้นจากการฆ่าสัตว์ที่มีชีวิตให้ตาย และไม่ใช้ให้ผู้อื่นฆ่า สร้างจิตให้เมตตารักใคร่คน และสัตว์ดิรัจฉาน มีความปรารถนาอย่างจริงใจที่จะให้คน มีความปราศจากทุกข์โดยทั่วหน้ากัน มีความกรุณาสงสารคนและสัตว์ผู้ประสบความทุกข์ยาก งดเว้นการเบียดเบียนให้คนและสัตว์เดือดร้อน เช่น ทำให้อวัยวะ มีแขน ขา เป็นต้น ของคนและสัตว์ให้หักหรือพิการ หรือทรมานสัตว์ให้ได้รับความเหนื่อยยากลำบาก มีมุทิตาพลอยยินดีในเมื่อคนและสัตว์ได้ดี มีลาภ มียศ มีความสุข ความเจริญ งดเว้นจากการอิจฉาริษยาคนและสัตว์ที่ดีกว่าตน และตั้งจิตเป็นอุเบกขาวางเฉย ในเมื่อประสบคนและสัตว์ที่ถึงความมั่งคั่ง จนไม่สามารถจะช่วยเหลือได้ โดยพิจารณาว่าเป็นกรรมของคนและสัตว์นั่นเอง

ข้อที่ 2 งดเว้นจากการลักขโมยสิ่งของ ๆ คนและสัตว์ และไม่ใช้ให้ผู้อื่นลักขโมย ไม่หลอกลวงให้ผู้อื่นต้องเสียทรัพย์และชื่อเสียง หมั่นบำเพ็ญทาน และสละทรัพย์ และสิ่งของให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น และสาธารณประโยชน์เสมอ ๆ เพื่อทำให้จิตใจบรรเทาเบาบางลงจากความตระหนี่และความโลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน

ข้อที่ 3 งดเว้นจากการประพฤติผิดในกามทั้งหลาย คือ ไม่ข่มขืน ทำลามกอนาจาร ล่วงละเมิดสิทธิสตรีและบุรุษอื่น เรียกว่าไม่ทำชั่วในสามมีและภรรยาของผู้อื่น พยายามถือสันโดษ ยินดีเฉพาะในภรรยาหรือสามีของตนเท่านั้น ไม่รักหญิงอื่นยิ่งกว่าภรรยาของตนแม้สิ่งของใด ๆ ของใคร ๆ ก็ไม่ถือโอกาสเอาไปใช้ หรือแตะต้องก่อนได้รับอนุญาตจากเจ้าของ โดยถือหลักว่า “เมื่อไม่มีสิ่งที่ตัวชอบ จงชอบสิ่งที่ตัวมี”

ด้านที่ 2 ด้านวจีกรรม

ข้อที่ 4 งดเว้นจากการพูดเท็จ คือ ไม่พูดโกหกหลอกลวงให้ผู้อื่นเข้าใจผิดตามที่ตนพูด เช่น สิ่งใดที่เรารู้เราเห็น เมื่อเขาถาม เรากลับตอบว่าเราไม่รู้เราไม่เห็น และสิ่งใดที่เราไม่รู้ไม่เห็น แต่กลับตอบว่าเรารู้เราเห็น เป็นต้นเช่นนี้ พยายามพูดแต่คำที่สัตย์จริง หากคำใดเราเห็นว่าพูดออกไปแล้วแม้เป็นความจริง แต่จะทำให้เกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น เราก็งดเสียไม่พูดเลย เพราะถ้าไม่พูดคำจริงเราก็ตูตเท็จ อันเป็นการทำให้เราเสียกุศลกรรมบถอันนี้

ข้อที่ 5 งดเว้นจากการพูดส่อเสียด ได้แก่การฟังข้างนี้ แล้วเอาไปบอกข้างโน้น เพื่อจะทำลายข้างนี้ หรือได้ฟังข้างโน้นแล้วเอามาบอกข้างนี้ เพื่อจะทำลายข้างโน้น คือ มุ่งหมายยุยงให้เขาแตกจากกัน ทำลายความพร้อมเพรียงกัน ส่งเสริมผู้ที่แตกกันแล้วให้แตกมากยิ่งขึ้น ยินดีเพลิดเพลีนในความเป็นพรรคเป็นพวก เข้าข้างพวกโน้นบ้างพวกนี้บ้าง ทำพรรคต่อพรรคให้แตกจากกัน ตั้งใจพูดแต่คำที่จะสมานไมตรีเชื่อมโยงให้คนโน้นคนนี้มีความรักใคร่ นับถือกัน พูดให้พรรคต่อพรรคปรองดองกลมเกลียวสามัคคีกัน ถ้าเห็นว่าจะช่วยให้เขาสามัคคีกันไม่ได้ก็งดเสีย

ข้อที่ 6 งดเว้นจากการพูดวาจาหยาบคายที่เผ็ดร้อน ที่เป็นปม เป็นที่ขัดข้องของผู้อื่น เป็นที่ระคายหูของผู้ที่ได้ยินได้ฟัง ยิ่งเป็นคำตำหนิ คำแช่ง แม้แต่กับสัตว์ดิรัจฉานก็ไม่ควรพูดเลย เพราะเป็น

การส่อสันดานของตนเองว่าเป็นคนเลว พยายามพูดแต่คำที่อ่อนหวาน เรียบร้อย นุ่มนวล ละมุนละไม เป็นที่พอใจชุ่มชื่นเบิกบานใจของผู้ที่ได้ยินได้ฟัง

ข้อที่ 7 งดเว้นจากการพูดเพื่อเจ้อ ได้แก่ งดการพูดในเวลาที่ไม่ควรพูด ในสถานที่ที่เขาไม่ต้องการให้เราพูด การพูดมากไปกว่าความจริง พูดไม่มีเหตุผล พูดวาจาไม่มีหลักฐาน ไม่พูดตามธรรมเนียม พูดไม่รู้จักหยุด แม้ไม่มีใครอยากฟังแล้วก็ยังพูดเรื่อยเปื่อยไปโดยไม่มีประโยชน์ ต้องใช้สติสัมปชัญญะในการพูดทุกครั้ง ถึงเป็นเรื่องจริงก็ต้องพูดให้ถูกกาลเทศะ พูดให้มีเหตุผลพอที่จะเชื่อถือได้ พูดให้ถูกตามธรรมตามวินัย พูดแต่พอเหมาะพอสมควรไม่ให้มากเกินไปจนจับไม่ได้ว่าเรื่องอะไร ซึ่งเรียกว่า “พูดเป็นน้ำท่วมทุ่ง ผักบุ้งโหรงเหรง” หรือ “พูดกระบุงเอาสักกระบายไม่ได้” ดังนี้ ถ้าเห็นว่าพูดแล้วมีประโยชน์แก่ผู้ฟังจึงพูด ถ้าเห็นว่าพูดแล้วจะไม่มีประโยชน์เลยก็อย่าพูดเสียดีกว่า จงนึกถึงภษิตโบราณไว้เสมอว่า “อันดีชั่วสุดนิยมที่ลมปาก จะได้ยากโหยหิวเพราะชีวหา จะถูกผิดเป็นมนุษย์เพราะพูดจา จะเจรจาจงพิเคราะห์ให้เหมาะสมความ”

ด้านที่ 3 ด้านมโนกรรม

ข้อที่ 8 ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่นมาเป็นของตน ได้แก่ เมื่อเห็นพัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้สอยทั้งที่มีวิญญาน และไม่มีวิญญานของผู้อื่นแล้ว แม้นตนจะชอบพอใจก็ไม่พยายามเพ่งว่า ขอให้สมบัติของผู้นั้นจงมาเป็นของเรา หรือครุ่นคิดแต่ในใจว่า ทำใจเราจึงจะได้ทรัพย์สมบัติของผู้นั้นหนอตั้งนี้ จงพยายามคิดให้เห็นว่า ทรัพย์สมบัติเครื่องใช้สอยอย่างดีเป็นอันมาก เกิดขึ้นแก่ผู้นั้นก็เพราะเขาได้ทำความดีเป็นบุญเป็นกุศลมาก่อน แม้ชาตินี้เราไม่เห็นเขาทำอะไร ก็คงเป็นเพราะเขาทำมาแล้วแต่อดีตชาติโน้น ผลจึงเกิดสนองให้เขาเป็นคนมั่งมีด้วยทรัพย์สมบัติอันน่าปลื้มใจ เช่นนั้นถ้าเราไปโลภอยากได้ของเขา จะทำให้เกิดเป็นบาปแก่ใจ คือเป็นสนิมเกาะกินจิตใจของเราเหมือนสนิมอันเกิดแก่เหล็ก และเกาะกินเนื้อเหล็กฉะนั้น ทำให้จิตใจของเรากร่อนอ่อนกำลังลงไม่สามารถจะทำความดีอย่างอื่นได้ ควรพยายามแสดงมุทิตาจิตพลอยยินดีต่อผู้นั้น แล้วพยายามบำเพ็ญบุญกุศล เช่นให้ทาน เสียสละความโลภของตนให้เบาบางลง และชวนช่วยช่วยเหลือผู้อื่นในการทำความดีเป็นต้น ผลจะบังเกิดแก่ตนเองในภายหลัง

ข้อที่ 9 ไม่พยายามบปองร้ายเขา คือ ไม่คิดอยากให้ผู้อื่นเดือดร้อน ไม่จงเวรต่อสัตว์และคนอื่น ไม่ตั้งใจที่จะให้ใคร ๆ เป็นผู้ฉิบหาย หรือวิบัติด้วยประการใด แม้จะโกรธเคืองใครบ้าง โดยที่เขาทำอะไรให้เสียหาย หรือมาตำราให้เกิดความเจ็บช้ำน้ำใจ ก็ไม่อาจอาฆาตพยาบาทจงเวรผู้นั้นต่อไปอีก เช่น เขามาทำร้ายเราก็ให้คิดเสียว่า เพราะเราระวังตัวไม่ดีหรือเพราะเราเคยทำร้ายให้เขาเดือดร้อนมาก่อนแล้ว กรรมจึงติดตามมาสนองเรา ขอให้เป็นการใช้หนี้ กรรมกันสุดสิ้นแต่เพียงชาตินี้เถิด หรือเขามาโกงเงินเรา โดยยืมไปแล้วไม่ใช้คืน หรือเข้าหุ้นกันแล้วเขาโกงไปเสีย เช่นนี้จึงคิดว่า เราเคยโกงเขามาแล้วในชาติก่อนโน้น เขาจึงโกงเอาคืนไป ขอให้สิ้นสุดเวรกรรมกันเสียที่ ตั้งใจแผ่เมตตาให้เขาเหล่านั้นจงเป็นผู้มีความสุขปราศจากทุกข์ มีความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไปเถิด อย่าพยายามจงเวรซึ่งกันและกันเลย พิจารณาให้เห็นโทษว่า การพยาบาทนั้นมันทำให้เราเดือดร้อนกระวนกระวาย กระสับกระส่ายเป็นทุกข์ใจไปคนเดียว เราเป็นผู้ขาดทุนคนเดียวแท้ ๆ จักผ่อนคลายความ

พยาบาทหลงได้มากทีเดียว หรือคิดให้เห็นว่า ความพยาบาทนี้หากจงเวรกันตลอดไปแล้วยอมไม่มีที่สิ้นสุด เหมือนงูเห่ากับพังพอน

ข้อที่ 10 เห็นชอบตามทำนองคลองธรรม ได้แก่ เห็นว่าบุญมีจริงบาปมีจริง ผลของบุญมี ผลของบาปมี คนทำดียอมได้ดี คนทำชั่วยอมได้ชั่ว นรกมี สวรรค์มี และนิพพานก็มี โลกนี้โลกอื่นมี ชาตินี้ชาติหน้ามี สัตว์ที่ยังมีกิเลสทำกรรมไว้ ตายแล้วย่อมต้องเกิดเสวยผลของกรรมนั้นอีก ผู้ที่ไม่มีกิเลสอันเป็นเหตุให้ทำกรรมมีจิตสงบบริสุทธิ์หมดจดตายแล้วย่อมไม่ ต้องเกิดอีก เพราะหมดเหตุหมดปัจจัยอันจะทำให้เกิดแล้ว

กุศลกรรมบถมาจากพุทธสุภาษิต สุจริตธรรมดังนี้ “ธมฺมญฺจเร สุจริตํ น ตํ ทฺวจริตํ จเร ธมฺมจาริ สุขํ เสติ อสมฺมิ โลเก ปรมฺหิ จาติข” สุภาษิตนี้มีเนื้อความว่า บุคคลพึงประพฤติธรรมส่วนสุจริตอยู่ทุกเมื่อเกิด ไม่พึงประพฤติธรรมส่วนทุจริตเลย ผู้ประพฤติธรรมส่วนสุจริต ย่อมนอนเป็นสุข หรือเป็นสุขทุกอิริยาบถ ทั้งในโลกนี้ด้วย โลกเบื้องหน้าด้วย ดังนี้ (ชัชวพันธ์ อัดพัฒน; และทวิ ผลสมภพ. 2541: 32) “เมื่อใดอรียสาวกผู้ซัดซึ่ง อกุศล...อกุศลมูล...กุศล...และกุศลมูล...ด้วยเหตุเพียงนี้ เธอชื่อว่า มีสัมมาทิฐิ มีความเห็นตรง ประกอบด้วยความเลื่อมใสแน่วแน่ในธรรม เข้าถึงสัทธรรมนี้แล้ว” (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). 2551: 129) การปฏิบัติตามหลักกุศลกรรมบถ ก็จะได้ชื่อว่า มีสัมมาทิฐิ ที่เป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นตัวนำแห่งการพ้นทุกข์

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551: 164-167)อธิบายคำว่า กุศลและอกุศล แปลโดยทั่วกันว่าดี และชั่ว หรือไม่ดี ก็จริงแต่แท้ที่จริงแล้ว หากตรงกันทีเดียวไม่ สภาวะบางอย่างเป็นกุศล แต่อาจไม่เรียกว่าดีในภาษาไทย สภาวะบางอย่างอาจเป็นอกุศล แต่ในภาษาไทยก็ไม่เรียกว่าชั่ว ดังจะเห็นต่อไปนี้ กุศล และอกุศล เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นในจิตใจและมีผลต่อจิตใจก่อน แล้วจึงมีผลต่อบุคลิกภาพ และแสดงผลนั้นออกมาภายนอก ความหมายของกุศลและอกุศลจึงพุ่งไปที่พื้นฐานคือ เนื้อหาสาระ และความเป็นไปภายในจิตใจเป็นหลัก กุศลแปลตามศัพท์ว่า ฉลาด ชำนาญ สบาย เอื้อ หรือเกื้อกูล เหมาะ ดีงาม เป็นบุญ คล่องแคล่ว ตัดโรค หรือตัดสิ่งชั่วร้ายที่น่ารังเกียจ ส่วนอกุศลก็แปลว่า สภาวะที่เป็นปฏิปักษ์ต่อกุศล หรือตรงข้ามกับกุศล เช่นว่า ไม่ฉลาด ไม่สบาย เป็นต้น เพื่อให้เห็นความหมายชัดเจนยิ่งขึ้น อาจบรรยายลักษณะของจิตที่ดีงาม ไร้โรค ไม่มีโทษ กุศลธรรมคือสิ่งที่ทำให้มีจิตมีลักษณะเช่นนั้น หรือทำให้เกิดสภาพจิตเช่นนั้นอย่างไร อกุศลธรรมคือสิ่งที่ทำให้จิตขาดคุณลักษณะที่กล่าวมา หรือทำให้จิตเสื่อมเสียสภาพเช่นนั้นอย่างไร

พระราชาวรมณี (ป.อ. ปยุตโต) (2527: 129) พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551: 167) และชัชวพันธ์ อัดพัฒน; และทวิ ผลสมภพ (2541: 29) ได้กล่าวสรุปสอดคล้องกันว่า มูลเหตุที่ทำให้เกิดกุศล หรือเรียกว่า กุศลมูล มี 3 ประการ คือ

1. อโลภะ ความไม่โลภอยากได้ โดยมีความสันโดษ ความพอใจอยู่ในทรัพย์สมบัติ เฉพาะที่เป็นของตนเท่านั้น
2. อโทสะ ความไม่โกรธแค้นขัดเคือง ก็โดยที่มีเมตตากรุณา

3. อโมหะ ความไม่หลง ก็คือความที่มีปัญญารู้ตามความเป็นจริง อันทำให้ไม่หลงไหลไม่ให้ถือเอาผิด

ความประพฤติกของของเรา ถ้าตกอยู่ในอำนาจของความไม่โลภ ไม่โกรธ และไม่หลงแล้ว กาย วาจา ใจ ก็จะปรากฏในทางไม่โลภ ไม่โกรธ ไม่หลง ผลของพฤติกรรม คือ ความสุขกาย และสุขใจ ส่วนมูลเหตุที่ทำให้เกิดอกุศล หรือเรียกว่า อกุศลมูล มี 3 ประการคือ

1. โลภะ ความโลภอยากได้ของเขา
2. โทสะ ความโกรธแค้นขัดเคือง
3. โมหะ ความหลง ไม่มีปัญญารู้ตามความเป็นจริง

ความประพฤติกของของเรา ถ้าตกอยู่ในอำนาจของความโลภ ความโกรธ และความหลงแล้ว กาย วาจา ใจ ก็จะปรากฏในทางโลภ โกรธ หลง ผลของพฤติกรรม คือ ความทุกข์กาย และทุกข์ใจ

จากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องสรุปได้ว่าการปฏิบัติตามหลักกุศลกรรมบถ คือ การกระทำแห่งทางที่เป็นกุศล มี 3 ทางได้แก่

1. การปฏิบัติทางกาย
  - 1.1 ไม่เบียดเบียนสัตว์
  - 1.2 ไม่ลักทรัพย์
  - 1.3 ไม่ประพฤติกผิดในกาม
2. การปฏิบัติทางวาจา
  - 2.1 ไม่พูดเท็จ
  - 2.2 ไม่พูดสอดเสียด
  - 2.3 ไม่พูดคำหยาบ
  - 2.4 ไม่พูดเพ้อเจ้อ
3. การปฏิบัติทางใจ
  - 3.1 ไม่โลภอยากได้
  - 3.2 ไม่คิดพยาบาท
  - 3.3 ไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม

3.3.2 งานวิจัยและการวัดกุศลกรรมบถ 10

จากการประมวลเอกสารพบตัวอย่างงานวิจัยที่ใกล้เคียง เป็นงานวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนา เช่น ดวงเดือน พันธุมนาวัน และคณะ (2540: 17) ได้สร้างแบบวัดความเชื่อทางศาสนาขึ้นเป็นความเชื่อของบุคคลเกี่ยวกับลักษณะของพุทธศาสนา 3 องค์ประกอบ คือ ความเชื่อในไตรสรณคมน์ ความเชื่อในกฎแห่งกรรม และความเชื่อในเรื่องนิพพาน เพื่อใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ลักษณะคำถามเป็นประโยคเล่าและประโยคปฏิเสธ ประกอบมาตราประเมิน 6 ระดับ จาก จริงที่สุด ถึง ไม่จริงเลย มีช่วงคะแนนอยู่ระหว่าง 10-60 คะแนน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .69 และ ھرรรษา เลหาเสร์กุล (2537: บทคัดย่อ) ได้นำแบบวัดความเชื่อทางศาสนามาใช้ โดยวัดความ

เชื่อมั่นใหม่ได้ .58 ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาสูง ก็จะมี ความผาสุกทางจิตใจและการคบเพื่อนอย่าง เหมาะสมมากด้วยปริมาณการทำนาย ได้สูงสุด 40% ใน กลุ่มนักเรียนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย และเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่ม นักเรียนที่เข้าเรียน และไม่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตยต่างกัน ปรากฏว่า ความเชื่อและการปฏิบัติทาง พุทธศาสนาของนักเรียน เกี่ยวข้องกับความผาสุกทางจิตใจ และการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม ในกลุ่ม นักเรียนที่ เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินอาทิตย เด่นชัดกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่ เข้าเรียนโรงเรียน พุทธศาสนาวินอาทิตย

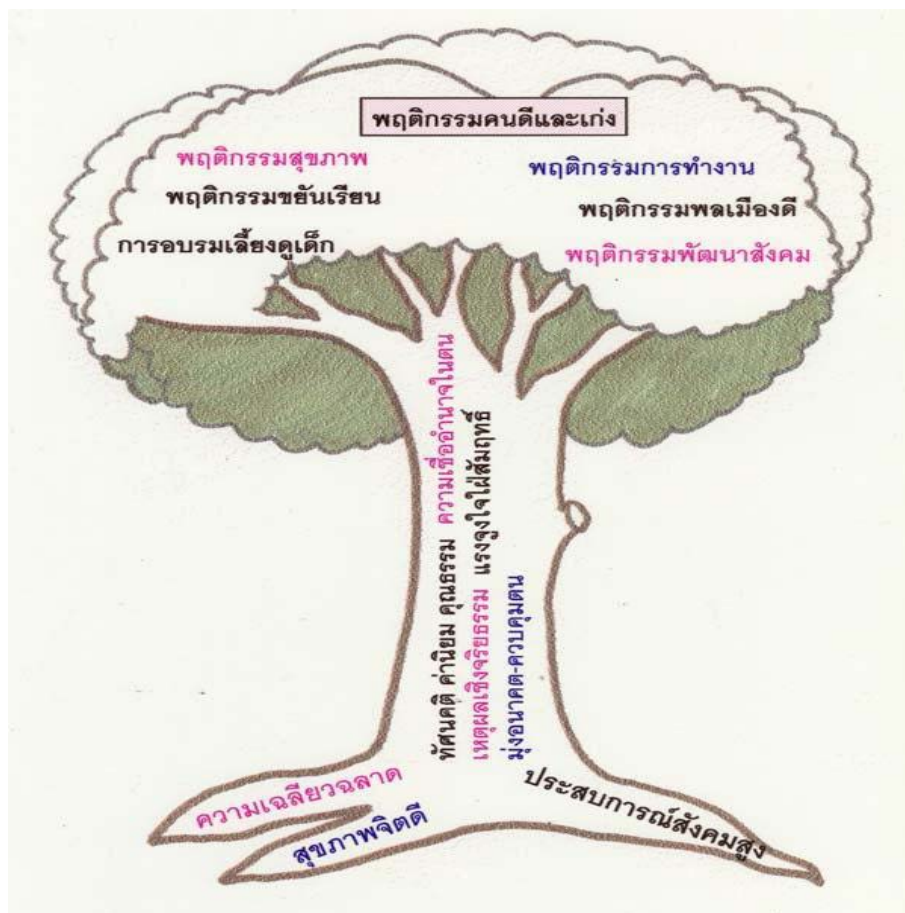
จากการประมวลเอกสารไม่พบแบบวัดคุณธรรมบถ 10 ผู้วิจัยจึงสร้างแบบวัดขึ้นเองจาก การรายงานของนักเรียนในเรื่องความเชื่อที่ควรปฏิบัติ 10 ประการ ได้แก่ ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ลัก ทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม หมายถึง ไม่พูดเท็จ ไม่พูดสอดเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ ไม่ โลกอยากได้ ไม่คิดพยาบาท ไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม มีจำนวน 30 ข้อ ลักษณะของ แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่จริงที่สุด จริง ค่อนข้างจริง ค่อนข้างไม่จริง ไม่จริง และไม่จริงเลย ผู้ที่ตอบได้คะแนนจากแบบสอบถามมากกว่า แสดงว่านักเรียนมีความเชื่อใน กุศลกรรมบถ 10 มากกว่าผู้ที่ตอบที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามน้อยกว่า

4. ทฤษฎีต้นไมจริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538: 3) ได้ทำการศึกษา รวบรวม งานวิจัย เพื่อวิเคราะห์ สาเหตุ พฤติกรรมคนดีและคนเก่งของคนไทยที่ถูกศึกษา ตั้งแต่ช่วงอายุ 6 ถึง 60 ปี ได้สรุป พฤติกรรมที่พึง ปรารถนาออกไว้ 4 ประเภท ประเภทแรก คือ พฤติกรรมการรับผิดชอบตนเอง และครอบครัว หมายถึง พฤติกรรมของการไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ส่วนพฤติกรรมประเภทที่สอง คือ พฤติกรรมการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพสูง หมายถึง พฤติกรรมการทำงาน เพื่องานและเพื่อ ส่วนรวมเป็นสำคัญ ตลอดจนการรักษาระเบียบวินัยในการทำงาน มีจรรยาใน วิชาชีพตนสามารถ ปรับตัวให้อยู่ในระบบงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประเภทที่สาม คือ พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนา ประเทศ หมายถึง พฤติกรรมการปรับตนให้สามารถทำงานที่แปลกใหม่ สามารถพัฒนาตนเองให้ ก้าวหน้าและสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ และสังคม และประเภทสุดท้ายคือ พฤติกรรมพลเมืองดี มี ศีลธรรม จริยธรรมสูง หมายถึง พฤติกรรมการทำตามกฎหมาย ยึดมั่นในศาสนาและวัฒนธรรมอันดี งาม ซึ่งพฤติกรรมที่พึงปรารถนาทั้ง 4 ประเภทนี้ เป็นตัว แทนของพฤติกรรมอีกมากมายที่จัด รวมเข้าเป็นพฤติกรรมของคนดีคนเก่งด้วย พฤติกรรม การ ทำงาน จัดว่าเป็นส่วนหนึ่งของ พฤติกรรมคนดีคนเก่ง

ในประเทศไทยได้มีการวิจัยจำนวนหนึ่งที่ศึกษาพบว่า ผู้ที่อยู่ในสถานการณ์ประเภท เดียวกัน แต่ยังมีพฤติกรรมหนึ่งในปริมาณที่ต่างกันนั้นเป็นเพราะคนเหล่านั้นมีจิตลักษณะต่าง ๆ ใน ปริมาณที่แตกต่างกันนั่นเอง ทั้งจิตลักษณะเดิม และจิตลักษณะตามสถานการณ์ จนสามารถสรุป เป็น “ทฤษฎีต้นไมจริยธรรม” (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538: 5) โดยเสนอในลักษณะของภาพต้นไม้

ใหญ่ที่มีรากแก้ว 3 ราก แสดงให้เห็นจิตลักษณะ 8 ประการที่อาจเป็นสาเหตุทางด้านจิตใจซึ่งแบ่งได้ 2 ส่วน ใต้แก้ว ส่วนที่ราก ประกอบด้วยจิตลักษณะ 3 ประการคือ สติปัญญา ประสบการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิต และส่วนที่ลำต้น ประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ประการ คือ แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ลักษณะ มุ่งอนาคตควบคุมตน ความเชื่ออำนาจในตน เหตุผลเชิงจริยธรรม และ ทศนคติ ค่านิยมและ คุณธรรม ที่เกี่ยวกับพฤติกรรมเป้าหมายนั้นๆ

ภาพประกอบ 1 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ที่มา: ดวงเดือน พันธุนาวิน. (2538). *หลักและวิธีการวิจัยทางสังคมพฤติกรรมศาสตร์: ตำราขั้นสูงทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์*. หน้า 5.

ดวงเดือน พันธุนาวิน (2538: 83) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าสิ่งที่ควรปลูกฝังให้เด็กในช่วงประถมปลายถึงมัธยมต้นคือการควบคุมตน เพราะเด็กวัยนี้เป็นวัยที่มีความแปรเปลี่ยนในการกระทำมาก สอดคล้องกับการสังเคราะห์งานวิจัยทั้งไทย และต่างประเทศของ ดวงเดือน พันธุนาวิน (2550:

54) พบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเด็กและเยาวชนมีลักษณะทางจิตที่สำคัญในการอธิบายพฤติกรรมคือ “ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน” ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2540: 93) มีความสำคัญต่อความเชื่อทางศาสนาพุทธมาก โดยเฉพาะการอยู่ในศีล และกรรมบถ ในส่วนจิตลักษณะในส่วนของรากมีสุขภาพจิตเป็นปัจจัยเชิงเหตุที่สำคัญในการสร้างจิตลักษณะอื่นๆขึ้นมา และมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางศาสนา กล่าวคือ สุขภาพจิตของบุคคลจะมีผลต่อความวิตกกังวล ความแปรปรวนของอารมณ์และการรับรู้ของบุคคล

จากการประมวลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับจิตลักษณะเดิมจากทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม เพื่อศึกษาในงานวิจัยนี้ 2 ด้าน คือ จิตลักษณะส่วนรากสุขภาพจิต ซึ่งมีผลต่อจิตลักษณะส่วนลำต้นและพฤติกรรมทางตรง และจิตลักษณะส่วนลำต้น ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนที่มีผลต่อพฤติกรรม

4.1 สุขภาพจิต

4.1.1 ความหมายและความสำคัญของสุขภาพจิต

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544: 12) กล่าวว่า สุขภาพจิต เป็นจิตลักษณะพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นสาเหตุในการพัฒนาลักษณะทางจิตอีก 5 ประการ ของคนดีและคนเก่ง และสุขภาพจิตที่ดี เป็นสิ่งจำเป็นในการรับรู้สภาพแวดล้อมได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมได้มาก แม้บุคคลจะมีสติปัญญา มีประสบการณ์ทางสังคมมาก แต่ถ้าสุขภาพจิตไม่ดี ก็จะไม่สามารถได้รับประโยชน์จากประสบการณ์นั้นได้อย่างเต็มที่

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization หรือ WHO) (จรรย์ ไชโยธา. 2532: 12) ได้ให้คำจำกัดความของคำว่า สุขภาพจิต (Mental Health) ไว้ว่า ความสามารถของบุคคลที่จะปรับปรุงตนให้มีความสุขและเข้ากับ สังคม และสิ่งแวดล้อม มีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นและสามารถดำรงชีวิตของตนเองได้โดยไม่เสียดุลยภาพ ทำให้มี ความสุขกาย สบายใจ รวมทั้งสามารถสนองความต้องการของตนเองในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงได้โดยไม่มี ข้อขัดแย้งเกิดขึ้นภายในจิตใจ สุขภาพจิตมิได้หมายความว่าเฉพาะเพียงการปราศจากโรคทางจิตและประสาทนั้น แต่รวมถึงการปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมได้เป็นอย่างดี ส่วนผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530: 6) ได้สรุปความหมายของสุขภาพจิตว่า หมายถึง ความสมบูรณ์ ทางจิตใจของมนุษย์ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข ปราศจากโรคจิต โรคประสาท มีความสามารถในการปรับตัวในสังคมได้อย่างเหมาะสม มีความมั่นคงทางใจ มีสมรรถภาพ ในการทำงาน มี สัมพันธภาพที่ดีกับบุคคลอื่นและ ทำประโยชน์ให้แก่ตนเองและสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ กลาสเซอร์ (พรจิรา วงศ์ชนะภัย. 2545: 34); (Glasser. 1960: 187-198) ได้ให้ความหมายสุขภาพจิตว่า เป็นการรับผิดชอบ เป็นความสามารถของบุคคลที่จะสนองความต้องการต่างๆ ได้สำเร็จ โดยไม่ขัดขวางกับคนอื่น เบอ์นาร์ด (Bernard. 1970: 17) กล่าวว่า สุขภาพจิต หมายถึงความสามารถในการปรับตัวของบุคคล เพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์ มีความพอใจ สุขใจและพฤติกรรมตนไม่ขัดต่อสังคม คนมีสุขภาพจิตดีสามารถจะเผชิญและยอมรับความเป็นจริงในชีวิต สุขภาพจิตของบุคคลจะดีที่สุดเมื่อ

บุคคลนั้น ยอมรับความสำเร็จของตนเองตามสภาพความเป็นจริง และความสามารถของตนเองด้วยความพอใจโดยไม่รับความกระทบกระเทือน หรือความคับข้องใจน้อยที่สุด บุคคลจะมีสุขภาพจิตในขั้นที่น่าพอใจ ถ้าบุคคลนั้น ไม่ดึงเครียดต่อความไม่สมหวัง จะไม่มีปฏิกิริยาต่อต้านรุนแรงจะรักษาไว้ซึ่งความมีเหตุผล การแสดงออกจะเหมาะสมกับกาลเทศะ

สฤตไฉน มีวิริยะเกิด (2530: 3-4) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของสุขภาพจิตไว้ว่าสุขภาพจิตเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ถ้าบุคคลใดมีสุขภาพจิตดี พฤติกรรมที่แสดงออกย่อม เป็นที่ยอมรับของสังคม เป็นผลดีต่อตนเองและผู้อื่น แต่ในทางตรงกันข้าม ถ้าบุคคลใดสุขภาพไม่ดีหรือ สุขภาพจิตเสื่อม พฤติกรรมที่แสดงออกย่อมจะนำมาซึ่งความเดือดร้อนทั้งตนเองและผู้อื่น มาโนช สุขฤกษ์ (2528: 65) ให้ความเห็นว่า เด็กที่เติบโตมาจากครอบครัวที่ขาดความสมบูรณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากการตาย การหย่าร้าง พ่อแม่แยกกันอยู่และสภาวะอื่น ๆ ที่ทำให้สูญเสียพ่อแม่ จะทำให้เด็ก ขาดความรักและความอบอุ่นที่ควรได้รับ เป็นคนมีปมด้อยในตนเอง เมื่อโตขึ้นอาจจะประสบปัญหาการปรับตัวและการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น สุขา จันทน์เอม; และสุรางค์ จันทน์เอม (2529: 223) กล่าวว่าสุขภาพทางร่างกายและสุขภาพจิต ของคนที่มีความสัมพันธ์กันมากมักจะพบว่าเด็กที่มีโรคประจำตัวบางอย่าง หรือมีความบกพร่องทางกาย จะได้รับความลำบากในการปรับตัว มีอารมณ์หงุดหงิด ไม่สามารถเข้ากับเพื่อนได้ในขณะเดียวกันเด็กที่มีสุขภาพจิต ไม่ดี ก็มักจะมีผลทำให้สุขภาพกายทรุดโทรมลง และอาการเจ็บป่วยลุกลามมากยิ่งขึ้น

กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ (2524: 290-293) ได้กล่าวถึงอาการเริ่มแรกของนักเรียนที่มีปัญหาทาง สุขภาพจิต คือ 1) ปัญหาด้านการเรียน 2) ปัญหาด้านความประพฤติ ส่วนกรมการแพทย์ (2529: 3) ได้ให้ข้อเสนอแนะทางการพิจารณาลักษณะของบุคคลที่มีสุขภาพจิตดี คือ บุคคลที่สามารถแก้ปัญหา สามารถปรับตัวและปรับจิตใจได้อย่างเหมาะสมกับสังคม และสภาพแวดล้อมที่เป็นจริงและเสริมว่าการดำเนินชีวิตปลุกชนยอมรับต้องเผชิญความทุกข์ ความดึงเครียด ความไม่พอใจ ความผิดหวัง แต่ผู้ที่มีสุขภาพจิตดี จะสามารถแก้ปัญหาหรือผ่อนปรนหาทางออกที่เหมาะสมกับสังคม วัฒนธรรม และสามารถปรับจิตใจได้ ยอมรับผลที่จะเกิดตามมาได้ สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมี สุขสบายกายอดภาพ สรุปลงได้ดังนี้

1. ไม่มีโรคทางร่างกายและจิตใจ
2. มีความสามารถสร้างความสัมพันธ์และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้
3. มีความสามารถที่จะปรับตัวในสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา
4. สามารถทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และชุมชนแวดล้อมได้ตามอัตภาพของ

ตนเอง

5. สามารถปรับตัวปรับใจ ให้เกิดความพึงพอใจและมีความมั่นคงต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น
  6. สามารถปรับตัวปรับใจให้เกิดความพึงพอใจและมีความมั่นคงต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้น
- เอิกเบิร์ต (Egbert. 1980: 11) กล่าวว่า ลักษณะของผู้ที่มีสุขภาพจิตดีจะมีลักษณะดังนี้คือ

1. รู้จักตัวเอง สามารถพัฒนาบุคลิกภาพผสมผสานกันได้เหมาะสมกับความเป็นจริง
2. เป็นผู้ที่ตั้งความหวังในทางที่เป็นไปได้

3. เป็นผู้ที่เข้าใจชีวิตและจุดหมายในชีวิต
4. เป็นผู้มีพลังในการดำรงชีวิต สามารถก่อให้เกิดความหวังของชีวิต
5. มีความสามารถในการปรับความคิด พฤติกรรม ตามประสบการณ์ของชีวิตแต่ละช่วงได้
6. สามารถเปิดเผยตนเอง สร้างสัมพันธภาพกับผู้อื่นได้

4.1.2 งานวิจัยและการวัดสุขภาพจิต

จากการประมวลเอกสาร พบตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับสุขภาพจิต เช่น พุนฤดี สุวรรณพันธ์ (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัจจัยทางครอบครัวและโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนา ของนักเรียนในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน พบว่า สุขภาพจิตของนักเรียนเป็นตัวทำนายที่สำคัญกับพฤติกรรมก้าวร้าวน้อย และพฤติกรรมการคบเพื่อนที่เหมาะสม และนักเรียนที่มีสุขภาพจิตดีเป็นผู้มีศีล 5 สูงกว่านักเรียนที่มีสุขภาพจิตไม่ดีทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย งานวิจัยของธารินี มิ่งวงศ์ (2532: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการเปรียบเทียบสุขภาพจิตของวัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมเหมาะสมกับเพศ กับวัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพศ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า วัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมเหมาะสมกับเพศที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากการประมวลเอกสารผู้วิจัยใช้แบบวัดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิณ; งามตา วณิชทานนท์; และคณะ (2536: 63) จำนวน 15 ข้อ เป็นข้อความทางด้านลบ โดยแต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย ให้นักเรียนเลือกตอบตามความเป็นจริง ตั้งแต่ "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง .37-.64 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .86 เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดเป็นข้อความทางลบทั้งหมด จะได้คะแนน 1 ถึง จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ผู้ที่ได้คะแนนรวมสูง แสดงว่าเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีสูง ผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่าแสดงว่าเป็นผู้ที่มีสุขภาพจิตดีต่ำ

4.2 ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน

4.2.1 ความหมายและความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน

ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนสามารถแยกออกได้เป็น 2 ด้าน คือ 1) ลักษณะมุ่งอนาคต 2) ความสามารถควบคุมตน ดังจะอธิบายดังนี้

1. ลักษณะมุ่งอนาคต (Future Orientation) ดวงเดือน พันธุมนาวิณ (2537: 86-87) อธิบายว่า คือ ความสามารถในการคาดการณ์!กลับไปในอนาคตโดยคิด ได้ว่าจะอะไรจะเกิดขึ้น ทั้งผลดีและผลเสีย และเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตนั้น การที่บุคคลสามารถ จะคิดได้ว่าอะไรที่จะเกิดขึ้นในอนาคตรวมทั้งความเข้าใจและมองเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นอย่างทะลุปรุโปร่ง และตรงกับความเป็นจริง เนื่องจากบางคนคาดการณ์ได้ว่าอะไรจะเกิดขึ้น แต่ไม่ยอมรับความจริงที่จะเกิดขึ้น

โดยเฉพาะเรื่องที่ไม่เป็นผลดีกับตนหรือบางคนมองไม่เห็นว่าการกระทำของตนในปัจจุบันจะส่งผลเช่นไรในอนาคต เฮคคเฮน (สมจิตต์ เพิ่มพูล, 2532: 47); (Heckhausen, 1967: 42 - 45) กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่าหมายถึง ความสำคัญของการตั้งเป้าหมายในระยะยาวของการทำงาน การคาดการณ์ไกล การวางแผนระยะยาว การมองผลที่จะส่งไปยังอนาคต(จักจกต์ได้รอได้หรืออดเปรี้ยวไว้กินหวาน ลักษณะมุ่งอนาคตสูงนี้จะปรากฏมากในผู้ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในทุก ๆ ด้าน ส่วน มีค (Mead, 1971: 175) ได้กล่าวว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นความสามารถของ บุคคลเป็นการคาดการณ์เกี่ยวกับตนเองในอนาคต โรบินสัน (Robinson, 1971: 1225) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง การวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับอนาคตของบุคคล มิเชล (Mischel, 1974: 287) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นความสำคัญของผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต มีความ ต้องการได้รับผลในอนาคตที่ดีกว่าหรือมากกว่าผลที่ได้รับในปัจจุบัน จึงมีการวางแผนเพื่อปฏิบัติและ ควบคุมตนเองให้ปฏิบัติเป็นขั้นเป็นตอนตามแผนที่วางไว้เพื่อไปสู่เป้าหมายที่ต้องการในอนาคต ซึ่ง การดำเนินการปฏิบัติตามแผนนี้เป็นระยะเวลาานกว่าจะบรรลุผล หรือจะต้องทำเป็นจำนวนหลาย ครั้ง ซึ่งเป็นการควบคุมตนเองให้ละเว้นการกระทำบางอย่างในระยะเวลาหนึ่ง จนกระทั่งได้ผลนอกจากนี้ นาทยา บิลันธานนท์ (2526: 21-23) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึงพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกโดยมีการคำนึงถึงผลของการกระทำนั้นๆว่าจะส่งผลร้าย หรือผลดีแก่ตนเอง และสังคมอย่างไร ควรประพฤติหรือปฏิบัติอย่างไร จึงจะทำให้ไม่เกิดผลร้ายทั้งในปัจจุบันและอนาคต เพ็ญแข ประจันปัจฉนิก (2527: 15) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ลักษณะ นิลย์ที่อดได้รอได้ รู้จักหักห้ามใจตนเอง เพื่อไปสู่จุดหมายปลายทางสำเร็จหรือผลตอบแทนที่ยิ่งใหญ่ หรือมีคุณค่ามากกว่า จินตนา บิลมาศ (2529: 27) กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ไกลและเล็งเห็นผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถวางแผนปฏิบัติเพื่อรับผลดี หรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

2. ความสามารถควบคุมตน (Self - control) ดวงเดือน พันธุมนาวิ (2543: 92-93) ได้ อธิบายไว้ว่าประกอบด้วยลักษณะทางจิตคือ การมองเห็นความสำคัญของ ประโยชน์ที่จะมีมาในอนาคตมากกว่าประโยชน์ในปัจจุบัน การเสียที่จะแสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงการอดได้รอได้ และเชื่อว่าการกระทำของตนจะส่งผลให้เกิดผลดีตามที่ตนต้องการได้ นั่นคือการมีผลสืบเนื่องมาจากการมุ่งอนาคต นั้นเอง และนอกจากนั้นความสามารถควบคุมตนยังเกี่ยวข้องกับการไม่หวังผลจากภายนอก แต่เป็นการที่บุคคลให้ รางวัลกับตนเอง หรือการลงโทษตนเอง โดยรางวัลที่ให้แก่ตนเองอยู่ในรูปของความพอใจในตนเอง ความภาคภูมิใจ ในตนเอง ส่วนการลงโทษตนเองก็คือการเกิดความไม่สบายใจ วิตกกังวลและละอายใจ

ดวงเดือน พันธุมนาวิ (2537: 86) ได้กล่าวสรุปว่า ลักษณะมุ่งอนาคต และการควบคุมตน จะต้องพัฒนาไปด้วยกัน จึงจะเกิดพฤติกรรมที่ต้องการ เช่น พฤติกรรม รับผิดชอบต่อหน้าที่ได้ เนื่องจากลักษณะมุ่งอนาคตคือส่วนต้นของปรากฏการณ์ ส่วนการควบคุมตน หรือวินัยใน ตนเองจะเป็นส่วนปลาย การเกิดคู่กันคือมีการมุ่งอนาคตในบางเรื่องเกิดนำมาก่อน แล้วบุคคลต้องใช้การ

ควบคุมตนเอง เพื่อให้สามารถดำเนินการไปตามที่ได้วางเป้าหมายเอาไว้ นั่น จนประสบความสำเร็จ ในเวลาที่กำหนดไว้ด้วย

ดวงเดือน พันธุมนาวิน งามตา วรินทร์านนท์ และคณะ (2536: 7) ได้ให้ความหมายของ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน หมายถึง ความสามารถในการคาดการณ์ เห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และบังคับตนเองให้อดได้รอได้ หรือเลือกที่จะไม่รับผลประโยชน์เล็กน้อยในทันที แต่จะรอรับประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่า หรือสำคัญกว่าที่จะตามมาในอนาคต มาริสา สก๊อต (2549: 8) ได้ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน หมายถึง พฤติกรรมการเพิ่ม ความตระหนักใน ความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และบังคับตนเองให้อดได้รอได้หรือเลือกที่จะไม่รับ ประโยชน์เล็กน้อยในทันที แต่จะรอรับประโยชน์ที่ยิ่งใหญ่กว่าหรือสำคัญกว่าที่จะเกิดขึ้นในอนาคต และสามารถวางแผนการปฏิบัติเพื่อรับผลดีหรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดในอนาคต และละเว้นการ กระทำบางชนิด หรือความสามารถที่จะเริ่มกระทำพฤติกรรมที่ต้องการความเสียสละหรืออดทนใน ปริมาณและในคุณภาพที่เหมาะสมเป็นเวลานาน พอที่จะนำไปสู่เป้าหมายที่ดั่งามที่วางไว้สำหรับ อนาคตได้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน; และเพ็ญเช ประจันปัจจนึก (2520: 3) กล่าวว่าลักษณะมุ่งอนาคต- ควบคุมตนนี้มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของการปฏิบัติงานอย่างมาก กล่าวคือ ถ้าแต่ละขั้นตอน ของการปฏิบัติงานนั้นมีผลต่อความสำเร็จหรือความก้าวหน้าของบุคคลในอนาคต ความสำเร็จในแต่ละ ขั้นตอนก็จะเป็นแรงจูงใจให้บุคคลพยายามปฏิบัติงานในขั้นต่อไปให้สำเร็จเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขั้น สุดท้าย และใน ขณะเดียวกันความล้มเหลวของการปฏิบัติงานในขั้นต้น ๆ ก็จะทำให้บุคคลไม่ สามารถทำงานในขั้นต่อไปได้ การมุ่งอนาคต นี้เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมหลายชนิด ทั้งพฤติกรรม ส่วนตัว เช่น พฤติกรรมการอดออม พฤติกรรมซื่อสัตย์ พฤติกรรม รับผิดชอบ และพฤติกรรม ช่วยเหลือผู้อื่น ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ (2530: 100) กล่าวถึง ลักษณะของผู้ที่มุ่งอนาคต และสามารถควบคุมตนเองไว้ดังนี้

1. สามารถคาดการณ์ไกลเห็นความสำคัญของอนาคตและตัดสินใจเลือกกระทำอย่าง เหมาะสม

2. หาแนวทางแก้ปัญหาและวางแผนดำเนินการเพื่อเป้าหมายในอนาคต

3. รู้จักการปฏิบัติให้เกิดการอดได้รอได้อย่างเหมาะสม

4. สามารถให้รางวัลและลงโทษตนเองเมื่อกระทำไม่เหมาะสม

ส่วน มิลเชล (สมดุลย์ ชาญนวงค์. 2533: 51; อ้างอิงจาก Mischel. 1974: 287) กล่าวถึง ลักษณะของบุคคลที่มุ่งอนาคตและมีการควบคุมตนเองสูงไว้ดังนี้

1. สามารถวางแผนล่วงหน้าได้และสามารถคาดการณ์ถึงผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ได้

2. สามารถอดได้รอได้สามารถอดเปรี้ยวไว้กินหวาน"

3. มีความเชื่อมั่นในผลของการกระทำว่าทำดีย่อมได้ดีตอบแทน

4. เป็นบุคคลที่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆอย่างสมเหตุสมผล

5. สามารถงดเว้นจากการกระทำบางชนิดที่ลัษคมไม่ยอมรับ หรือเป็นผลเสียต่อสุขภาพได้

4.2.2 งานวิจัยและการวัดลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน

จากการประมวลเอกสาร พบตัวอย่างงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน เช่น งานวิจัยของ วรวรรณ อร่ามพงศ์ (2551: บทคัดย่อ) ที่ทำการศึกษาตัวแปรทางจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของสัตวแพทย์ พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน กับอีก 8 ตัวแปรพร้อมกันสามารถทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมแต่ละด้านได้ชัดเจนดังนี้ 1) ทำนายพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมด้านกล้ายืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้องได้ระหว่าง 43.0% ถึง 64.0% ในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย 10 กลุ่ม โดยมีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน เป็นตัวทำนายที่สำคัญลำดับที่ 2 และงานวิจัยของ มาริษา สก๊อต (2548: บทคัดย่อ) ที่ศึกษาจิตลักษณะและสถานการณ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมรับผิดชอบต่อการทำงานของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ร่วมกับอีก 6 ตัวแปรสามารถทำนายพฤติกรรมรับผิดชอบต่อการทำงานของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ ได้ร้อยละ 44

จากการประมวลเอกสารผู้วิจัยใช้วัดของ ดวงเดือน พันธุนาวิน งามตา วรินทร์านนท์ และคณะ (2536: 25) จำนวน 20 ข้อ แบบวัดมีข้อคำถามที่เป็นข้อความด้านบวก กับข้อความทางด้านลบ โดยแต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย ให้นักเรียนเลือกตอบตามความเป็นจริง ตั้งแต่ "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก จะได้คะแนน 6 ถึง 1 จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ส่วนข้อความที่มีความหมายทางลบนั้นจะมีการให้คะแนนตรงกันข้าม ผู้ที่ได้คะแนนรวมสูงกว่าค่าเฉลี่ย แสดงว่าเป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนสูง ผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่าค่าเฉลี่ย แสดงว่าเป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนต่ำ

5. กรอบแนวคิดในการวิจัย

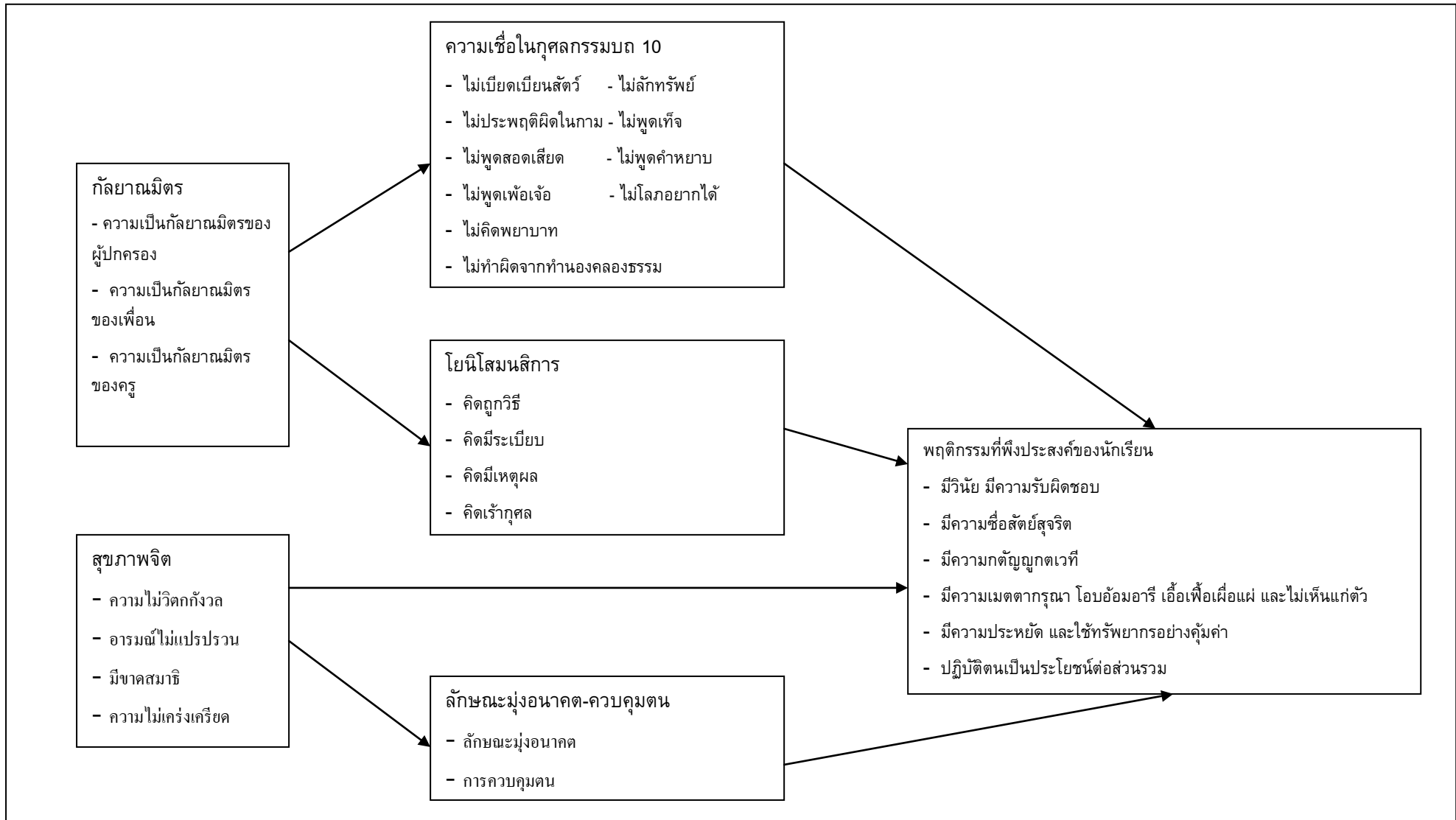
การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้ทฤษฎีทางด้านพฤติกรรมศาสตร์ที่เชื่อว่า พฤติกรรมของมนุษย์มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลักอย่างน้อย 2 ประการ ได้แก่ สาเหตุภายนอกตัวมนุษย์ และสาเหตุภายในตัวมนุษย์ (ดวงเดือน พันธุนาวิน, 2541: 105) โดยสาเหตุภายนอกตัวมนุษย์ ผู้วิจัยสนใจศึกษาตัวแปรตามแนวพุทธศาสนา ส่วนสาเหตุภายในตัวมนุษย์ผู้วิจัยสนใจศึกษาตัวแปรจิตลักษณะตามแนวทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมที่สำคัญบางประการ

การศึกษาตามแนวพุทธศาสนา พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551: 621) ได้กล่าวโดยสรุปได้ว่า กัลยาณมิตร จะก่อให้เกิดโยนิโสมนสิการ และความเชื่อที่ถูกต้อง ปัจจัยทั้งสองจะก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เหมาะสมตามมา ในส่วนของกัลยาณมิตร จากการประมวลเอกสาร พบว่ากลุ่มบุคคลที่มีอิทธิพลต่อนักเรียนมากที่สุดคือ ผู้ปกครอง ครู และเพื่อน ส่วนความเชื่อที่ถูกต้อง จากการค้นคว้า ความเชื่อหรือหลักธรรมในพุทธศาสนามีมาก แต่ผู้วิจัยพบว่า หลักธรรมกุศลกรรมบถ 10 เป็นหลักธรรมที่มุ่งเน้นการปฏิบัติทั้งทางกาย วาจา และใจ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 จึงน่าจะมีผลต่อการแสดงพฤติกรรมของนักเรียน

ในส่วนตัวแปรจิตลักษณะตามแนวทฤษฎีตันไม้จริยธรรมโดย ดวงเดือน พันธุนาวัน (2538: 83) ได้กล่าวว่า จิตลักษณะส่วนรอก มีผลต่อจิตลักษณะส่วนลำต้นและพฤติกรรมทางตรง โดย ดวงเดือน พันธุนาวัน (2550: 54) ทำการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเด็กและเยาวชนมีลักษณะทางจิตที่สำคัญในการอธิบายพฤติกรรม คือ “ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน” อันเป็นจิตลักษณะในส่วนลำต้น ดวงเดือน พันธุนาวัน (2544: 7) กล่าวไว้ว่า สุขภาพจิต เป็นจิตลักษณะพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นสาเหตุในการพัฒนาลักษณะทางจิตอีก 5 ประการ จึงน่าจะเป็นตัวแปรที่สามารถอธิบายพฤติกรรมของนักเรียนได้

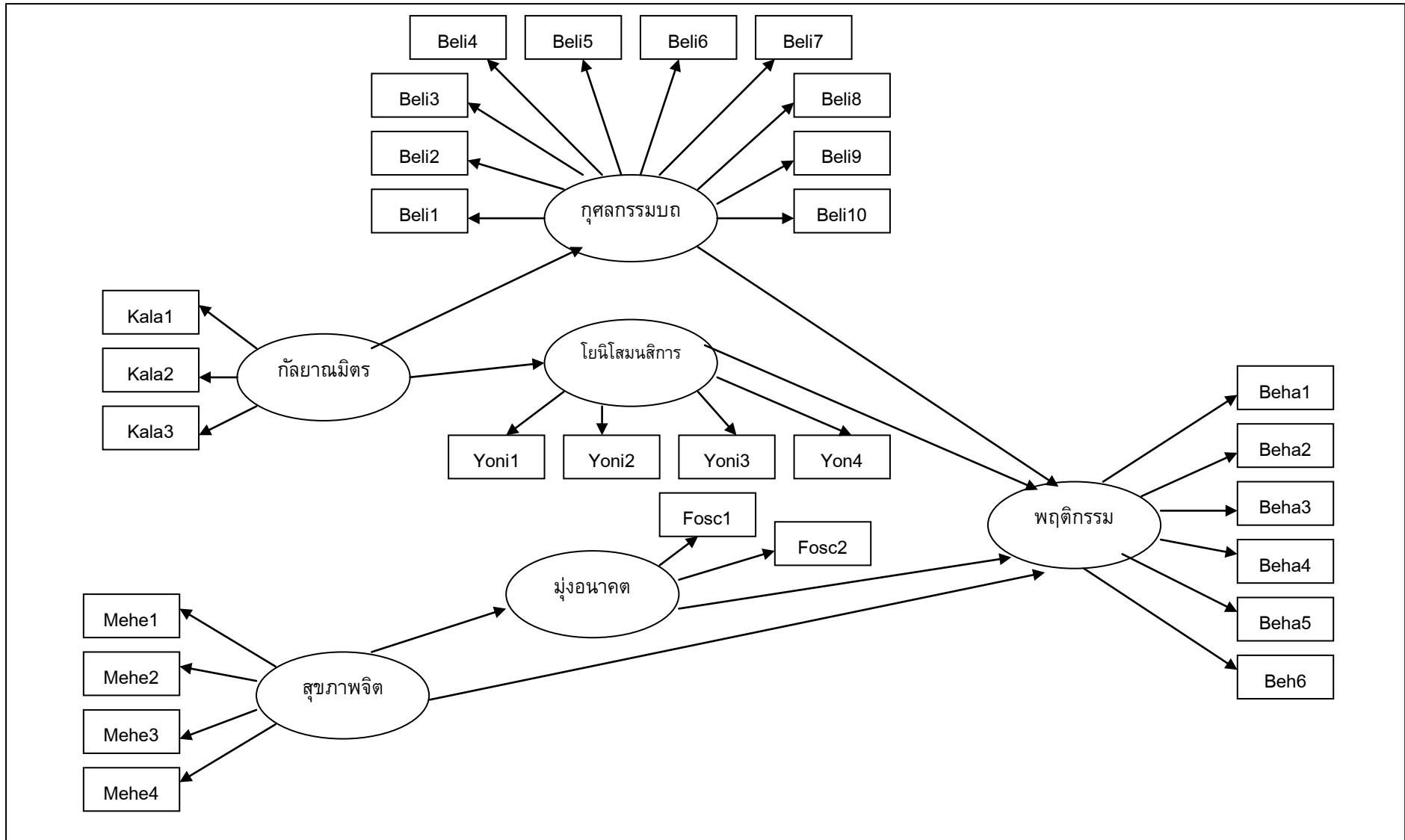

ภาพประกอบ 2 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

6. สมมติฐานการวิจัย

จากกรอบแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยได้พัฒนาโมเดลสมมติฐานซึ่งเป็นโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของอิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบท 10 และปัจจัยทางจิต ต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ดังนี้

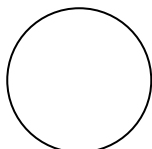

ภาพประกอบ 3 โมเดลสมมติฐานการวิจัย

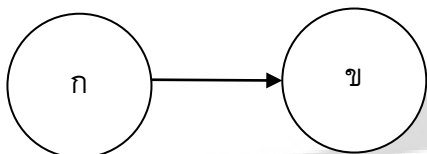
สัญลักษณ์และคำย่อที่ใช้ในโมเดลสมมติฐานการวิจัย

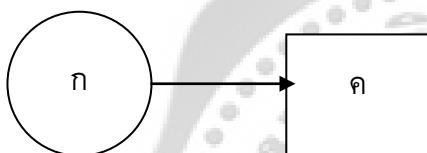
แทน ตัวแปรสังเกต

แทน ตัวแปรแฝง

แทน ตัวแปรแฝง ก เป็นสาเหตุของตัวแปรแฝง ข

แทน ตัวแปร ค เป็นตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝง ก

ตัวแปรแฝง

กัลยาณมิตร	แทน	กัลยาณมิตร
โยนิโสมนสิการ	แทน	โยนิโสมนสิการ
กุศลกรรมบถ	แทน	ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10
สุขภาพจิต	แทน	สุขภาพจิต
มุ่งอนาคต	แทน	ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน
พฤติกรรม	แทน	พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

ตัวแปรสังเกต

Kala1	แทน	ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง
Kala2	แทน	ความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน
Kala3	แทน	ความเป็นกัลยาณมิตรของครู
Yoni1	แทน	คิดถูกวิธี
Yoni2	แทน	คิดมีระเบียบ
Yoni3	แทน	คิดมีเหตุผล
Yoni4	แทน	คิดร่ากุศล
Beli1	แทน	ไม่เบียดเบียนสัตว์

Beli2	แทน	ไม่ลักทรัพย์
Beli3	แทน	ไม่ประพฤตินิดในกาม
Beli4	แทน	ไม่พูดเท็จ
Beli5	แทน	ไม่พูดสอดเสียด
Beli6	แทน	ไม่พูดคำหยาบ
Beli7	แทน	ไม่พูดเพ้อเจ้อ
Beli8	แทน	ไม่โลภอยากได้
Beli9	แทน	ไม่คิดพยาบาท
Beli10	แทน	ไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม
Mehe1	แทน	ความวิตกกังวล
Mehe2	แทน	อารมณ์แปรปรวน
Mehe3	แทน	การขาดสมาธิ
Mehe4	แทน	ความเคร่งเครียด
Fosc1	แทน	ลักษณะมุ่งอนาคต
Fosc2	แทน	การควบคุมตน
Beha1	แทน	มีวินัย มีความรับผิดชอบ
Beha2	แทน	มีความซื่อสัตย์สุจริต
Beha3	แทน	มีความกตัญญูกตเวที
Beha4	แทน	มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่ เห็นแก่ตัว
Beha5	แทน	มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
Beha6	แทน	ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

6. สมมติฐานการวิจัย

จากภาพประกอบ แสดงกรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัยและภาพประกอบ แสดงโมเดล สมมติฐานซึ่งเป็นโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของอิทธิพลคุณสมบัติกัลยาณมิตรของบุคคล รอบข้าง โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิตบางประการ ต่อพฤติกรรมที่พึง ประสงค์ของนักเรียน

ผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ดังนี้

1. โมเดลปรับแก้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโส มนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิต ที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
2. กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อโยนิโสมนสิการ

3. กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อความเชื่อในกุศลกรรมบท 10
4. โยนิโสมนสิการมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
5. ความเชื่อในกุศลกรรมบท 10 มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
6. สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางตรงต่อลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน
7. สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
8. ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
9. กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
10. กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านความเชื่อในกุศลกรรมบท 10
11. สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

สำหรับการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปทำการวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังมีขั้นตอน วิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การกำหนดประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร

โดยพิจารณาถึงกฎความเพียงพอในการวิเคราะห์ข้อมูล (Rule of Thumb) ซึ่งกำหนดไว้ว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างต่อจำนวนตัวแปรสังเกตในโมเดลที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลควรมีสัดส่วน 20: 1 (Schumacker; & Lomax. 2004: 49; Kline. 2005: 111) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกตจำนวน 29 ตัวแปร จึงควรมีกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ อย่างน้อย 580 คน

ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ 2540: 183) โดยแบ่งชั้นตามกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 11 กลุ่ม จากนั้นสุ่มโรงเรียน 1 โรงเรียนเพื่อเป็นตัวแทนแต่ละกลุ่ม และสุ่มเก็บข้อมูลโรงเรียนละ 2 ห้องเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 624 คน

ตาราง 1 แสดงกลุ่มตัวอย่างจากการสุ่ม

กลุ่มโรงเรียน	โรงเรียนตัวแทน	นักเรียนกลุ่มตัวอย่าง
สนามชัย	พระยามนชาติราชศรีพิจิตร	50
มหาสวัสดิ์	วัดบุญประดิษฐ์	49
ศรีนครินทร์	มัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์	76
สุวินทวงศ์	วัดสามง่าม	50
บูรพา	วัดปากบ่อ	49
พระนครเหนือ	เคหะทุ่งสองห้องวิทยา 1	75
กรุงธนบุรี	วัดทองเพลง	42
ตากสิน	วัดบางประกอก	51
เจ้าพระยา	พูนสิน	56
วิภาวดี	ประชากรราษฎร์บำเพ็ญ	62
ลุมพินี	วัดปทุมวนาราม	64
	รวม	624

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นเครื่องมือวัดประเภทมาตราประเมินรวมค่า (Summated rating scale) จำนวน 6 ชุด

ตาราง 2 แสดงแบบวัดที่ใช้ในการวิจัย

ชุด	แบบวัด
ชุดที่ 1 เกี่ยวกับตัวฉัน ข้อ 1-22	แบบวัดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
ชุดที่ 1 เกี่ยวกับตัวฉัน ข้อ 23-37	แบบวัดสุขภาพจิต
ชุดที่ 1 เกี่ยวกับตัวฉัน ข้อ 38-57	แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน
ชุดที่ 2 เกี่ยวกับความเชื่อของฉัน	แบบวัดความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10
ชุดที่ 3 เกี่ยวกับผู้ปกครองของฉัน	แบบวัดความเป็นกัลยาณมิตร
ชุดที่ 4 เกี่ยวกับเพื่อนของฉัน	
ชุดที่ 5 เกี่ยวกับครูของฉัน	
ชุดที่ 6 เกี่ยวกับการคิดของฉัน	แบบวัดโยนิโสมนสิการ

รายละเอียดของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลที่ศึกษา เป็นดังนี้

1. แบบวัดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

หมายถึง ปริมาณการรายงานพฤติกรรมตนเองของนักเรียนที่ปฏิบัติตามเกณฑ์ที่ สมศ. ได้กำหนดเอาไว้ใน มาตรฐานการศึกษาที่ 1 ด้านผู้เรียน โดยกำหนดให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ตาม 6 เกณฑ์ชี้วัด คือ

- ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ
- ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต
- ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวที
- ผู้เรียนมีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว
- ผู้เรียนมีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
- ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

วัดโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยปรับปรุงจากแบบประเมินโรงเรียนตามตัวบ่งชี้ในเกณฑ์ชี้วัดของสมศ.ที่กำหนดไว้ในมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ด้านผู้เรียน จำนวน 22 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่ทุกครั้ง บ่อยครั้ง ค่อนข้างบ่อยครั้ง ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อยครั้ง และไม่เคยเลย

ตัวอย่างแบบวัดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ.

ด้านผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ

0) ฉันมาโรงเรียนทันเวลาเข้าเรียน (+)

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ด้านผู้เรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต

00) ฉันไม่ขโมยของใคร (+)

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ผู้ที่ตอบได้คะแนนจากแบบสอบถามมากกว่าแสดงว่าเป็นนักเรียนที่มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของสมศ. มากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามน้อยกว่า

2. แบบวัดสุขภาพจิต เป็นแบบวัดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิณ, งามตา วณิชทานนท์; และคณะ (2536) จำนวน 15 ข้อ เป็นการให้นักเรียนรายงานปริมาณความไม่วิตกกังวล อารมณ์ไม่แปรปรวน ไม่ขาดสมาธิ ไม่เคร่งเครียด เป็นข้อความทางด้านลบ โดยแต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย ให้นักเรียนเลือกตอบตามความเป็นจริง ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” มีพิสัยคะแนน 15-90 คะแนน มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (r) อยู่ระหว่าง .37-.64 มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .86

ตัวอย่างแบบวัดสุขภาพจิต

0) ฉันมักควบคุมอารมณ์ตนเองไม่ได้ (-)

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

00) ฉันรู้สึกกังวลใจว่าพ่อหรือแม่อาจจะไม่รัก (-)

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

เกณฑ์การให้คะแนน แบบวัดเป็นข้อความทางลบทั้งหมด จะได้คะแนน 1 ถึง จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ผู้ที่ได้คะแนนรวมสูงกว่าค่าเฉลี่ย แสดงว่าเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีสูง ผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่าค่าเฉลี่ย แสดงว่าเป็นผู้มีสุขภาพจิตดีต่ำ

3. แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน เป็นแบบปรับปรุงมาจากแบบวัดของ ดวงเดือน พันธุมนาวิณ, งามตา วณิชทานนท์; และคณะ (2536) จำนวน 20 ข้อ ประกอบด้วยประโยคบอกเล่าเกี่ยวกับความสามารถในการ คาดการณ์ไกล การเล็งเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนในอนาคต และการอดใจรอได้ แบบวัดมีข้อคำถามที่เป็นข้อความด้านบวก กับข้อความทางด้านลบ โดยแต่ละข้อมีมาตรประเมิน 6 หน่วย ให้นักเรียนเลือกตอบตามความเป็นจริง ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย”

ตัวอย่างแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน

0) ข้าพเจ้ารีบทำงานให้เสร็จก่อนออกไปทานข้าวเที่ยงเสมอ (+)

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

00) ฉันทนไม่ไหวที่จะเก็บขนมอร่อยๆไว้กินพรุ่งนี้ (-)

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก จะได้คะแนน 6 ถึง 1 จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ส่วนข้อความที่มีความหมายทางลบนั้นจะมีการให้คะแนนตรงกันข้าม ผู้ที่ได้คะแนนรวมสูงกว่าค่าเฉลี่ย แสดงว่าเป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองสูง ผู้ที่ได้คะแนนรวมต่ำกว่าค่าเฉลี่ย แสดงว่าเป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนเองต่ำ

4. แบบวัดความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากเองนิยามที่ได้จากการประมวลเอกสาร หมายถึง การรายงานของนักเรียนในเรื่องความเชื่อที่ควรปฏิบัติ 10 ประการ ได้แก่ ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติผิดในกาม หมายถึง ไม่พูดเท็จ ไม่พูดสอดเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อจ้อ ไม่โลภอยากได้ ไม่คิดพยายาท ไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม แบบวัดมีข้อคำถามที่เป็นข้อความด้านบวก กับข้อความทางด้านลบ โดยแต่ละข้อมีมาตราประเมิน 6 หน่วย ให้นักเรียนเลือกตอบตามความเป็นจริง ตั้งแต่ "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย"

ตัวอย่างแบบวัดความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10

0) ฉันคิดว่าความซื่อสัตย์ต่อคนรักไม่เจ้าชู้ เป็นสิ่งที่ควรทำ (+)

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

00) ฉันเชื่อว่าการหยิบของเพื่อนไปโดยไม่ได้ออกเพื่อน เป็นสิ่งที่ไม่ผิด (-)

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก จะได้คะแนน 6 ถึง 1 จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ส่วนข้อความที่มีความหมายทางลบนั้นจะมีการให้คะแนนตรงกันข้าม ผู้ที่ได้คะแนนรวมสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีการปฏิบัติตามหลักกุศลกรรมบถ 10 สูง

5. แบบวัดกัลยาณมิตร เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยวัดบุคคลรอบข้างนักเรียน 3 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ปกครอง เพื่อน และครู จากนิยาม น่ารัก น่าเคารพ น่าเจริญใจ พูดได้เหตุผล อดทนต่อถ้อยคำ สอนได้ลึกซึ้ง และไม่ชักนำในทางเสื่อมเสีย ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด 42 ข้อ แบบวัดมี

ข้อคำถามที่เป็นข้อความด้านบวก โดยแต่ละข้อมีมาตรฐานประเมิน 6 หน่วย ให้นักเรียนเลือกตอบตามความเป็นจริง ตั้งแต่ “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย”

ตัวอย่างแบบวัดความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง

0) พ่อแม่ฉันให้ความเป็นกันเองสนิทสนมกันฉัน (+)

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

ตัวอย่างแบบวัดความเป็นกัลยาณมิตรของครู

00) ปฏิบัติตนเหมาะสมกับความเป็นครู (+)

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

ตัวอย่างแบบวัดความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน

000) มักจะเถียง เมื่อถูกต่อว่า (-)

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก จะได้คะแนน 6 ถึง 1 จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ส่วนข้อความที่มีความหมายทางลบนั้นจะมีการให้คะแนนตรงกันข้าม ผู้ที่ได้คะแนนสูงแสดงว่าเป็นผู้ที่มีความเป็นกัลยาณมิตรของบุคคลรอบข้างสูงกว่าผู้ที่ได้คะแนนน้อย

6. แบบวัดโยนิโสมนสิการ เป็นแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากนิยาม การกระทำในใจโดยแยบคาย คือ คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร้ากุศล วัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจำนวน 16 ข้อ ลักษณะของแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ตั้งแต่มากที่สุด มาก ค่อนข้างมาก ค่อนข้างน้อยครั้ง น้อย และน้อยที่สุด

ตัวอย่างแบบวัดโยนิโสมนสิการ

0) เมื่อเกิดปัญหาฉันรู้ว่าควรแก้ปัญหาอย่างไร (+)

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

00) ฉันไม่ชอบจัดตารางสอน จนลืมหนังสือเรียนหรือลืมเตรียมอุปกรณ์การเรียน (-)

.....

จริงที่สุด   จริง   ก่อนข้างจริง   ก่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

เกณฑ์การให้คะแนน เมื่อเป็นข้อความทางบวก จะได้คะแนน 6 ถึง 1 จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ส่วนข้อความที่มีความหมายทางลบนั้นจะมีการให้คะแนนตรงกันข้าม ผู้ที่ตอบได้คะแนนจากแบบสอบถามมากกว่า แสดงว่าโยนิโสมนสิการของนักเรียนมีมากกว่าผู้ตอบที่ได้คะแนนจากแบบสอบถามน้อยกว่า

การหาคุณภาพเครื่องมือ

ในการศึกษาครั้งนี้ ใช้แบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง 4 ฉบับ และแบบวัดที่ผู้อื่นสร้างขึ้น 2 ฉบับ โดยมีขั้นตอนสร้างแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง 4 ฉบับ ดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรในงานวิจัย เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ความเชื่อพื้นฐาน ของตัวแปรแต่ละตัว
2. กำหนดนิยามปฏิบัติการของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแต่ละตัวแปร
3. สร้างตารางการกำหนดลักษณะเฉพาะโดยจำแนกสัดส่วนของข้อความตามนิยามปฏิบัติการของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัยแต่ละตัวแปร แล้วจึงดำเนินการสร้างข้อคำถาม
4. นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วไปเสนอคณะกรรมการควบคุมปริญญาโทเพื่อตรวจสอบความถูกต้องตามนิยามปฏิบัติการ จากนั้นดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของคณะกรรมการควบคุมปริญญาโท
5. นำแบบสอบถามที่ผ่านการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาจำนวน 3 ท่านซึ่งมีความรู้ ความเข้าใจอย่างดีด้านเนื้อหาของตัวแปรที่ต้องการวัดเพื่อตรวจสอบในเรื่องของการใช้ภาษาและความครอบคลุมเนื้อหาสาระในแบบสอบถามว่าสามารถวัดได้ถูกต้องตรงตามจุดประสงค์ของเนื้อหาที่ต้องการวัด โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item-objective congruence: IOC) แล้วคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 สำหรับนำมาใช้ในแบบสอบถาม จากนั้นปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามก่อนนำไปทดลองใช้
6. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนกึ่งเพชร จำนวน 48 คน

6.1 การหาค่าอำนาจจำแนก (Discrimination) โดยการหาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (item-total correlation) เลือกเฉพาะข้อที่มีความสัมพันธ์กับคะแนนรวมสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ไว้ใช้ในแบบสอบถาม

6.2 การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาค่าความเชื่อมั่นแบบความสอดคล้องภายในของแบบสอบถามโดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Reliability Coefficient)

7. ปรับปรุงแก้ไขจนได้แบบสอบถามที่มีคุณภาพดีแล้วจึงนำเสนอต่อคณะกรรมการควบคุมปริญญาบัตรก่อนจะดำเนินการจัดพิมพ์เพื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่ใช้เป็นสถานที่เก็บข้อมูล เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย

2. นำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยเองตามวัน และเวลาที่โรงเรียนอนุญาต และติดต่อครูผู้ประสานงานให้เก็บรวบรวมข้อมูลให้ในบางโรงเรียนที่ไม่สะดวกในการดำเนินการเก็บข้อมูล

การจัดกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อศึกษาตามวัตถุประสงค์ ผู้วิจัยได้จัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา ดังนี้

การจัดกระทำข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบของเครื่องมือในแต่ละชุด โดยใช้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่มีความสมบูรณ์มาดำเนินการวิเคราะห์
2. นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าสูงสุดต่ำสุด ค่าความเบ้ความโด่ง เพื่อบรรยายลักษณะของข้อมูลและศึกษาการแจกแจงของตัวแปรโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
2. วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของ ตัวแปรที่ศึกษา โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
3. วิเคราะห์โมเดลอิทธิพลคุณสมบัติกัลยาณมิตรของบุคคลรอบข้าง โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบท 10 และปัจจัยทางจิตบางประการ ต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนด้วยกัน ดังนี้

3.1 การกำหนดข้อมูลจำเพาะของโมเดล โดยจากการการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยกำหนดให้มีตัวแปรแฝง

3.2 การระบุความเป็นไปได้ค่าเดียวของโมเดล เป็นการพิจารณาค่าพารามิเตอร์ที่จะประมาณค่าจากโมเดลที่กำหนดนั้นสามารถประมาณค่าได้หรือไม่และค่าพารามิเตอร์ที่ประมาณค่าได้นั้นสามารถที่ประมาณค่าที่เป็นค่าเดียวได้หรือไม่ ทั้งนี้โมเดลที่สามารถประมาณค่าพารามิเตอร์ได้จะต้องมีจำนวนพารามิเตอร์ที่จะทำการประมาณค่าน้อยกว่าหรือเท่ากับจำนวนสมการที่ใช้ในการหาค่าพารามิเตอร์ ซึ่งหาได้จากสูตร $(1/2) (NI) (NI+1)$ โดย NI คือ จำนวนตัวแปรสังเกต ซึ่งจากโมเดลนี้มีตัวแปรสังเกต 29 ตัว สมการที่ใช้ในการหาค่าพารามิเตอร์จึงเท่ากับ $29 (29+1)/2 = 435$ และมีค่าพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าเท่ากับ 67 พารามิเตอร์ ดังนั้น โมเดลอิทธิพลคุณสมบัติกลายถนมิตรของบุคคลรอบข้าง โยนิโซมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิตบางประการ ต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) สามารถที่จะประมาณค่าได้

3.3 การประมาณค่าพารามิเตอร์ ผู้วิจัยใช้การประมาณค่าด้วยวิธีไลค์ลียู๊ดสูงสุด (Maximum Likelihood = ML) ซึ่งวิธีการนี้ได้รับความนิยมกันอย่างแพร่หลาย เป็นวิธีที่มีความคงเส้นคงวา มีประสิทธิภาพและเป็นอิสระจากมาตรวัดในกรณีที่มีการแจกแจงของตัวแปรเป็นโค้งปกติ

3.4 การตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดล ผู้วิจัยใช้ดัชนีดังต่อไปนี้

3.4.1 สถิติไค-สแควร์ หากค่าสถิติไคสแควร์ที่คำนวณจากฟังก์ชันการประมาณค่าคุณกับ $(N - 1)$ เมื่อ N คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้วนำค่าไค-สแควร์ (χ^2) ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับค่าวิกฤตที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ “จำนวนความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม” ลบ “จำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า” ถ้าค่าที่คำนวณได้น้อยกว่าค่าวิกฤตแสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืน หมายความว่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรสังเกตเกิดขึ้นเพราะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามที่กำหนดไว้ในโมเดล หรือโมเดลอธิบายข้อมูลได้ดี แต่ทั้งนี้การใช้ค่าสถิติไค-สแควร์มีข้อควรระวังเนื่องจากเป็นค่าที่ขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่ผลการทดสอบจะออกมามีนัยสำคัญ หรือถ้ากลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กเกินไปการประมาณค่าอาจไม่ถูกต้อง หรือใช้อัตราส่วนระหว่างค่าไค-สแควร์กับองศาอิสระ (χ^2 / df) ซึ่งคาร์ไมน์; และ แมคเวอ (Bollen. 1989: 278; citing Carmine; & McIver. 1981) เสนอว่าควรมีค่าไม่เกิน 3 หรือ 2 หรือไม่เกิน 5 ในการแสดงถึงว่าโมเดลมีความกลมกลืนดี ซึ่งเป็นข้อแนะนำที่ยังไม่สอดคล้องกัน ดังนั้นในการวิจัยนี้กำหนดอัตราส่วนระหว่างค่าไค-สแควร์กับองศาอิสระ (χ^2 / df) มีค่าไม่เกิน 2 ถือว่าโมเดลมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3.4.2 ดัชนีอำนาจการทำนาย (Indices of Proportion of Variance Accounted for) ได้แก่ The Goodness-of-Fit Index (GFI) และ The Adjusted Goodness-of-Fit Index (AGFI) ดัชนี GFI เป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความกลมกลืนจากโมเดลก่อนปรับและหลังปรับโมเดล กับฟังก์ชันความกลมกลืนก่อนปรับโมเดล ส่วนดัชนี AGFI เป็นการนำดัชนี GFI มาปรับแก้โดยคำนึงถึงขนาดขององศาอิสระ ซึ่งรวมทั้งจำนวนตัวแปรและขนาดของกลุ่มตัวอย่าง ดัชนี GFI และ AGFI จะมีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ถ้ามีค่าใกล้ศูนย์แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนไม่ดี (Very poor fit) แต่ถ้ามีค่าเกิน

0.9 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนระดับดี (Good fit) และหากมีค่าเท่ากับ 1 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนระดับดีเลิศ (Perfect model fit) นอกจากนี้ยังมีค่า Critical N (CN) สำหรับใช้ในการประมาณค่ากลุ่มตัวอย่างที่ยอมรับได้ที่จะทำให้โมเดลมีความกลมกลืน ซึ่งเกณฑ์ในการพิจารณาค่า CN คือ ควรมีค่าสูงกว่า 200

3.4.3 ดัชนีในกลุ่มเศษที่เหลือ (Residual Based Fit Indices) ได้แก่ Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) เป็นค่าเฉลี่ยของเศษที่เหลือจากการเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างกับค่าที่ประมาณจากค่าพารามิเตอร์ โดยทั่วไปค่า SRMR ไม่ควรใหญ่กว่า 0.05 ถ้าต้องการสรุปว่าโมเดลมีความกลมกลืนระดับดี แต่อย่างไรก็ตาม ค่า SRMR หากน้อยกว่า 0.10 ก็ยังเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป (Kline, 2005: 141) นอกจากนี้ยังมีค่า Root Mean Squared Error of Approximation (RMSEA) ซึ่งหากมีค่าต่ำกว่า 0.10 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนระดับดี (Good fit) หากต่ำกว่า 0.05 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนระดับดีมาก (Very good fit) และหากต่ำกว่า 0.01 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนระดับดีเยี่ยม (Outstanding fit) นอกจากนี้นักวิชาการบางท่านได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับค่าดัชนีว่าหาก RMSEA น้อยกว่า 0.05 แสดงมีความกลมกลืนดี (Good fit) หากอยู่ระหว่าง 0.05 ถึง 0.08 แสดงว่ายังมีความกลมกลืนพอสมควร (Reasonable fit) หากอยู่ระหว่าง 0.08 ถึง 0.10 แสดงว่ามีความกลมกลืนไม่ค่อยจะดีนัก (Mediocre fit) และหากมากกว่า 0.10 แสดงว่ามีความกลมกลืนไม่ดี (Poor fit) (Diamantopoulos.; & Sigaw. 2000: 85)

3.4.4 ค่า CFI (Comparative Fit Indices) ดัชนีความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ เป็นดัชนีที่คำนวณขึ้นจากสถิติค่าไค-สแควร์ ที่มีการแจกแจงแบบ Noncentral Distribution มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่า CFI มากกว่า 0.90 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนระดับดี (Kelloway, 1998: 31)

ดังนั้นในการวิจัยนี้ดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบว่าโมเดลสมมติฐานในการวิจัยที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีดังนี้

ตาราง 3 ดัชนีที่ใช้ในการตรวจสอบว่าโมเดลในการวิจัยที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับ ข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์
Relative Chi-Square (χ^2/df)	<2,3,5
GFI	>.90
AGFI	>0.9
SRMR	<.05
RMSEA	<.05
CFI	>0.9
CN	>200

3.5 การปรับโมเดล ผู้วิจัยจะทำการปรับโมเดลในกรณีที่พบว่าโมเดลเริ่มแรกไม่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยจะพิจารณาจากการรายงานดัชนีปรับแก้ (Modification Index) ซึ่งจะรายงานให้ผู้วิจัยทราบว่าควรเพิ่มการประมาณค่าพารามิเตอร์บางตัวหรือควรตัดพารามิเตอร์บางตัวออกไปเพื่อให้โมเดลมีความกลมกลืนมากขึ้นและพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในเชิงทฤษฎีที่นำมาใช้ในการวิจัยควบคู่ไปด้วย

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่องอิทธิพลคุณสมบัติกัลยาณมิตรของบุคคลรอบข้าง โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบท 10 และปัจจัยทางจิตบางประการ ต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.)

ได้แบ่งการเสนอผลการวิเคราะห์ ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษา

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดล

3.1 อิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อแต่ละตัวแปรผล

3.2 อิทธิพลของตัวแปรผลที่มีผลมาจากตัวแปรสาเหตุ

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ 2-11

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สัญลักษณ์แทนค่าสถิติ

N	แทน	จำนวนคนในกลุ่ม
$\bar{X}$	แทน	ค่าเฉลี่ย
SD	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
%CV	แทน	ค่าร้อยละของสัมประสิทธิ์การกระจาย
Min	แทน	ค่าต่ำสุด
Max	แทน	ค่าสูงสุด
Skewness	แทน	ความเบ้
Kurtosis	แทน	ความโด่ง
χ^2	แทน	ค่าไค-สแควร์
Z-Score	แทน	คะแนนซี
r	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์
b	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนาย ซึ่งทำนายในรูปคะแนนดิบ
β	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของตัวทำนาย ซึ่งทำนายในรูปคะแนนมาตรฐาน
R^2	แทน	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุคูณกำลังสอง

GFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน
AGFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว
CN	แทน	ค่าขนาดตัวอย่างวิกฤติ
SRMR	แทน	ค่าเฉลี่ยของเศษที่เหลือจากการเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนรวมที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างกับค่าที่ประมาณจากค่าพารามิเตอร์
RMSEA	แทน	ค่าประมาณความคลาดเคลื่อนของรากกำลังสองเฉลี่ย
CFI	แทน	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ
df	แทน	องศาอิสระ
*	แทน	มีนัยสำคัญที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรที่ศึกษา

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรแฝง

กัลยาณมิตร	แทน	กัลยาณมิตร
โยนิโสมนสิการ	แทน	โยนิโสมนสิการ
กุศลกรรมบถ	แทน	ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10
สุภาพจิต	แทน	สุภาพจิต
มุ่งอนาคต	แทน	ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน
พฤติกรรม	แทน	พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ.

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนตัวแปรสังเกต

Kala1	แทน	ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง
Kala2	แทน	ความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน
Kala3	แทน	ความเป็นกัลยาณมิตรของครู
Yoni1	แทน	คิดถูกวิธี
Yoni2	แทน	คิดมีระเบียบ
Yoni3	แทน	คิดมีเหตุผล
Yoni4	แทน	คิดเร้ากุศล
Beli1	แทน	ไม่เบียดเบียนสัตว์
Beli2	แทน	ไม่ลักทรัพย์

Beli3	แทน	ไม่ประพฤติผิดในกาม
Beli4	แทน	ไม่พูดเท็จ
Beli5	แทน	ไม่พูดสอดเสียด
Beli6	แทน	ไม่พูดคำหยาบ
Beli7	แทน	ไม่พูดเพ้อเจ้อ
Beli8	แทน	ไม่โลภอยากได้
Beli9	แทน	ไม่คิดพยาบาท
Beli10	แทน	ไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม
Mehe1	แทน	ความวิตกกังวล
Mehe2	แทน	อารมณ์แปรปรวน
Mehe3	แทน	การขาดสมาธิ
Mehe4	แทน	ความเคร่งเครียด
Fosc1	แทน	ลักษณะมุ่งอนาคต
Fosc2	แทน	การควบคุมตน
Beha1	แทน	มีวินัย มีความรับผิดชอบ
Beha2	แทน	มีความซื่อสัตย์สุจริต
Beha3	แทน	มีความกตัญญูกตเวที
Beha4	แทน	มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่ เห็นแก่ตัว
Beha5	แทน	มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า
Beha6	แทน	ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ตอนที่ 1 ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน โดยมีคุณลักษณะดังนี้

ตาราง 4 แสดงจำนวนและร้อยละของคุณลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง

ลักษณะทั่วไป	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	278	44.6
หญิง	346	55.4
โรงเรียน		
พระยามนธาตุราชศรีพิจิตร	50	8.01
วัดบุญประดิษฐ์	49	7.85
มัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์	76	12.18
วัดสามง่าม	50	8.01
วัดปากบ่อ	49	7.85
เคหะทุ่งสองห้องวิทยา 1	75	12.02
วัดทองเพลง	42	6.73
วัดบางประกอก	51	8.17
พูนสิน	56	8.97
ประชาราษฎร์บำเพ็ญ	62	9.94
วัดปทุมวนาราม	64	10.26

จากตาราง 4 พบว่า กลุ่มตัวอย่างจำนวน 624 คน เป็นนักเรียนชาย 278 คน คิดเป็นร้อยละ 44.6 ของกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนหญิง 346 คน คิดเป็นร้อยละ 55.4 ของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมาจากโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครจำนวน 11 โรงเรียน โดยเก็บข้อมูลจากโรงเรียนมัธยมสุวิทย์เสรีอนุสรณ์มากที่สุด 76คน คิดเป็นร้อยละ 12.18 ของกลุ่มตัวอย่าง และโรงเรียนวัดทองเพลงน้อยที่สุด 42 คน คิดเป็นร้อยละ 6.73 ของกลุ่มตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษา

ผลจากการศึกษาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตที่ใช้ในศึกษา โดยการคำนวณค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ค่าความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) เพื่ออธิบายสภาพของตัวแปร พบผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตาราง

ตาราง 5 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงกัลยาณมิตรของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน

ลำดับ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	SD	Skewness	Kurtosis
1	ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง	3.35	1.18	0.12	-0.82
2	ความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน	3.41	0.86	-0.02	-0.13
3	ความเป็นกัลยาณมิตรของครู	3.28	1.53	0.18	-1.39

Standard Error of Skewness = 0.12

Standard Error of Kurtosis = 0.24

จากตาราง 5 เมื่อพิจารณาค่าสถิติแต่ละตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงกัลยาณมิตร จะพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะของแต่ละตัวแปร ดังนี้

ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครองมีค่าเฉลี่ย 3.35 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.18 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.12 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.82 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อนมีค่าเฉลี่ย 3.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 และมีค่าความเบ้เท่ากับ -0.02 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.13 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นลบ (เบ้ซ้าย) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ความเป็นกัลยาณมิตรของครูมีค่าเฉลี่ย 3.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.53 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.18 และค่าความโด่งเท่ากับ -1.39 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ดังนั้นจะพบว่าตัวแปรสังเกตของตัวแปรแฝงกัลยาณมิตร คือ ความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง ความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน ความเป็นกัลยาณมิตรของครู มีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ มีค่าความเบ้ -0.02 ถึง 0.18 และค่าความโด่ง -1.39 ถึง -0.13 แต่ไม่เกินค่าที่ ไคลน์ (2005: 50) เสนอว่าจะทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ได้ คือ มีความเบ้เกิน 3 ความโด่งเกิน 10 จึงสามารถนำตัวแปรสังเกตไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุได้

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงโยนิโสมนสิการของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน

ลำดับ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	SD	Skewness	Kurtosis
1	คิดถูกวิธี	3.30	1.25	0.08	-1.04
2	คิดมีระเบียบ	3.48	0.95	-0.09	-0.27
3	คิดมีเหตุผล	3.39	1.03	0.06	-0.65
4	คิดเร้ากุศล	3.34	1.40	0.16	-1.15

Standard Error of Skewness = 0.12

Standard Error of Kurtosis = 0.24

จากตาราง 6 เมื่อพิจารณาค่าสถิติแต่ละตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงโยนิโสมนสิการ จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะของแต่ละตัวแปร ดังนี้

คิดถูกวิธี มีค่าเฉลี่ย 3.30 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.25 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.08 และค่าความโด่งเท่ากับ -1.04 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

คิดมีระเบียบ มีค่าเฉลี่ย 3.48 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.95 และมีค่าความเบ้เท่ากับ -0.09 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.27 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นลบ (เบ้ซ้าย) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

คิดมีเหตุผล มีค่าเฉลี่ย 3.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.03 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.06 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.65 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

คิดเร้ากุศลมีค่าเฉลี่ย 3.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.40 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.16 และค่าความโด่งเท่ากับ -1.15 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ดังนั้นจะพบว่าตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงโยนิโสมนสิการ คือ คิดถูกวิธี คิดมีระเบียบ คิดมีเหตุผล คิดเร้ากุศลมีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ มีค่าความเบ้ -0.09 ถึง 0.16 และค่าความโด่ง -1.15 ถึง -0.27 แต่ไม่เกินค่าที่ ไคลน์ (2005: 50) เสนอว่าจะทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ได้ คือ มีความเบ้เกิน 3 ความโด่งเกิน 10 จึงสามารถนำตัวแปรสังเกตไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุได้

ตาราง 7 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงความเชื่อในคุณธรรมบถ 10 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน

ลำดับ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	SD	Skewness	Kurtosis
1	ไม่เบียดเบียนสัตว์	3.37	1.47	0.13	-1.10
2	ไม่ลักทรัพย์	3.36	1.42	0.06	-0.94
3	ไม่ประพฤติผิดในกาม	3.34	1.46	0.12	-1.08
4	ไม่พูดเท็จ	3.31	1.27	0.14	-0.99
5	ไม่พูดสอดเสียด	3.29	1.41	0.15	-0.92
6	ไม่พูดคำหยาบ	3.31	1.35	0.19	-1.08
7	ไม่พูดเพ้อเจ้อ	3.43	1.13	0.07	-0.56
8	ไม่โลภอยากได้	3.37	1.37	0.09	-1.02
9	ไม่คิดพยายบาท	3.39	1.21	0.03	-0.53
10	ไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม	3.28	1.40	0.16	-1.11

Standard Error of Skewness = 0.12

Standard Error of Kurtosis = 0.24

จากตาราง 7 เมื่อพิจารณาค่าสถิติแต่ละตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงความเชื่อในคุณธรรมบถ 10 จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะของแต่ละตัวแปร ดังนี้

ไม่เบียดเบียนสัตว์ มีค่าเฉลี่ย 3.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.47 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.13 และค่าความโด่งเท่ากับ -1.10 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ไม่ลักทรัพย์ มีค่าเฉลี่ย 3.36 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.42 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.06 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.94 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ไม่ประพฤติผิดในกาม มีค่าเฉลี่ย 3.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.46 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.12 และค่าความโด่งเท่ากับ -1.08 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ไม่พูดเท็จ มีค่าเฉลี่ย 3.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.27 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.14 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.99 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ไม่พุดสอดเสียด มีค่าเฉลี่ย 3.29 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.41 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.15 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.92 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ไม่พุดคำหยาบ มีค่าเฉลี่ย 3.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.35 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.19 และค่าความโด่งเท่ากับ -1.08 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ไม่พุดเพื่อเจ้า มีค่าเฉลี่ย 3.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.13 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.07 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.56 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ไม่โลภอยากได้ มีค่าเฉลี่ย 3.37 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.37 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.09 และค่าความโด่งเท่ากับ -1.02 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ไม่คิดพยายาม มีค่าเฉลี่ย 3.39 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.21 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.03 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.53 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม มีค่าเฉลี่ย 3.28 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.40 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.16 และค่าความโด่งเท่ากับ -1.11 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ดังนั้นจะพบว่าตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 มีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ มีค่าความเบ้ 0.03 ถึง 0.19 และค่าความโด่ง -1.11 ถึง -0.53 แต่ไม่เกินค่าที่ ไคลน์ (2005: 50) เสนอว่าจะทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ได้ คือ มีความเบ้เกิน 3 ความโด่งเกิน 10 จึงสามารถนำตัวแปรสังเกตไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุได้

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงสุขภาพจิต ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน

ลำดับ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	SD	Skewness	Kurtosis
1	ความไม่วิตกกังวล	3.45	1.01	-0.03	-0.30
2	อารมณ์ไม่แปรปรวน	3.45	1.04	0.02	-0.43
3	มีสมาธิ	3.46	0.94	0.08	-0.30
4	ความไม่เคร่งเครียด	3.45	0.92	0.04	-0.05

Standard Error of Skewness = 0.12

Standard Error of Kurtosis = 0.24

จากตาราง 8 เมื่อพิจารณาค่าสถิติแต่ละตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงสุขภาพจิต จะพบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะของแต่ละตัวแปร ดังนี้

ความไม่วิตกกังวล มีค่าเฉลี่ย 3.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.01 และมีค่าความเบ้เท่ากับ -0.03 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.30 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นลบ (เบ้ซ้าย) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

อารมณ์ไม่แปรปรวน มีค่าเฉลี่ย 3.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.04 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.02 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.43 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

มีสมาธิ มีค่าเฉลี่ย 3.46 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.94 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.08 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.30 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ความไม่เคร่งเครียด มีค่าเฉลี่ย 3.45 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.92 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.04 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.05 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ดังนั้นจะพบว่าตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงสุขภาพจิต มีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ มีค่าความเบ้ -0.03 ถึง 0.08 และค่าความโด่ง -0.43 ถึง -0.05 แต่ไม่เกินค่าที่ ไคลน์ (2005: 50) เสนอว่า จะทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ได้ คือ มีความเบ้เกิน 3 ความโด่งเกิน 10 จึงสามารถนำตัวแปรสังเกตไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุได้

ตาราง 9 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน

ลำดับ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	SD	Skewness	Kurtosis
1	ลักษณะมุ่งอนาคต	3.43	0.89	0.08	-0.79
2	การควบคุมตน	3.41	0.78	-0.04	-0.19

Standard Error of Skewness = 0.12

Standard Error of Kurtosis = 0.24

จากตาราง 9 เมื่อพิจารณาค่าสถิติแต่ละตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะของแต่ละตัวแปร ดังนี้

ลักษณะมุ่งอนาคต มีค่าเฉลี่ย 3.43 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.08 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.79 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

การควบคุมตน มีค่าเฉลี่ย 3.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.78 และมีค่าความเบ้เท่ากับ -0.04 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.19 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นลบ (เบ้ซ้าย) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ดังนั้นจะพบว่าตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน มีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ มีค่าความเบ้ -0.04, 0.08 และค่าความโด่ง -0.79, -0.19 แต่ไม่เกินค่าที่ ไคลน์ (2005: 50) เสนอว่าจะทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ได้ คือ มีความเบ้เกิน 3 ความโด่งเกิน 10 จึงสามารถนำตัวแปรสังเกตไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุได้

ตาราง 10 ผลการวิเคราะห์ระดับของตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่กำลังศึกษา
อยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 624 คน

ลำดับ	องค์ประกอบ	$\bar{X}$	SD	Skewness	Kurtosis
1	มีวินัย มีความรับผิดชอบ	3.34	1.22	0.11	-1.25
2	มีความซื่อสัตย์สุจริต	3.38	1.14	0.07	-1.10
3	มีความกตัญญูกตเวที	3.31	1.55	0.17	-1.40
4	มีความเมตตากรุณา โอบ อ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และ ไม่เห็นแก่ตัว	3.32	1.36	0.16	-1.20
5	มีความประหยัด และใช้ ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า	3.44	1.07	0.11	-0.75
6	ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อ ส่วนรวม	3.38	1.12	0.12	-0.78

Standard Error of Skewness = 0.12

Standard Error of Kurtosis = 0.24

จากตาราง 10 เมื่อพิจารณาค่าสถิติแต่ละตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน จะพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคุณลักษณะของแต่ละตัวแปร ดังนี้
มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย 3.34 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.22 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.11
และค่าความโด่งเท่ากับ -1.25 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมี
ค่าความโด่งเป็นลบ

มีความซื่อสัตย์สุจริต มีค่าเฉลี่ย 3.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.14 และมีค่าความเบ้เท่ากับ
0.07 และค่าความโด่งเท่ากับ -1.10 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา)
และมีค่าความโด่งเป็นลบ

มีความกตัญญูกตเวที มีค่าเฉลี่ย 3.31 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.55 และมีค่าความเบ้
เท่ากับ 0.17 และค่าความโด่งเท่ากับ -1.40 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก
(เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

มีความเมตตากรรณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว มีค่าเฉลี่ย 3.32 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.36 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.16 และค่าความโด่งเท่ากับ -1.20 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และไม่เห็นแก่ตัวต่ำกว่าค่าเฉลี่ย

มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า มีค่าเฉลี่ย 3.44 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.07 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.11 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.75 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มีค่าเฉลี่ย 3.38 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.12 และมีค่าความเบ้เท่ากับ 0.12 และค่าความโด่งเท่ากับ -0.78 ซึ่งมีค่าไม่เท่ากับ 0 ทั้งสองค่า โดยมีค่าความเบ้เป็นบวก (เบ้ขวา) และมีค่าความโด่งเป็นลบ

ดังนั้นจะพบว่าตัวแปรสังเกตในตัวแปรแฝงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน. มีการแจกแจงไม่เป็นโค้งปกติ มีค่าความเบ้ 0.07 ถึง 0.17 และค่าความโด่ง -1.40 ถึง -0.75 แต่ไม่เกินค่าที่ไคลน์ (2005: 50) เสนอว่าจะทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ได้ คือ มีความเบ้เกิน 3 ความโด่งเกิน 10 จึงสามารถนำตัวแปรสังเกตไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุได้

จากตารางที่ 5-10 เป็นการทดสอบความเบ้ และความโด่งของตัวแปรสังเกต โดยมีค่าความเบ้ อยู่ระหว่าง -0.09 ถึง 0.19 และมีค่าความโด่งอยู่ระหว่าง -1.40 ถึง -0.05 แม้ว่าจะมีการแจกแจงแบบไม่เป็นโค้งปกติ แต่ก็ไม่เกินค่าที่กำหนดที่จะทำให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์ ดังนั้นข้อมูลชุดนี้จึงสามารถนำตัวแปรสังเกตไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุได้

ตาราง 11 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษา

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1 YONI1	1												
2 YONI2	0.5531**	1											
3 YONI3	0.7902**	0.4177**	1										
4 YONI4	0.7575**	0.5870**	0.7025**	1									
5 BEHA1	0.7111**	0.6155**	0.7067**	0.7276**	1								
6 BEHA2	0.7290**	0.5376**	0.6169**	0.7170**	0.7418**	1							
7 BEHA3	0.7253**	0.5828**	0.7419**	0.7526**	0.9037**	0.7968**	1						
8 BEHA4	0.7248**	0.5301**	0.7563**	0.7420**	0.7652**	0.7727**	0.7989**	1					
9 BEHA5	0.6728**	0.5837**	0.5731**	0.7257**	0.7041**	0.7376**	0.7872**	0.7953**	1				
10 BEHA6	0.6203**	0.5131**	0.5448**	0.6783**	0.7388**	0.6668**	0.7301**	0.7295**	0.7824**	1			
11 BELI1	0.7530**	0.4857**	0.6565**	0.7468**	0.7545**	0.6974**	0.7775**	0.7779**	0.6413**	0.5606**	1		
12 BELI2	0.7435**	0.5006**	0.6453**	0.7276**	0.7378**	0.6930**	0.7362**	0.7268**	0.5897**	0.5437**	0.7321**	1	
13 BELI3	0.7397**	0.5072**	0.6339**	0.7305**	0.7516**	0.6767**	0.7563**	0.7551**	0.6431**	0.5866**	0.7219**	0.7037**	1
14 BELI4	0.7842**	0.5172**	0.6936**	0.7874**	0.7845**	0.7453**	0.7034**	0.7908**	0.6595**	0.6156**	0.7547**	0.7716**	0.7463**
15 BELI5	0.7511**	0.5086**	0.6700**	0.7347**	0.7155**	0.6363**	0.7386**	0.7269**	0.5786**	0.5426**	0.7012**	0.7431**	0.7154**
16 BELI6	0.7724**	0.5244**	0.6869**	0.7699**	0.7685**	0.6828**	0.7786**	0.7687**	0.6445**	0.5863**	0.7352**	0.7422**	0.7647**
17 BELI7	0.5843**	0.4094**	0.4612**	0.5538**	0.5695**	0.5540**	0.5630**	0.5512**	0.4663**	0.3951**	0.5740**	0.5752**	0.5359**
18 BELI8	0.7378**	0.4843**	0.6849**	0.7411**	0.7196**	0.6402**	0.7317**	0.7311**	0.6156**	0.5781**	0.6970**	0.6761**	0.6888**
19 BELI9	0.6874**	0.4955**	0.5247**	0.6588**	0.6703**	0.6210**	0.6837**	0.6811**	0.5870**	0.5286**	0.6874**	0.6562**	0.6510**
20 BELI10	0.7045**	0.5332**	0.6675**	0.7759**	0.7767**	0.7070**	0.7991**	0.7772**	0.6538**	0.6049**	0.7846**	0.7641**	0.7511**
21 MEHE1	-0.0295	0.0254	-0.1373**	-0.0990*	-0.0318	-0.0323	-0.0653	-0.1190**	-0.0538	-0.1151**	-0.0579	-0.0433	-0.1241**
22 MEHE2	-0.1159**	-0.0396	-0.2180**	-0.1504**	-0.1103**	-0.1019*	-0.1427**	-0.1578**	-0.1344**	-0.1719**	-0.1053**	-0.0986*	-0.1765**
23 MEHE3	0.0662	0.0537	-0.0489	0.0101	0.0539	0.0494	0.0400	-0.0256	-0.0429	-0.0286	0.0612	0.0432	-0.0035
24 MEHE4	0.2212**	0.1285**	0.0964*	0.1393**	0.1821**	0.1811**	0.1491**	0.1277**	0.0652	0.0364	0.1957**	0.1841**	0.1202**
25 FOSC1	0.7437**	0.6621**	0.6037**	0.7427**	0.7114**	0.7310**	0.7881**	0.7424**	0.6870**	0.6332**	0.7504**	0.7171**	0.6981**
26 FOSC2	0.6388**	0.4973**	0.4681**	0.6296**	0.6638**	0.6030**	0.6444**	0.6152**	0.5683**	0.5024**	0.6505**	0.6240**	0.5974**
27 KALA1	0.7697**	0.5498**	0.6745**	0.7785**	0.7618**	0.6741**	0.7034**	0.7576**	0.6297**	0.5742**	0.7310**	0.7104**	0.7071**
28 KALA2	0.6361**	0.4977**	0.5095**	0.6465**	0.6611**	0.5717**	0.6699**	0.6368**	0.5916**	0.5383**	0.6082**	0.5778**	0.6344**
29 KAKA3	0.7327**	0.5372**	0.7676**	0.7487**	0.7101**	0.6934**	0.7366**	0.7101**	0.6552**	0.6147**	0.7576**	0.7353**	0.7612**

ตาราง 11 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการศึกษา (ต่อ)

	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29
14 BELI4	1															
15 BELI5	0.7294**	1														
16 BELI6	0.7826**	0.7657**	1													
17 BELI7	0.6455**	0.5432**	0.5695**	1												
18 BELI8	0.7320**	0.6924**	0.7076**	0.5301**	1											
19 BELI9	0.7051**	0.6322**	0.7120**	0.5535**	0.6237**	1										
20 BELI10	0.7130**	0.7572**	0.7015**	0.6442**	0.7251**	0.7305**	1									
21 MEHE1	0.7130*	0.7572**	-0.0772	0.0249	-0.1458**	-0.0089	-0.0390	1								
22 MEHE2	-0.0816**	-0.1210**	-0.1357**	-0.0302	-0.1630**	-0.0618	-0.0986*	0.5924**	1							
23 MEHE3	0.0513	0.0201	0.0331	0.0922*	0.0042	0.0493	0.0892*	0.5522**	0.6295**	1						
24 MEHE4	0.1731**	0.1309**	0.1634**	0.2062**	0.0880*	0.1771**	0.2059**	0.5966**	0.5287**	0.6567**	1					
25 FOSC1	0.7417**	0.6882**	0.7218**	0.6104**	0.6452**	0.6710**	0.7948**	0.0915*	-0.0013	0.1846**	0.2754**	1				
26 FOSC2	0.6424**	0.5819**	0.6124**	0.5512**	0.5586**	0.6117**	0.6940**	0.1441**	0.1254**	0.2673**	0.3424**	0.7222**	1			
27 KALA1	0.7697**	0.7233**	0.7456**	0.6017**	0.7169**	0.6793**	0.7888**	-0.0033	-0.1107**	0.1014*	0.2241**	0.7336**	0.6597**	1		
28 KALA2	0.6525**	0.5873**	0.6221**	0.4747**	0.5411**	0.6105**	0.6981**	-0.0341	-0.0895*	0.0809*	0.1910**	0.6393**	0.5914**	0.6569**	1	
29 KAKA3	0.7900**	0.7410**	0.7927**	0.5726**	0.7389**	0.6638**	0.7903**	-0.1349**	-0.1628**	0.0312	0.1622**	0.7360**	0.6320**	0.7964**	0.6689**	1

* แทนมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

** แทนมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จากตาราง 11 พบว่า ตัวแปรสังเกตทั้งหมด 29 ตัวแปร คิดเป็น 406 คู่ ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 มีลักษณะความสัมพันธ์ในทางบวก โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r) อยู่ระหว่าง -0.17 ถึง 0.79 จากการวิเคราะห์ถึงรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้างเชิงเส้นครั้งนี้พบว่าหลายคู่ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันค่อนข้างสูง แต่ไม่เกินค่าที่โคลน์ (2005: 50) เสนอว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตที่มีค่าสูงกว่า .85 จะเกิดปัญหาในการวิเคราะห์ ดังนั้นข้อมูลชุดนี้จึงสามารถนำตัวแปรสังเกตไปวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงสาเหตุได้

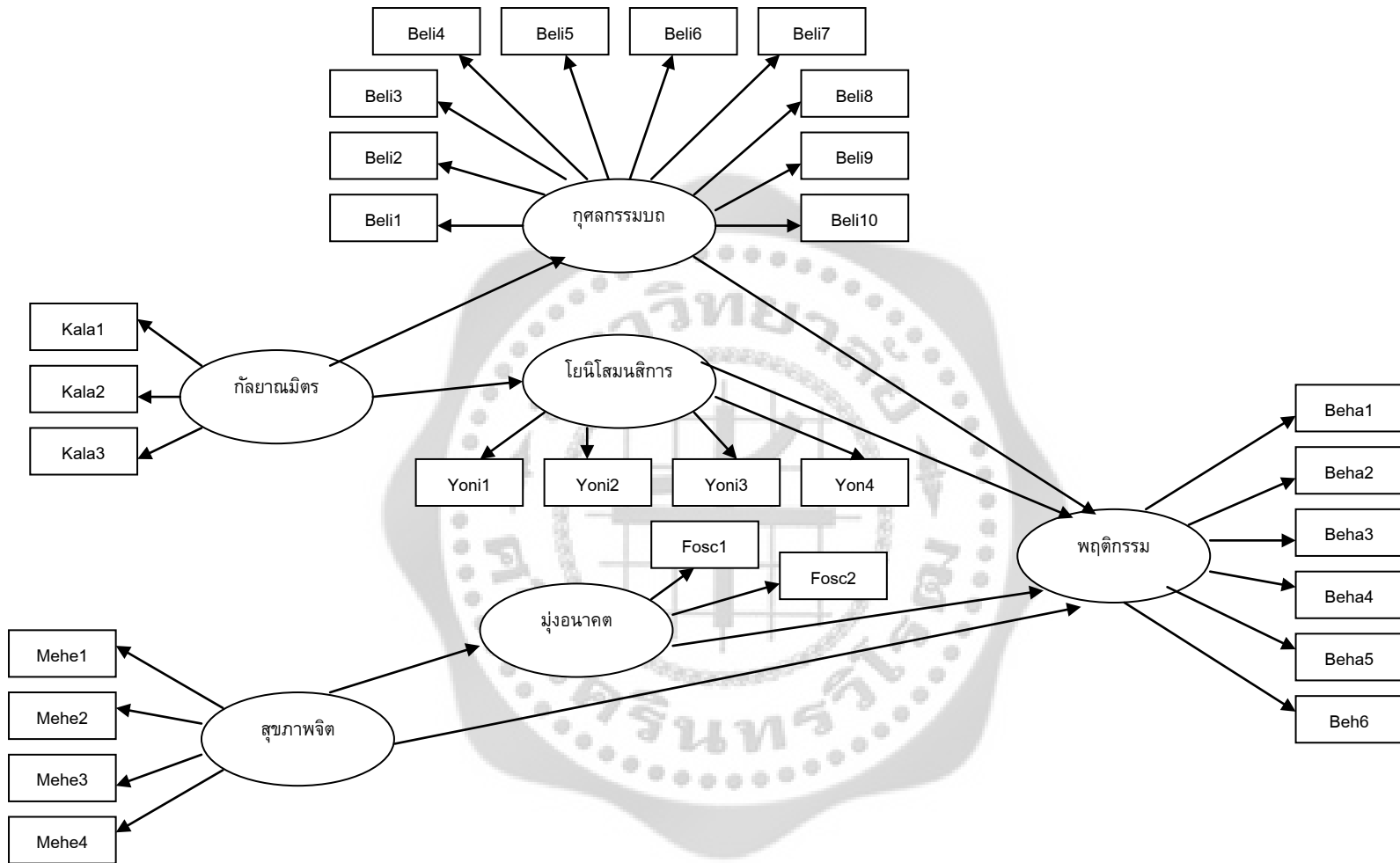

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์โมเดล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ จะเป็นผลการทดสอบความกลมกลืนของโมเดล ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยเชิงสาเหตุของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิตบางประการ ที่มีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นหรือการวิเคราะห์โมเดลลิสเรล (Linear Structural Relationship Model: LISREL) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรในโมเดล โดยการหาขนาดอิทธิพลที่ปรากฏในความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นและทดสอบว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ สำหรับการวิจัยนี้ในการวิเคราะห์โมเดล สมมติฐานถ้าพบว่า โมเดลไม่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการปรับโมเดลให้มีความกลมกลืนมากยิ่งขึ้นโดยพิจารณาจากการรายงานค่าดัชนีการปรับแก้ (Modification Index) และการคำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในเชิงแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและความเป็นไปได้ในการอภิปรายผลการวิจัยจากการปรับโมเดลด้วย ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

- 3.1 อิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อแต่ละตัวแปรผล
- 3.2 อิทธิพลของตัวแปรผลที่มีผลมาจากตัวแปรสาเหตุ
- 3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐาน

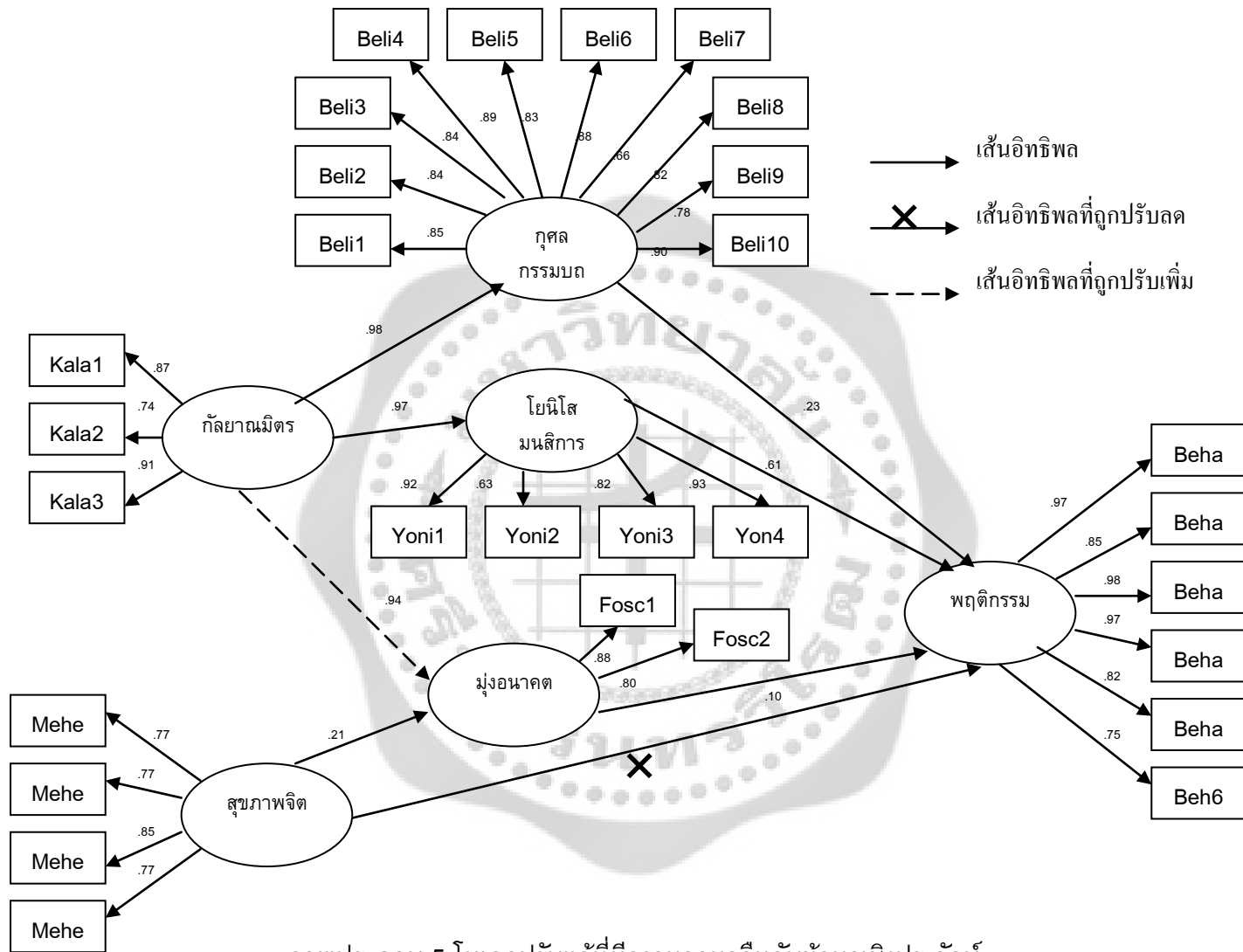
ภาพประกอบ 4 โมเดลตามสมมติฐาน

ตาราง 12 แสดงผลการทดสอบความกลมกลืนของโมเดลตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์	โมเดลตามสมมุติฐาน
Chi-Square (χ^2)		2065.86
df		368
Relative Chi-Square	$\chi^2/df < 3$	5.61
GFI	>.90	0.81
AGFI	>0.9	0.78
SRMR	<.05	0.24
RMSEA	<.05	0.08
CFI	>0.9	0.98
CN	>200	115.23

จากตาราง 12 พบว่าผลการตรวจสอบความกลมกลืนของโมเดลตามสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์พบว่า เมื่อพิจารณาค่าดัชนีกับเกณฑ์ความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่า CFI = 0.98 เพียงค่าเดียวที่ผ่านเกณฑ์ ส่วนค่า Relative Chi-Square = 5.61, GFI = 0.81, AGFI = 0.78, SRMR = 0.24, RMSEA = 0.08, CN = 115.23 ยังไม่ผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้ โมเดลตามสมมุติฐานจึงไม่มีความกลมกลืนตามข้อมูลเชิงประจักษ์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงดำเนินการปรับโมเดล โดยยอมให้ความคลาดเคลื่อนในการวัดของตัวแปรสังเกตมีความสัมพันธ์กันได้และความคลาดเคลื่อนของตัวแปรแฝงภายในบางค่ามีความสัมพันธ์กันได้ แต่โมเดลก็ยังไม่มีความกลมกลืนผู้วิจัยจึงได้ทำการปรับเส้นอิทธิพลในโมเดลที่เป็นผลเนื่องมาจากการทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ภาพประกอบ 5 โมเดลปรับแก้ที่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตาราง 13 แสดงผลการทดสอบความกลมกลืนของโมเดลปรับแก้กับข้อมูลเชิงประจักษ์

ค่าดัชนี	เกณฑ์	โมเดลปรับแก้
Chi-Square (χ^2)		683.89
df		315
Relative Chi-Square	$\chi^2/df < 3$	2.17
GFI	>.90	0.93
AGFI	>0.9	0.91
SRMR	<.05	0.04
RMSEA	<.05	0.03
CFI	>0.9	0.99
CN	>200	343.81

จากตาราง 13 พบว่าการนำเสนอผลการเปรียบเทียบโมเดลตามสมมุติฐานและโมเดลปรับแก้เพื่อแสดงให้เห็นว่าโมเดลปรับแก้มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ดีกว่าโดยการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างด้วยการตรวจสอบความกลมกลืนระหว่างรูปแบบที่เป็นสมมุติฐานกับข้อมูลเชิงประจักษ์และรูปแบบที่เป็นทางเลือกกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยพิจารณาจากค่าสถิติวัดระดับความกลมกลืนและดัชนีวัดความสอดคล้องความกลมกลืน ดังนี้

1. สถิติไค-สแควร์ หากค่าสถิติไคสแควร์ที่คำนวณจากฟังก์ชันการประมาณค่าคูณกับ (N - 1) เมื่อ N คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างแล้วนำค่าไค-สแควร์ (χ^2) ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับค่าวิกฤตที่องศาอิสระ (df) เท่ากับ “จำนวนความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วม” ลบ “จำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า” ถ้าค่าที่คำนวณได้น้อยกว่าค่าวิกฤตแสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนหมายความว่าความแปรปรวนร่วมระหว่างตัวแปรสังเกตเกิดขึ้นเพราะความสัมพันธ์เชิงสาเหตุตามที่กำหนดไว้ในโมเดล หรือโมเดลอธิบายข้อมูลได้ดี แต่ทั้งนี้การใช้ค่าสถิติไค-สแควร์มีข้อควรระวังเนื่องจากเป็นค่าที่ขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่มตัวอย่าง คือ ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีขนาดใหญ่มากผลการทดสอบจะออกมามีนัยสำคัญ หรือถ้ากลุ่มตัวอย่างมีขนาดเล็กเกินไปการประมาณค่าอาจไม่ถูกต้องหรือใช้อัตราส่วนระหว่างค่าไค-สแควร์กับองศาอิสระ (Relative Chi-Square) (χ^2/df) ซึ่งคาร์ไมน์; และ แมคเวอ์ (Bollen. 1989: 278; citing Carmine; & McIver. 1981) เสนอว่าควรมีค่าไม่เกิน 3 หรือ 2 หรือไม่เกิน 5 ในการแสดงถึงว่าโมเดลมีความกลมกลืนดี จากการพิจารณาพบว่า ค่า AGFI ของโมเดลปรับแก้มีความเหมาะสมกว่าโมเดลสมมุติฐาน โดยโมเดลปรับแก้มีค่า χ^2/df เท่ากับ 2.17 ถือว่าผ่านเกณฑ์ โมเดลมีความกลมกลืนดี

2. ดัชนีวัดระดับความสอดคล้อง (Goodness - of - fit index: GFI) เป็นอัตราส่วนของผลต่างระหว่างฟังก์ชันความสอดคล้องจากรูปแบบโครงสร้าง ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลก่อนและหลัง

ปรับกับฟังก์ชันความสอดคล้องก่อนปรับรูปแบบ โครงสร้างความสัมพันธ์ ค่า GFI หากมีค่ามากกว่า 0.90 แสดงว่ารูปแบบโครงสร้าง ความสัมพันธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการพิจารณาพบว่า ค่า GFI ของโมเดลปรับแก้มีความเหมาะสมกว่าโมเดลสมมุติฐาน โดยโมเดลปรับแก้มีค่า 0.93 ถือว่าผ่านเกณฑ์ รูปแบบโครงสร้าง ความสัมพันธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. ดัชนีวัดความสอดคล้องที่ปรับแล้ว (Adapted goodness – pf – fit index: AGFI) ซึ่งนำ GFI มาปรับแก้และคำนึงขนาดของตัวแปรและกลุ่มตัวอย่าง ค่านี้ ใช้เช่นเดียวกับ GFI ค่า GFI และ AGFI ที่เข้าใกล้ 1 แสดงว่ารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จากการพิจารณาพบว่า ค่า AGFI ของโมเดลปรับแก้มีความเหมาะสมกว่าโมเดลสมมุติฐาน โดยโมเดลปรับแก้มีค่า 0.91 ถือว่าผ่านเกณฑ์ รูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์

4. ดัชนีในกลุ่มเศษที่เหลือ (Residual Based Fit Indices) ได้แก่ Standardized Root Mean Square Residual (SRMR) เป็นค่าเฉลี่ยของเศษที่เหลือจากการเปรียบเทียบค่าความแปรปรวนและความแปรปรวนร่วมที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างกับค่าที่ประมาณจากค่าพารามิเตอร์ โดยทั่วไปค่า SRMR ไม่ควรใหญ่กว่า 0.05 ถ้าต้องการสรุปว่าโมเดลมีความกลมกลืนระดับดี แต่อย่างไรก็ตาม ค่า SRMR หากน้อยกว่า 0.10 ก็ยังเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป (Kline. 2005: 141) จากการพิจารณาพบว่า ค่า SRMR ของโมเดลปรับแก้มีความเหมาะสมกว่าโมเดลสมมุติฐาน โดยโมเดลปรับแก้มีค่า 0.04 ถือว่าผ่านเกณฑ์ มีความกลมกลืนระดับดี

5. ค่าดัชนีรากของกำลังสองค่าเฉลี่ยของค่าความคลาดเคลื่อนใน การประมาณ (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) เป็นค่าที่บ่งบอกถึง ความไม่สอดคล้องของรูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นกับเมทริกซ์ความแปรปรวน ร่วมของประชากร ค่า RMSEA ที่น้อยกว่า .05 แสดงว่ามีความสอดคล้องสนิท (close fit) แต่ อย่างไรก็ตามค่าที่ใช้ได้และถือว่ารูปแบบโครงสร้างความสัมพันธ์ที่สร้างขึ้นสอดคล้องกับรูปแบบ โครงสร้างความสัมพันธ์ไม่ควรจะเกิน .08 จากการพิจารณาพบว่าค่า RMSEA ของโมเดลปรับแก้มีความเหมาะสมมากกว่าโมเดลสมมุติฐาน โดยโมเดลปรับแก้มีค่า 0.03 ถือว่าผ่านเกณฑ์ มีความสอดคล้องสนิท

6. ดัชนีความกลมกลืนเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Fit Indices: CFI) เป็นดัชนีที่คำนวณขึ้นจากสถิติค่าไค-สแควร์ ที่มีการแจกแจงแบบ Noncentral Distribution มีค่าอยู่ระหว่าง 0 ถึง 1 ค่า CFI มากกว่า 0.90 แสดงว่าโมเดลมีความกลมกลืนระดับดี (Kelloway. 1998: 31) จากการพิจารณาพบว่าค่า CFI ของโมเดลปรับแก้มีความเหมาะสมมากกว่าโมเดลสมมุติฐาน โดยโมเดลปรับแก้มีค่า 0.99 ถือว่าผ่านเกณฑ์ โมเดลมีความกลมกลืนระดับดี

7. ค่า CN (Critical N) เป็นดัชนีที่แสดงขนาดกลุ่มตัวอย่างที่จะยอมรับดัชนีความสอดคล้องของโมเดล ค่า CN ควรจะมีมากกว่า 200 จากการพิจารณาพบว่าค่า CN ของโมเดลปรับแก้มีความเหมาะสมกว่าโมเดลสมมุติฐาน โดยโมเดลปรับแก้มีค่า 343.81 ถือว่าผ่านเกณฑ์

ตาราง 14 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลทางตรง (Direct effect: DE) อิทธิพลทางอ้อม (Indirect effects: IE) อิทธิพลรวม (Total effects: TE) ของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อตัวแปรผลและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสองของตัวแปร (Squared Multiple Correlation: R²)

ตัวแปรสาเหตุ	ตัวแปรผล											
	ความเชื่อ			โยนิโส			มุ่งอนาคต			พฤติกรรม		
	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE	DE	IE	TE
กล้าหาญ	0.98		0.98	0.97		0.97	0.94		0.94		0.91	0.91
สุขภาพจิต							0.21		0.21		0.31	0.31
ความเชื่อ										0.23		0.23
โยนิโส										0.61		0.61
มุ่งอนาคต										0.10		0.10
R ²	0.97			0.92			0.93			0.87		

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01,

3. อิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อแต่ละตัวแปรผล จากอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อแต่ละตัวแปรผลดังในภาพประกอบ และตาราง ผู้วิจัยจึงสรุปผลการวิเคราะห์ตามตารางที่ 14 ดังนี้

3.1. กัลยาณมิตร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านความเป็นกัลยาณมิตรของครูสูงที่สุด 0.91 รองลงมาคือค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง 0.87 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อนน้อยที่สุด 0.74

กัลยาณมิตรกับอิทธิพลทางตรงที่มีต่อตัวแปรผล มีอิทธิพลต่อตัวแปรความเชื่อในคุณธรรมบท 10 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.98 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รองลงมาคือตัวแปรโยนิโสมนสิการ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.97 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และต่อตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.94 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

กัลยาณมิตรกับอิทธิพลทางอ้อมที่มีต่อตัวแปรผล พบว่ามีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ. มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.1.2 สุขภาพจิต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านการขาดสมาธิสูงที่สุด 0.85 รองลงมาคือด้านความวิตกกังวล ด้านอารมณ์แปรปรวน ด้านความเคร่งเครียด เท่ากันที่ 0.77

สุขภาพจิตกับอิทธิพลทางตรงที่มีต่อตัวแปรผล พบว่ามีอิทธิพลต่อตัวแปรลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สุขภาพจิตกับอิทธิพลทางอ้อมที่มีต่อตัวแปรผล พบว่ามีอิทธิพลทางอ้อมต่อตัวแปรพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ. มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.1.3 ความเชื่อในคุณธรรมบท 10 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรมสูงที่สุด 0.90 รองลงมาคือค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านไม่พูดเท็จ 0.89 ส่วนด้านที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุดคือด้านไม่พูดเพ้อเจ้อ 0.66 และด้านไม่คิดพยาบาท 0.78 ตามลำดับ

ความเชื่อในคุณธรรมบท 10 พบมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรผลพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ. มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.1.4 โยนิโสมนสิการ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านคิดเร้ากุศลสูงที่สุด 0.93 รองลงมาคือค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านจิตถุวิธี 0.92 ลำดับที่สามคือค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านคิดมีเหตุผล 0.82 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านคิดมีระเบียบน้อยที่สุด 0.63

โยนิโสมนสิการ พบมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรผลพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.1.5 ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านลักษณะมุ่งอนาคตสูงที่สุด 0.88 รองลงมาคือค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านการควบคุมตน 0.80

ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน พบมีอิทธิพลทางตรงต่อตัวแปรผลพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ. มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.2 อิทธิพลของตัวแปรผลที่มีผลมาจากตัวแปรสาเหตุ จากอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อแต่ละตัวแปรผลดังในภาพประกอบ และตาราง ผู้วิจัยจึงสรุปผลการวิเคราะห์ดังนี้

3.2.1 ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสองของตัวแปร 0.97 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรมสูงที่สุด 0.90 รองลงมาคือค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านไม่พูดเท็จ 0.89 ส่วนด้านที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบน้อยที่สุดคือด้านไม่พูดเพ้อเจ้อ 0.66 และด้านไม่คิดพยาบาท 0.78 ตามลำดับ

ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความเป็นกัลยาณมิตรของบุคคลรอบข้าง มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.98 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.2.2 โยนิโสมนสิการ มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสองของตัวแปร 0.92 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านคิดเร้ากุศลสูงที่สุด 0.93 รองลงมาคือค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านคิดถูกวิธี 0.92 ลำดับที่สามคือค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านคิดมีเหตุผล 0.82 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านคิดมีระเบียบน้อยที่สุด 0.63

โยนิโสมนสิการ ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความเป็นกัลยาณมิตรของบุคคลรอบข้าง มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.97 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.2.3 ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสองของตัวแปร 0.93 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านลักษณะมุ่งอนาคตสูงที่สุด 0.88 รองลงมาคือค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านการควบคุมตน 0.80

ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ได้รับอิทธิพลทางตรงสูงที่สุดจากความเป็นกัลยาณมิตรของบุคคลรอบข้าง มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.94 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รองลงมาคืออิทธิพลทางตรงจากสุขภาพจิต มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.2.4 พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เชิงพหุยกกำลังสองของตัวแปร 0.87 มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านมีความกตัญญูกตเวที สูงที่สุด 0.98 รองลงมาคือค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านมีวินัย มีความรับผิดชอบ กับด้านมีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัวเท่ากันที่ 0.97 และค่าน้ำหนักองค์ประกอบด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมน้อยที่สุด 0.75

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้รับอิทธิพลทางตรงสูงที่สุดจากการคิดแบบโยนิโสมนสิการ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

รองลงมาคือความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และได้รับอิทธิพลทางตรงน้อยที่สุดจากการลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้รับอิทธิพลทางอ้อมสูงที่สุดจากกัลยาณมิตร มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 รองลงมาคือสุขภาพจิต มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

3.3 การวิเคราะห์ข้อมูลตามสมมติฐานที่ 2-11 จากอิทธิพลของตัวแปรสาเหตุที่ส่งผลต่อแต่ละตัวแปรผลดังในภาพประกอบ และตาราง ผู้วิจัยจึงสรุปผลการวิเคราะห์ตามสมมติฐานการวิจัยดังนี้

3.3.1 สมมติฐานการวิจัยที่ 2 กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อการโยนิโสมนสิการ ผลการวิจัยพบว่า กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อโยนิโสมนสิการ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.97 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 2

3.3.2 สมมติฐานการวิจัยที่ 3 กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 ผลการวิจัยพบว่า กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.98 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 3

3.3.3 สมมติฐานการวิจัยที่ 4 การคิดแบบโยนิโสมนสิการมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 4

3.3.4 สมมติฐานการวิจัยที่ 5 ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 5

3.3.5 สมมติฐานการวิจัยที่ 6 สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางตรงต่อลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ผลการวิจัยพบว่า สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางตรงต่อลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 6

3.3.6 สมมติฐานการวิจัยที่ 7 สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สุขภาพจิตไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผลการวิจัยนี้จึงไม่สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 7

3.3.7 สมมติฐานการวิจัยที่ 8 ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนมีอิทธิพล

ทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 8

3.3.8 สมมติฐานการวิจัยที่ 9 กลัยามิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านโยนิโสมนสิการ สมมติฐานการวิจัยที่ 10 กลัยามิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 ผลการวิจัยพบว่า กลัยามิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีเส้นทางอิทธิพล 3 เส้นทาง ดังนี้ 1) กลัยามิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านโยนิโสมนสิการ 2) กลัยามิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 3) กลัยามิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 8, 9

3.3.9 สมมติฐานการวิจัยที่ 11 สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ผลการวิจัยพบว่า สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 11

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่องอิทธิพลกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิต ที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย สมมติฐาน และวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. สร้างโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยสาเหตุของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 สุขภาพจิตและลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
2. ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านพุทธศาสนา ปัจจัยทางด้านจิตลักษณะ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตน

สมมติฐานของการวิจัย

1. โมเดลปรับแก้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิตบางประการ ที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
2. กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อโยนิโสมนสิการ
3. กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อความเชื่อใน กุศลกรรมบถ 10
4. โยนิโสมนสิการมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
5. ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
6. สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางตรงต่อลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน
7. สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
8. ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
9. กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านโยนิโสมนสิการ
10. กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10
11. สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ที่นับถือศาสนาพุทธ ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 10,592 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2553 ศึกษาอยู่ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่นับถือศาสนาพุทธ

โดยพิจารณาถึงกฎความเพียงพอในการวิเคราะห์ข้อมูล (Rule of Thumb) ซึ่งกำหนดไว้ว่า ขนาดกลุ่มตัวอย่างต่อจำนวนตัวแปรสังเกตในโมเดลที่เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลควรมีสัดส่วน 20: 1 (Schumacker; & Lomax. 2004: 49; Kline. 2005: 111) ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้มีตัวแปรสังเกต จำนวน 29 ตัวแปร จึงควรมีกกลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิเคราะห์ อย่างน้อย 580 คน

ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (ล้วน สายยศ; และ อังคณา สายยศ 2540: 183) โดยแบ่งชั้นตามกลุ่มเครือข่ายโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานครที่มีระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 11 กลุ่ม จากนั้นสุ่มโรงเรียน 1 โรงเรียนเพื่อเป็นตัวแทนแต่ละกลุ่ม และสุ่มเก็บข้อมูลโรงเรียนละ 2 ห้องเรียน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 624 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นเครื่องมือวัดประเภทมาตราประเมินรวมค่า (Summated rating scale) จำนวน 6 ชุด ประกอบด้วย

แบบวัดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน จำนวน 22 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .30 ถึง .71 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาทั้งฉบับ .90

แบบวัดความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 จำนวน 30 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .28 ถึง .65 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาทั้งฉบับ .91

แบบวัดกัลยาณมิตร จำนวน 42 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .23 ถึง .85 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาทั้งฉบับ .87

แบบวัดโยนิโสมนสิการ จำนวน 16 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .26 ถึง .76 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาทั้งฉบับ .88

แบบวัดสุขภาพจิต จำนวน 15 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .37 ถึง .64 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาทั้งฉบับ .86

แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน จำนวน 20 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้ออยู่ระหว่าง .37 ถึง .64 และมีค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นแอลฟาทั้งหมด .86

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนที่ใช้เป็นสถานที่เก็บข้อมูล เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลวิจัย
2. นำแบบสอบถามไปดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตัวผู้วิจัยเองตามวัน และเวลาที่โรงเรียนอนุญาต และติดต่อครูผู้ประสานงานให้เก็บรวบรวมข้อมูลให้ในบางโรงเรียนที่ไม่สะดวกในการดำเนินการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. ตรวจสอบความสมบูรณ์ครบถ้วนของคำตอบของเครื่องมือในแต่ละชุด โดยใช้ข้อมูลของกลุ่มตัวอย่างที่มีความสมบูรณ์มาดำเนินการวิเคราะห์
2. นำคะแนนที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย มีดังนี้

1. สร้างโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยสาเหตุของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 สุขภาพจิตและลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

ผลสรุปภาพรวมของโมเดล อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 สุขภาพจิตและลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นหรือการวิเคราะห์โมเดลลิเนียร์ (Linear Structural Relationship Model: LISREL) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรในโมเดล โดยการศึกษาขนาดอิทธิพลที่ปรากฏในความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นและทดสอบว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ สำหรับการวิจัยนี้ในการวิเคราะห์โมเดลสมมติฐานถ้าพบว่า โมเดลไม่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการปรับโมเดลให้มีความกลมกลืนมากยิ่งขึ้น โดยพิจารณาจากการรายงานค่าดัชนีการปรับแก้ (Modification Index) และการคำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในเชิงแนวคิดทฤษฎี ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและความเป็นไปได้ในการอธิบายผลการวิจัยจากการปรับโมเดลด้วย มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หลังจากการปรับโมเดลดังนี้

ค่าไค-สแควร์ (χ^2) เท่ากับ 683.89, $df = 315$ ($p = 0.000$), $\chi^2/df = 2.17$, GFI = 0.93, AGFI = 0.91, SRMR = 0.04, RMSEA = 0.03, CFI = 0.99, CN = 343.81

2. ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านพุทธศาสนา ปัจจัยทางด้านจิตลักษณะ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตน

ผลสรุป อิทธิพลที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนมีดังต่อไปนี้

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้รับอิทธิพลทางตรงจากโยนิโสมนสิการ มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้รับอิทธิพลทางตรงจากความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 และได้รับอิทธิพลทางตรงจากลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากกัลยาณมิตร มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ได้รับอิทธิพลทางอ้อมจากสุขภาพจิต มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัยตามสมมติฐาน

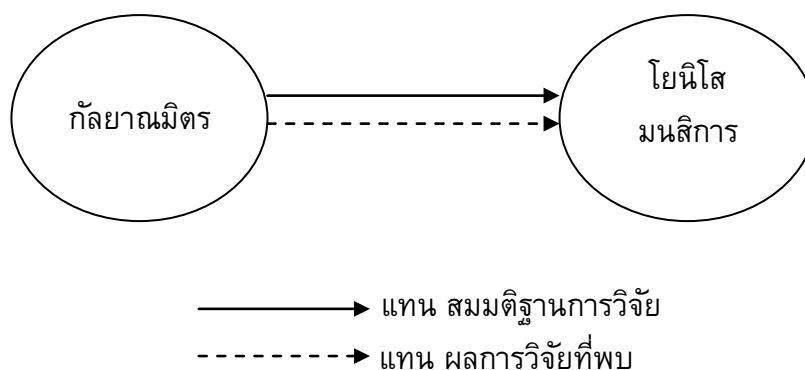
ผู้วิจัยได้ทำการสรุปผลและอภิปรายผลตามสมมติฐานการวิจัย ดังต่อไปนี้

สมมติฐานการวิจัยที่ 1 โมเดลปรับแก้มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์อิทธิพลกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 และปัจจัยทางจิตบางประการ ที่มีต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นหรือการวิเคราะห์โมเดลลิสเรล (Linear Structural Relationship Model: LISREL) เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของตัวแปรในโมเดล โดยการหาขนาดอิทธิพลที่ปรากฏในความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นและทดสอบว่าโมเดลที่พัฒนาขึ้นมีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์หรือไม่ สำหรับการวิจัยนี้ในการวิเคราะห์โมเดลถ้าพบว่า โมเดลไม่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยจะดำเนินการปรับแก้โมเดลให้มีความกลมกลืนมากยิ่งขึ้นโดยพิจารณาจากการรายงานค่าดัชนีการปรับแก้ (Modification Index) และการคำนึงถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในเชิงแนวคิดทฤษฎีตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและความเป็นไปได้ในการอภิปรายผลการวิจัยจากการปรับโมเดลด้วย จนได้โมเดลปรับแก้ที่มีความกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สมมติฐานการวิจัยที่ 2 กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อโยนิโสมนสิการ

ผลการวิจัยพบว่า กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อการคิดแบบโยนิโสมนสิการ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.97 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

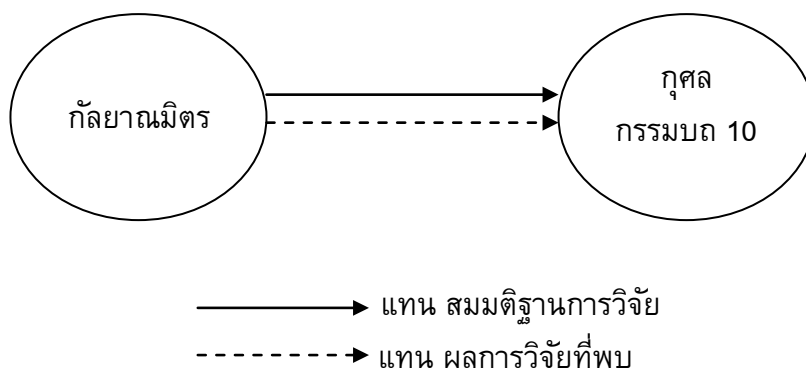

ภาพประกอบ 6 สมมติฐานการวิจัยที่ 2 และผลการวิจัยที่พบ

จากผลการวิจัยตามสมมติฐานข้อที่ 2 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีกัลยาณมิตร ได้แก่ กัลยาณมิตรของครู กัลยาณมิตรของผู้ปกครอง และกัลยาณมิตรของเพื่อนมากเพียงใด ย่อมส่งผลต่อ โยนิโสมนสิการ ได้แก่ คิดเร่ากุศล คิดถูกวิธี คิดมีเหตุผล คิดมีระเบียบ ให้มากขึ้นด้วย เพราะ ผู้ปกครอง ครูและเพื่อน คือบุคคลที่อยู่แวดล้อมเราตลอดเวลาทำให้เกิดการเรียนรู้ทั้งทางตรง คือ การสอน การแนะนำ และเรียนรู้ทางอ้อม คือ การสังเกต จดจำ จึงย่อมมีอิทธิพลต่อวิธีคิด การตัดสินใจ ดังที่พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538: 625-627) กล่าวว่า การมีกัลยาณมิตรทำให้เกิดการเจริญปัญญาและการพัฒนาตนเอง คอยชี้แนะความดีและข้อบกพร่องให้เสมอ ทำให้มีสติไม่พลั้งพลาด ในการดำเนินชีวิต ดังเช่นครูที่สอนวิธีคิดให้ลูกศิษย์ (วิเชียร ซาบุตรบุณฑริก. 2542: 20) สอดคล้องกับ งานวิจัยของมนสภรณ์ วิฑูรเมธา (2543) พบว่า นักศึกษาผู้มีกัลยาณมิตรมีความรู้ความเข้าใจในการฝึกอบรมหลังเข้าโปรแกรมการพัฒนาผู้เป็นกัลยาณมิตร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสูงกว่าก่อนเข้าโปรแกรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีความคิดเห็นต่อโปรแกรม ดังกล่าวในระดับมากที่สุด ตลอดจนมีความมั่นใจมากที่สุดที่จะเป็นกัลยาณมิตร สำหรับการทดลองใช้ระบบกัลยาณมิตรกับ นักศึกษาพยาบาลพบว่า นักศึกษามีกัลยาณมิตรความตั้งใจแสดงพฤติกรรมกัลยาณมิตร ทักทายการ ฟังและการเห็นคุณค่าในตนเองภายหลังการทดลองสูงกว่านักศึกษาในกลุ่มปกติดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05 นักศึกษากลุ่มทดลองเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองสูงกว่านักศึกษากลุ่ม ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษาเชิงคุณภาพพบว่า ระบบกัลยาณมิตรทำ ให้นักศึกษาผู้เป็นกัลยาณมิตรมีความรัก ความเอื้ออาทร เป็นมิตรกับผู้อื่น พัฒนาบุคลิกภาพให้ยิ้ม แยม ใจเย็น หนักแน่น อดทน รับผิดชอบ พุดดี คิดดีและเห็นคุณค่าในตนเอง ส่วนนักศึกษาที่ได้รับการ ดูแลจากระบบกัลยาณมิตรมีความคิดว่า รุ่นพี่มีประสบการณ์ ให้ความใกล้ชิด อบอุ่น เป็นกันเอง มี สัมพันธภาพที่ดี ให้คำปรึกษา ช่วยเหลือด้านการเรียนและการปรับตัว

สมมติฐานการวิจัยที่ 3 กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 ผลการวิจัยพบว่า กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางตรงต่อความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.98 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

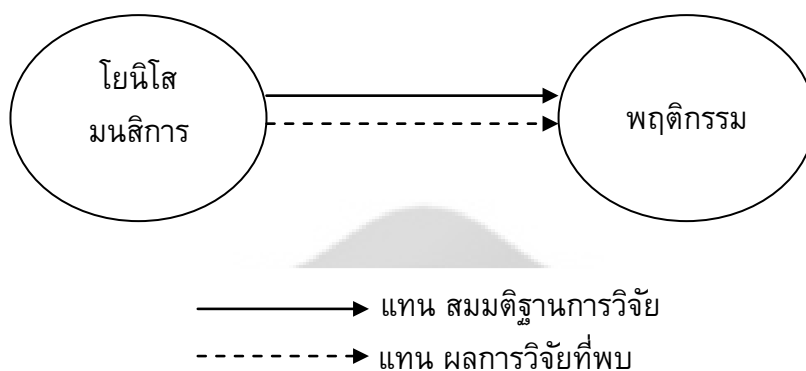

ภาพประกอบ 7 สมมติฐานการวิจัยที่ 3 และผลการวิจัยที่พบ

จากผลการวิจัยตามสมมติฐานข้อที่ 3 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีกัลยาณมิตร ได้แก่ กัลยาณมิตรของครู กัลยาณมิตรของผู้ปกครอง และกัลยาณมิตรของเพื่อนมากเพียงใด ย่อมส่งผลต่อความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 ได้แก่ ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินอกใจ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดสอดเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพ้อเจ้อ ไม่โลภอยากได้ ไม่คิดพยาบาท และไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรมมากขึ้นด้วย เพราะบุคคลเหล่านี้ที่เป็นกัลยาณมิตรที่ดีจะคอยตักเตือน แนะนำให้เราอยู่ในทำนองคลองธรรม ดังที่ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538: 625-627) กล่าวว่า การมีกัลยาณมิตรทำให้บรรลุนิพพานได้ (ประโยชน์โลกนี้) หมายถึง การตั้งตนอยู่ในทางที่ถูกครองครองธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของเสกสรร ทองคำบรรจง (2545) ที่ทำการศึกษาโครงสร้างทางจริยธรรมของนักศึกษาในระดับปริญญาตรีตามแนวพุทธศาสนา: การสร้างมโนทัศน์พื้นฐาน การวัดความเปลี่ยนแปลงและรูปแบบเชิงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง พบว่า ตัวแปรแฝงด้านปัญญา คือ สัมมาทิฐิ และ สัมมาสังกัปปะ ได้รับผลกระทบจากกัลยาณมิตรของเพื่อนสูงสุด รองลงมา คือ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และความคือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และ สัมมาอาชีวะ ได้รับผลกระทบจากปัญญาสูงสุด รองลงมาคือกัลยาณมิตรของเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และกัลยาณมิตรของครูตามลำดับ และตัวแปรแฝงด้านสมาธิ คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และ สัมมาสมาธิ ได้รับผลกระทบจากศีลมากที่สุด รองลงมาได้แก่ตัวแปรแฝงด้านปัญญา กัลยาณมิตรของเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ และกัลยาณมิตรของครูตามลำดับ

สมมติฐานการวิจัยที่ 4 การคิดแบบโยนิโสมนสิการมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.61 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุนสมมติฐานการวิจัยที่ 4

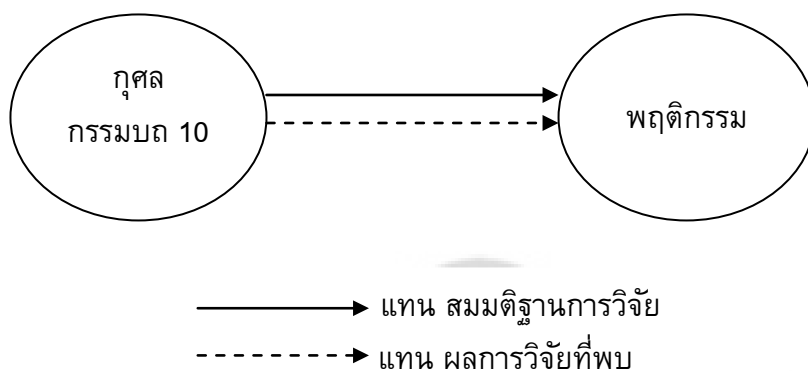

ภาพประกอบ 8 สมมติฐานการวิจัยที่ 3 และผลการวิจัยที่พบ

จากผลการวิจัยตามสมมติฐานข้อที่ 4 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีโยนิโสมนสิการ ได้แก่ คิดเร้ากุศล คิดถูกวิธี คิดมีเหตุผล คิดมีระเบียบ มาก ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ มีวินัย มีความรับผิดชอบ, มีความซื่อสัตย์สุจริต, มีความกตัญญูกตเวที, มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว, มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มากขึ้นด้วย เมื่อใช้ความคิดพิจารณา คือคิดดี ย่อมมีการกระทำที่ดีตาม พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต) (2531: 5) อธิบายว่า การคิดเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด เพราะ ความคิดเป็นจุดเริ่มต้นที่จะนำไปสู่การแสดงออกทางกายและวาจา เป็นตัวชี้้นำและควบคุม การปฏิบัติต่าง ๆ ให้ถูกต้อง สอดคล้องกับงานวิจัยของพจนานันท์ บัวเขียว (2535) ได้ทำการทดลองศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ตนเองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนกลุ่มที่ได้รับการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการมีความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองหลังทดลองสูงกว่าก่อนทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สมมติฐานการวิจัยที่ 5 ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

ผลการวิจัยพบว่า ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.23 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

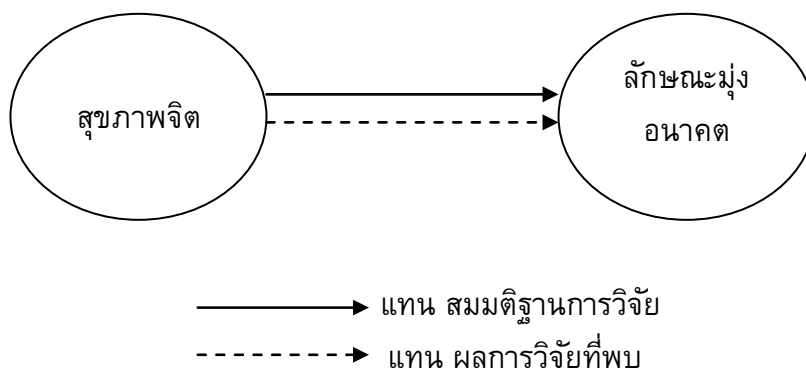

ภาพประกอบ 9 สมมติฐานการวิจัยที่ 5 และผลการวิจัยที่พบ

จากผลการวิจัยตามสมมติฐานข้อที่ 5 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 ได้แก่ ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินอกใจ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดสอดเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้า ไม่โลภอยากได้ ไม่คิดพยาบาท และไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรมมาก ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ มีวินัย มีความรับผิดชอบ, มีความซื่อสัตย์สุจริต, มีความกตัญญูกตเวที, มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว, มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มากขึ้นด้วย

ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 เป็นการทำตนให้บริสุทธิ์ ทางกาย วาจา ใจ อันเป็นช่องทางในการเกิดพฤติกรรมที่ดีงาม สอดคล้องกับงานวิจัยของหรรษา เลหาเสรีกุล (2537) ที่พบว่า นักเรียนที่มีความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาสูง ก็มีความผาสุกทางจิตใจและการคบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากด้วยปริมาณการทำนาย ได้สูงสุด 40% ในกลุ่มนักเรียนที่เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย และเมื่อเปรียบเทียบกลุ่ม นักเรียนที่เข้าเรียนและไม่เข้าเรียนในโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตยต่างกัน ปรากฏว่า ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของนักเรียน เกี่ยวข้องกับความผาสุกทางจิตใจ และการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม ในกลุ่มนักเรียนที่ เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย เด่นชัดกว่ากลุ่มนักเรียนที่ไม่ เข้าเรียนโรงเรียนพุทธศาสนาวินาศิตย

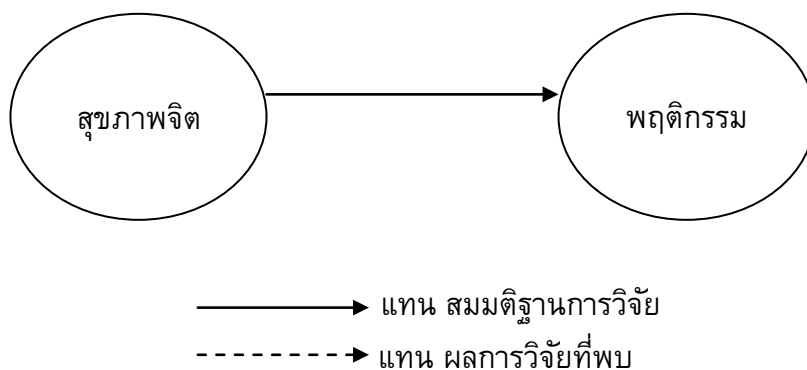
สมมติฐานการวิจัยที่ 6 สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางตรงต่อลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนเอง ผลการวิจัยพบว่า สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางตรงต่อลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนเอง โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาพประกอบ 10 สมมติฐานการวิจัยที่ 6 และผลการวิจัยที่พบ

จากผลการวิจัยตามสมมติฐานข้อที่ 6 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีสุขภาพจิต ได้แก่ ความไม่วิตกกังวล ไม่อารมณ์แปรปรวน ไม่การขาดสมาธิ ไม่ความเคร่งเครียด ย่อมส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต และการควบคุมตน มากขึ้นด้วย ดวงเดือน พันธุมนาวิณ (2544) กล่าวว่า สุขภาพจิต เป็นจิตลักษณะพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นสาเหตุในการพัฒนาลักษณะทางจิตอีก 5 ประการ ของคนดีและคนเก่ง และสุขภาพจิตที่ดี เป็นสิ่งจำเป็นในการรับรู้สภาพแวดล้อมได้อย่างถูกต้องแม่นยำ และเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมได้มาก แม้บุคคลจะมีสติปัญญา มีประสบการณ์ทางสังคมมาก แต่ถ้าสุขภาพจิตไม่ดี ก็จะไม่สามารถได้รับประโยชน์จากประสบการณ์นั้นได้อย่างเต็มที่ ส่วนเบอร์นาร์ด (1970: 17) กล่าวว่า สุขภาพจิต หมายถึงความสามารถในการปรับตัว ของบุคคล เพื่อให้ตนเองได้รับประโยชน์ มีความพอใจ สุขใจและพฤติกรรมตนไม่ขัดต่อสังคม คนมี สุขภาพจิตดีสามารถจะเผชิญและยอมรับความเป็นจริงในชีวิต สุขภาพจิตของบุคคลจะดีที่สุดเมื่อบุคคลนั้น ยอมรับความสำเร็จของตนเองตามสภาพความเป็นจริง และความสามารถของตนเองด้วยความพอใจโดยไม่รับความกระทบกระเทือน หรือความคับข้องใจน้อยที่สุด บุคคลจะมีสุขภาพจิตในขั้นที่น่าพอใจ ถ้าบุคคลนั้น ไม่ดึงเครียดต่อความไม่สมหวัง จะไม่มีปฏิกิริยาต่อต้านรุนแรงจะรักษาไว้ซึ่งความมีเหตุผล การแสดงออกจะเหมาะสมกับกาลเทศะ จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้ที่มีสุขภาพจิตดี ในส่วนลักษณะมุ่งอนาคต และการควบคุมตน หมายถึง ความสามารถในการ คาดการณ์ไกล การเล็งเห็นความสำคัญของสิ่งที่จะเกิดขึ้นกับตนในอนาคต และ การอดใจได้รอได้ ผู้ที่มีสุขภาพจิตที่ดีจึงเป็นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงด้วย

สมมติฐานการวิจัยที่ 7 สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า สุขภาพจิตไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน

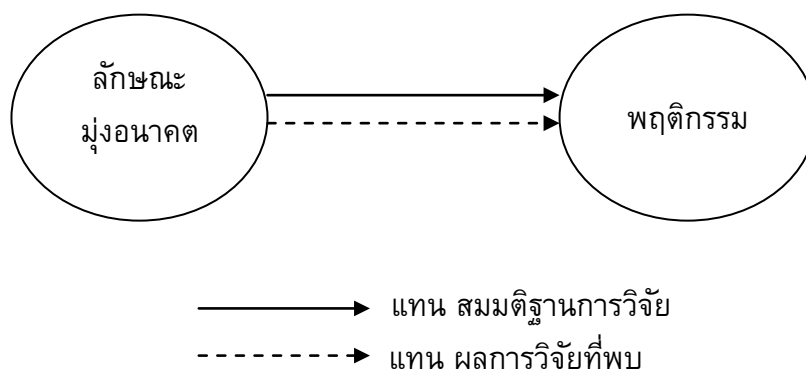

ภาพประกอบ 11 สมมติฐานการวิจัยที่ 7 และผลการวิจัยที่พบ

จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผลการวิจัยนี้ไม่สนับสนุนสมมติฐานที่ 7 แสดงให้เห็นว่า สุขภาพจิตดี ได้แก่ ความไม่วิตกกังวล ไม่อารมณ์แปรปรวน ไม่การขาดสมาธิ ไม่ความเคร่งเครียด ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ มีวินัย มีความรับผิดชอบ, มีความซื่อสัตย์สุจริต, มีความกตัญญูกตเวที, มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว, มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มากขึ้นด้วย ซึ่งผลวิจัยนี้ไม่สอดคล้องกับข้อมูล ที่สุดใจน มีวิริยะเกิด (2530: 3 - 4) ได้กล่าวว่าสุขภาพจิต เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ในส่วนงานวิจัยก็ขัดแย้งกับผลการวิจัยนี้ เช่น พูนฤดี สุวรรณพันธ์ (2537) ได้ศึกษาปัจจัยทางครอบครัวและโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาของนักเรียนในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน พบว่า สุขภาพจิตของนักเรียนเป็นตัวทำนายที่สำคัญกับพฤติกรรมก้าวร้าว น้อย และพฤติกรรมการคบเพื่อนที่เหมาะสม และนักเรียนที่มีสุขภาพจิตดีเป็นผู้มีศีล 5 สูงกว่านักเรียนที่มีสุขภาพจิตไม่ดีทั้งในกลุ่มรวมและกลุ่มย่อย งานวิจัยของธารินี มิ่งวงศ์ (2532) ที่ศึกษาการเปรียบเทียบสุขภาพจิตของวัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมเหมาะสมกับเพศ กับวัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพศ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า วัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมเหมาะสมกับเพศที่ศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย มีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพศ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เห็นได้ชัดว่าผลการวิจัยขัดแย้งกับแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นไปได้อาจเห็นได้ชัดว่า ผลการวิจัยขัดแย้งกับแนวคิดและงานวิจัยที่ผ่านมาเป็นไปได้อาจในโมเดลมีตัวแปรที่มีขนาดอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนสูง จึงทำให้ไม่พบอิทธิพลของสุขภาพจิต

สมมติฐานการวิจัยที่ 8 ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนมีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.10 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

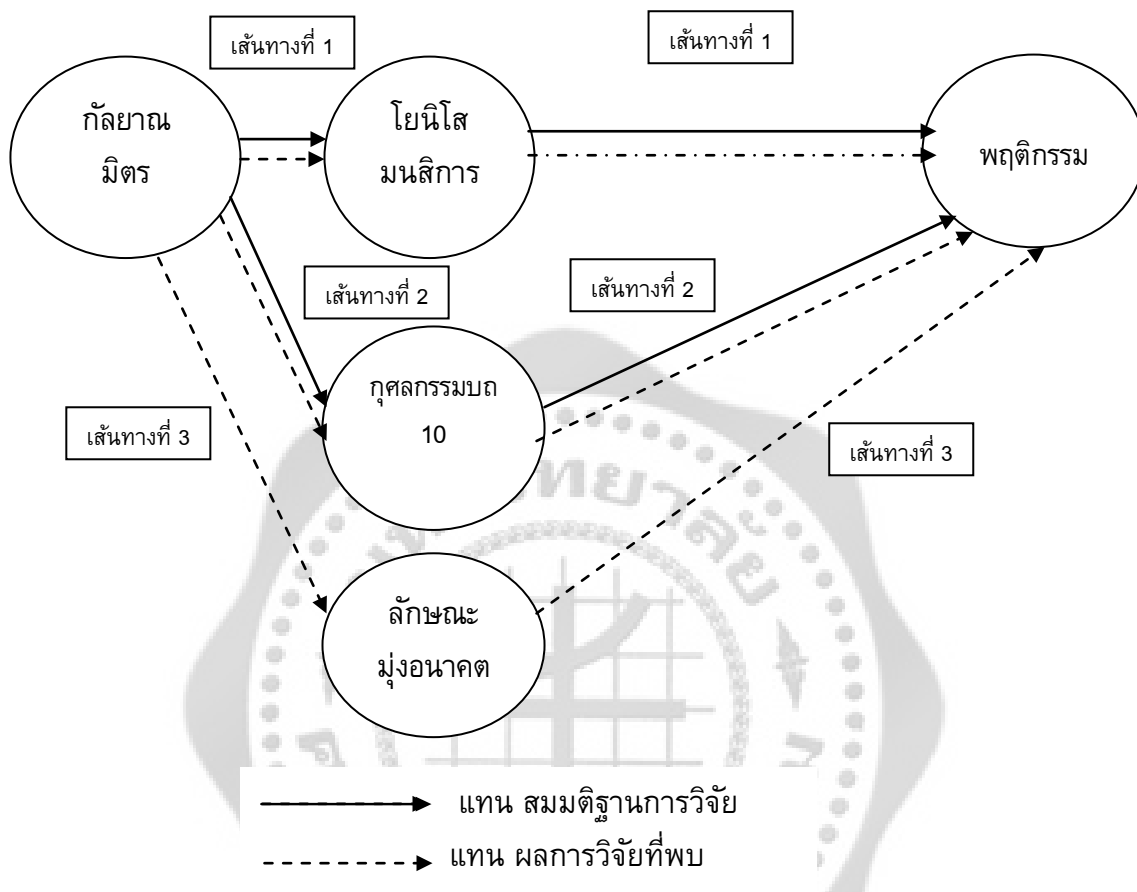

ภาพประกอบ 12 สมมติฐานการวิจัยที่ 8 และผลการวิจัยที่พบ

จากผลการวิจัยตามสมมติฐานข้อที่ 8 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต และการควบคุมตนมาก ย่อมส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้แก่ มีวินัย มีความรับผิดชอบ, มีความซื่อสัตย์สุจริต, มีความกตัญญูกตเวที, มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว, มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม มากขึ้นด้วย สอดคล้องกับนาคยา บิสันธานนท์ (2526: 21 - 23) ที่กล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึงพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกโดยมีการคำนึงถึงผลของการกระทำนั้น ๆ ที่จะส่งผลร้าย หรือผลดีแก่ตนเอง และสังคมอย่างไร ควรประพฤติหรือปฏิบัติอย่างไร จึงจะทำให้ไม่เกิดผลร้ายทั้งในปัจจุบันและอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของมารีษา สก๊อต (2548) ที่ศึกษาจิตลักษณะและสถานการณ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมรับผิดชอบต่อการทำงานของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน ร่วมกับอีก 6 ตัวแปรสามารถทำนายพฤติกรรมรับผิดชอบต่อการทำงานของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ ได้ร้อยละ 44

สมมติฐานการวิจัยที่ 9 และ 10 ได้กล่าวถึง กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน **สมมติฐานการวิจัยที่ 9** กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ **สมมติฐานการวิจัยที่ 10** กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านความเชื่อในกุศลกรรมบถ

ผลการวิจัยพบว่ากัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ซึ่งมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ .91 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยมีเส้นทางอิทธิพล 3 เส้นทาง

ภาพประกอบ 13 สมมติฐานการวิจัยที่ 9,10 และผลการวิจัยที่พบ

จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ 9 และ 10 แสดงให้เห็นว่า กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโดยมีเส้นทางอิทธิพล 2 เส้นทาง ดังนี้

เส้นทางที่ 1 กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านการคิดแบบโยนิโสมนสิการ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีกัลยาณมิตรสูง ได้แก่ กัลยาณมิตรของครู กัลยาณมิตรของผู้ปกครอง และกัลยาณมิตรของเพื่อน จะส่งผลต่อ โยนิโสมนสิการมากขึ้น ได้แก่ คิดเร้ากุศล คิดถูกวิธี คิดมีเหตุผล คิดมีระเบียบ แล้วโยนิโสมนสิการก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ให้สูงขึ้น ได้แก่ มีวินัย มีความรับผิดชอบ, มีความซื่อสัตย์สุจริต, มีความกตัญญูกตเวที, มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว, มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ให้มากขึ้นด้วย สอดคล้องกับคำกล่าวของพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) (2551: 622) ที่ว่าอาศัยกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกนี้

เอง ช่วยปลูก โยนิโสมนสิการขึ้นมา คือให้รู้จักคิดพิจารณาด้วยตัวเอง โดยมองสิ่งทั้งหลายตามสภาวะและเหตุปัจจัย เมื่อโยนิโสมนสิการเกิดขึ้นแล้ว กระบวนการก็ดำเนินก้าวหน้าต่อไปได้จนถึงที่สุด ระหว่างนี้ กัลยาณมิตรก็อาจคอยช่วยประคับประคองซึ่งช่องทางอนุเสรมโยนิโสมนสิการนั้นด้วยการแสดงธรรมไปเรื่อย ๆ เมื่อพร้อมทั้งปัจจัยภายนอกมาโยงกับปัจจัยภายใน คือ กัลยาณมิตรที่ดีช่วยอนุเสรมโยนิโสมนสิการ มนุษย์ปุถุชนที่เป็นเวไนย คือไม่ถึงกับเป็นอัจฉริยะที่จะเริ่มโยนิโสมนสิการขึ้นโดยลำพังตนเอง และไม่ใช้บทพระมะที่ไม่อาจคิดเองได้ ก็จะสามารถก้าวไปในกระบวนการศึกษาและการปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง

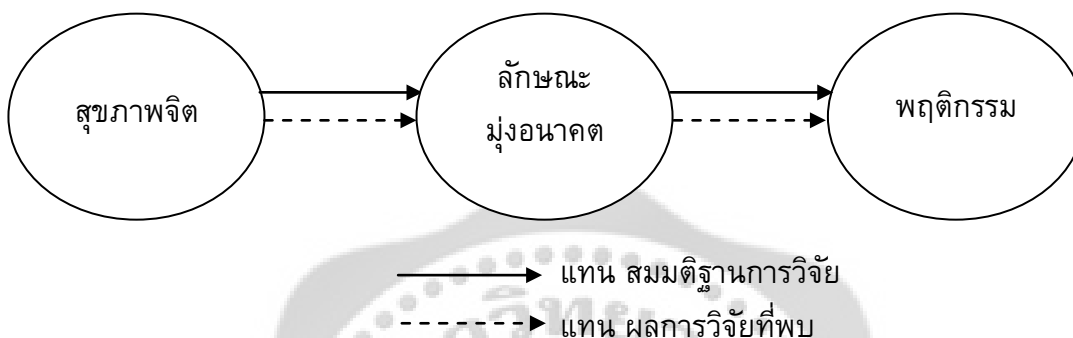
เส้นทางที่ 2 กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีกัลยาณมิตรสูง ได้แก่ กัลยาณมิตรของครู กัลยาณมิตรของผู้ปกครอง และกัลยาณมิตรของเพื่อน จะส่งผลต่อ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 ให้มากขึ้น ได้แก่ ไม่เบียดเบียนสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤตินอกใจ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดสอดเสียด ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดเพื่อเจ้อ ไม่โลภอยากได้ ไม่คิดพยายาพ และ ไม่ทำผิดจากทำนองคลองธรรม แล้วความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 ก็ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ให้สูงขึ้นตาม ได้แก่ มีวินัย มีความรับผิดชอบ, มีความซื่อสัตย์สุจริต, มีความกตัญญูกตเวทิต, มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว, มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ให้มากขึ้นด้วย สอดคล้องกับงานวิจัยของเสกสรร ทองคำบรรจง (2545) ที่ทำการศึกษาคู่มือสร้างทางจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามแนวพุทธศาสนา: การสร้างมโนทัศน์พื้นฐาน การวัดความเปลี่ยนแปลงและรูปแบบเชิงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง พบว่า ตัวแปรแฝงด้านปัญญา คือ สัมมาทิฐิ และ สัมมาสังกัปปะ ได้รับผลกระทบจากกัลยาณมิตรของเพื่อนสูงที่สุด รองลงมา คือการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และความคือ สัมมาวาจา สัมมากรรมันตะ และ สัมมาอาชีวะ ได้รับผลกระทบจากปัญญาสูงที่สุด รองลงมาคือกัลยาณมิตรของเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่และกัลยาณมิตรของครูตามลำดับ และตัวแปรแฝงด้านสมาธิ คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และ สัมมาสมาธิ ได้รับผลกระทบจากศีลมากที่สุด รองลงมาได้แก่ตัวแปรแฝงด้านปัญญา กัลยาณมิตรของเพื่อน การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ และกัลยาณมิตรของครูตามลำดับ

เส้นทางที่ 3 กัลยาณมิตรมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีกัลยาณมิตรสูง ได้แก่ กัลยาณมิตรของครู กัลยาณมิตรของผู้ปกครอง และกัลยาณมิตรของเพื่อน จะส่งผลต่อ ลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ให้มากขึ้น ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต และการควบคุมตน แล้วลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ก็ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ให้สูงขึ้นตาม ได้แก่ มีวินัย มีความรับผิดชอบ, มีความซื่อสัตย์สุจริต, มีความกตัญญูกตเวทิต, มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว, มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ให้มากขึ้นด้วย

สมมติฐานการวิจัยที่ 11 สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน

ผลการวิจัยพบว่า สุขภาพจิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนผ่านลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.31 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ภาพประกอบ 14 สมมติฐานการวิจัยที่ 11 และผลการวิจัยที่พบ

จากผลการวิจัยดังกล่าวจะเห็นได้ว่าผลการวิจัยนี้สนับสนุนสมมติฐานที่ 11 แสดงให้เห็นว่าสุขภาพจิตมีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ผ่านลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีสุขภาพจิตดีสูง ได้แก่ ความไม่วิตกกังวล ไม่อารมณ์แปรปรวน ไม่การขาดสมาธิ ไม่ความเคร่งเครียด จะส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนให้สูงขึ้น ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต และการควบคุมตน แล้วลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตนก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ให้สูงขึ้นตาม ได้แก่ มีวินัย มีความรับผิดชอบ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความกตัญญูกตเวที มีความเมตตากรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และไม่เห็นแก่ตัว มีความประหยัด และใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า และปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ให้มากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538: 83) ได้กล่าวว่า จิตลักษณะส่วนราก (สุขภาพจิต, ความเฉลียวฉลาด, ประสพการณ์ทางสังคม) มีผลต่อจิตลักษณะส่วนลำต้นและพฤติกรรมทางตรง โดยดวงเดือน พันธุมนาวิน (2550: 54) ทำการสังเคราะห์งานวิจัยพบว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรมในเด็กและเยาวชนมีลักษณะทางจิตที่สำคัญในการอธิบายพฤติกรรม คือ “ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน” อันเป็นจิตลักษณะในส่วนลำต้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2544) กล่าวว่า สุขภาพจิต เป็นจิตลักษณะพื้นฐานที่สำคัญประการหนึ่ง ซึ่งเป็นสาเหตุในการพัฒนาลักษณะทางจิตอีก 5 ประการ และนำไปสู่การแสดงพฤติกรรมในทางที่พึงประสงค์

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สำหรับผู้บริหารโรงเรียน จากผลการวิจัยพบว่า ความเป็นกัลยาณมิตรของบุคคลรอบข้าง เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ. มากที่สุด โดยส่งผลทางอ้อมผ่านตัวแปรอื่น ได้แก่ ความเชื่อในคุณธรรมบถ 10 โยนิโสมนสิการ และลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน โดยผู้ที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อนักเรียน คือ ครู รองลงมาคือผู้ปกครอง และสุดท้ายคือเพื่อน ในการกำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ. จะต้องเสริมสร้างให้ครู และผู้ปกครอง เข้าใจและรู้วิธีการในการพัฒนาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโดยเฉพาะโยนิโสมนสิการของนักเรียน

2. สำหรับครูผู้สอน จากผลการวิจัยพบว่าครู เป็นปัจจัยองค์ประกอบของความเป็นกัลยาณมิตรที่มีอิทธิพลสูงที่สุด ที่เป็นผลทางอ้อมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ. หน้าที่หลักของครู คือ การทำให้นักเรียนคิดเป็น แต่โยนิโสมนสิการ เป็นการคิดในรูปแบบที่เราคุณธรรมจริยธรรม ครูจึงควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมในเนื้อหาที่สอน จะทำให้นักเรียนมีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ และเพิ่มความเข้าใจในความเชื่อที่ถูกต้อง และใช้กิจกรรมการเรียนการสอนที่พัฒนา ปัจจัยทางจิต คือ สุขภาพจิตดี และลักษณะมุ่งอนาคต-ควบคุมตน ของนักเรียนด้วยอันจะส่งผลไปยังพฤติกรรมที่พึงประสงค์ต่างๆได้อีกด้วย

3. สำหรับผู้ปกครอง ถึงแม้ว่าผลการวิจัยจะพบว่า ผู้ปกครองเป็นปัจจัยองค์ประกอบของความเป็นกัลยาณมิตรที่มีอิทธิพลเป็นลำดับที่ 2 แต่เมื่อดูค่าอิทธิพล ก็ถือว่าผู้ปกครองมีอิทธิพลมากต่อพฤติกรรมนักเรียน ผู้ปกครองนอกจากจะมีหน้าที่ในการให้ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน หน้าที่ต่อลูกที่สำคัญอีกประการคือการสั่งสอนให้ลูกเป็นคนดี มีพฤติกรรมที่สังคมพึงประสงค์ ผู้ปกครองจึงต้องเรียนรู้หาวิธีพัฒนา และทำตัวเป็นแบบอย่าง เพื่อพัฒนาลูกให้มีการคิดที่ถูกต้อง มีเชื่อที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม อันจะเป็นผลต่อการแสดงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของลูก

4. สำหรับนักเรียน ผลการวิจัยจะพบว่า เพื่อนเป็นปัจจัยองค์ประกอบของความเป็นกัลยาณมิตรที่มีอิทธิพลเป็นลำดับสุดท้าย แต่ก็มีค่าอิทธิพลที่อยู่ในเกณฑ์ที่สูง นักเรียนจึงควรเลือกคบเพื่อนที่มีความเป็นกัลยาณมิตรสูง และทำตนเองให้เป็นกัลยาณมิตรกับผู้อื่นด้วย และการจะพัฒนาตนเองให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน อันเป็นพฤติกรรมที่โรงเรียนต้องการให้เกิดกับนักเรียน โดยเน้นการพัฒนาโยนิโสมนสิการ และความเชื่อที่ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. อาจมีการทำวิจัยเพื่อศึกษา ในกลุ่มตัวอย่างนักเรียนในระดับชั้นอื่นๆ เพื่อให้ทราบถึงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน เพื่อทำการเปรียบเทียบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุหรือค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลของตัวแปรต่างๆ ภายในโมเดลของนักเรียนแต่ละชั้นปี

2. ควรศึกษาตัวแปรในด้านความเชื่อทางศาสนาเพิ่ม เนื่องจากอาจมีลักษณะอื่นที่สามารถอธิบายพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ได้มากกว่า ความเชื่อในกุศลกรรมบถ 10 หรืออาจจะศึกษา ลักษณะหรือหลักปฏิบัติในศาสนาอื่นๆ เพื่อนำมาอธิบายพฤติกรรม

3. นำผลการศึกษาจากงานวิจัยที่มีขนาดอิทธิพลสูงไปศึกษาต่อเพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุน การวิจัย

ข้อจำกัดของการวิจัย

ในการศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปี การศึกษา 2553 ของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ที่นับถือศาสนาพุทธ ถึงแม้ว่าโรงเรียนจะอยู่ในสังกัดเดียวกัน แต่ละโรงเรียนซึ่งยังมีความแตกต่างของบริบทโรงเรียน เช่น ทรัพยากร วัสดุ อุปกรณ์ ความพร้อมของครู และคุณภาพของนักเรียน มีผลการทดสอบระดับชาติในระดับ มัธยมศึกษาปีที่ 3 ต่างกันมาก จึงอาจเป็นผลให้คุณลักษณะของประชากรและกลุ่มตัวอย่างนั้นมีความ แตกต่างกันได้

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กมลรัตน์ หล้าสูงวงศ์. (2524). *จิตวิทยาการศึกษา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาแนะแนวและจิตวิทยาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กรมการแพทย์. (2529, เมษายน). สภาวะจิตคนไทย. ใน *วารสารรายงานกรมการแพทย์*. 11(4): 22.
- คราด ยอดสวัสดิ์. (2546). *การศึกษาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ของครู ตามเกณฑ์มาตรฐานของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ในโรงเรียนประถมศึกษา เขตภาษีเจริญ สังกัดกรุงเทพมหานคร*. สารนิพนธ์ กศ.ม. (การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- จำรัส นองมาก. (2545). *การประกันคุณภาพการศึกษาอย่างถูกต้องและมีความสุข*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ (พว.).
- จินตนา บิลมาศ และคณะ. (2529). *คุณลักษณะของข้าราชการพลเรือนไทย*. ใน *รายงานการวิจัยสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานข้าราชการพลเรือน.
- ชัยวัฒน์ อัดพัฒน์ และทวี ผลสมภพ. (2541). *หลักพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- दनัย ไชยโยธา. (2552). *กระบวนการเกิดนาฏศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ดวงเดือน พันธุนาวิณ. (2538). *หลักและวิธีการวิจัยทางสังคมพฤติกรรมศาสตร์: ตำราขั้นสูงทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุนาวิณ; และคณะ. (2540). *ความเชื่อและการปฏิบัติทางพุทธศาสนาของคนไทย: การปลูกฝังอบรมและคุณภาพชีวิต*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- (2541). *ทฤษฎี การวัด และงานวิจัยเอกลักษณ์แห่งอีโก้ในคนไทยและเทศ ตำราขั้นสูงทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- (2544). *ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล ตำราขั้นสูงทางจิตวิทยาและพฤติกรรมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ดวงเดือน พันธุนาวิณ, งามตา วรินทร์านนท์; และคณะ. (2536). *รายงานการวิจัยเรื่องลักษณะทางจิตและพฤติกรรมของนักเรียนวัยรุ่นที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงในครอบครัวและทางป้องกัน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ.
- ดวงเดือน พันธุนาวิณ และเพ็ญแข ประจันปัจฉินีก. (2520). *จริยธรรมของเยาวชนไทย*. ใน *รายงานการวิจัยฉบับที่ 21*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ดุจเดือน พันธุนาวิณ. (2550, ตุลาคม). *การศึกษาพฤติกรรม*. ใน *วารสารพัฒนาสังคม*. 9: 1.

- ธีระพร ศุภสิริรุฒิ. (2548). *ปัจจัยด้านลักษณะทางจิต ด้านสภาพแวดล้อม และด้านชีวสังคม ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการดูแลเกื้อหนุนบุพการีสูงอายุของบุตร*. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- ธารินี มิ่งวงศ์. (2532). *การเปรียบเทียบสุขภาพจิตของวัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมเหมาะสมกับเพศ กับวัยรุ่นชายที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับเพศ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นพรัตน์ นาชาสิงห์. (2552). *การศึกษาเปรียบเทียบทักษะทางสังคมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จังหวัดสุโขทัยที่มีระดับการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านพรหมวิหารสี่ และประสบการณ์ทางสังคมแตกต่างกัน*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุวรรณ วชิรปราการกุล. (2533). *การสร้างแบบทดสอบวัดคุณธรรมด้านกัลยาณมิตรสำหรับนักเรียนประถมศึกษา*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การวิจัยและสถิติทางการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- นาคยา ปิลันธนานนท์. (2526). *อนาคตศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์. (2530). *การปรับพฤติกรรมเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมการแต่งตำรา ทบวงมหาวิทยาลัย.
- เพ็ญแข ประจันปัจฉิน. (2528). *การพัฒนานักกับการถ่ายทอดทางศาสนา: ความสำคัญและการสนับสนุนซึ่งกันและกัน*. ใน จุลสารฉบับที่ 5 สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พจนารถ บัวเขียว. (2535). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการวิเคราะห์ตนเองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่สอนโดยการสอนแบบแก้ปัญหาที่ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการ*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พรจิรา วงศ์ชนะภัย. (2545). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อสุขภาพจิตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โรงเรียนมัธยมศึกษาสหวิทยาเขตเสรีไทย กรุงเทพมหานคร*. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (จิตวิทยาการศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตโต). (2531). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2548). *คำวัด*. กรุงเทพฯ: เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2538). *ธรรมเนียมชีวิต: พุทธจริยธรรมเพื่อชีวิตที่ดีงาม*. พิมพ์ครั้งที่ 177. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2541). *การศึกษา: เครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- . (2542). *จากสุขในบ้าน สู่ความเกษมศานต์ทั่วสังคม*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 21. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระราชวรมนี (ป.อ.ปยุตโต). (2527). *ธรรมนุญชีวิต สำหรับทุกคน*. กรุงเทพฯ: โครงการมูลนิธิหอไตร หอดิสสเทวภิธาน วัดสุทัศนเทพวราราม.
- พระอุปาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท). (2531). *ศิริมานนทสูตร*. นนทบุรี: ชมรมพุทธศาสตร์ การไฟฟ้าฝ่ายผลิต.
- พูนฤดี สุวรรณพันธ์. (2537). *ปัจจัยทางครอบครัวและโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับลักษณะทางพุทธศาสนาของนักเรียนในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน*. ปรินญาณิพนธ์ บธ.ม. (การจัดการการพัฒนาสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- ภุมเรียง สายะวารานนท์. (2530, กรกฎาคม-ธันวาคม). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในเด็กนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษา. ใน *วารสารจิตวิทยาคลินิก*. 28(2): 24-39.
- มนสภรณ์ วิฑูรเมธา. (2543). *การพัฒนาแบบจำลองมิตรเพื่อส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองของนักศึกษาพยาบาล*. วิทยานิพนธ์ ค.ศ. (อุดมศึกษา). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- มาโนช สุขฤกษ์. (2526). *การสำรวจทัศนคติต่อมนุษย์ของนักศึกษาวิทยาลัยรามคำแหง*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- มารีสา สก๊อต. (2548). *จิตลักษณะและสถานการณ์ทางสังคมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมรับผิดชอบต่องานของผู้ผลิตรายการโทรทัศน์*. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- มูลนิธิพระธรรมกาย. (2545). *คู่มือกัลยาณมิตรเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพระธรรมกาย.
- . (2548). *ความรู้พื้นฐานทางพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพระธรรมกาย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- ล้วน สายยศ: อังคณา สายยศ. (2540). *สถิติวิทยาทางการวิจัย*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วรรณะ บรรจง. (2537). *ลักษณะทางศาสนาและพฤติกรรมศาสตร์ของเยาวชนไทยจากชุมชนแผ่นดินธรรมแผ่นดินทองในภาคใต้*. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- วรวรรณ อร่ามพงศ์. (2551). *ตัวแปรทางจิตลักษณะและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการทำงานอย่างมีจริยธรรมของสัตวแพทย์*. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

- วัลนิกา ฉลากบาง. (2548). การพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิดแบบโยนิโสมนสิการและการ
บริโภคด้วยปัญญาของนักศึกษาสถาบันราชภัฏสกลนคร. ปรินญาณิพนธ์ วท.ด. (การวิจัย
พฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
ถ่ายเอกสาร.
- วิเชียร ชาบุดรบุณทริก. (2542). ความจริงของชีวิต. กรุงเทพฯ: ธีรต์เวฟ เอ็ดดูเคชั่น.
- สมจิตต์ เพิ่มพูล. (2532). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลักษณะมุ่งอนาคตของ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการ
สอนตามคู่มือครู. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การมัธยมศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมดุลย์ ชาญนุวงศ์. (2533). การศึกษาคุณลักษณะทางจิตใจของประชากรไทยที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน
ที่มีระดับ การพัฒนาต่างกัน. ปรินญาณิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สมาน สารจิตตร. (2532). สัมฤทธิ์ผลในการเรียนคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3
ที่เรียนด้วยวิธีสอนแบบสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. วิทยานิพนธ์ ค.ม.
(การประถมศึกษา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชน. (2536). รายงานสุขภาพเยาวชน ประจำปี
2536. หน้า 1-2. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชน.
- สำนักงานพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชน. (2552). เอกสารเผยแพร่ สถิติประจำปี 2552.
กรุงเทพฯ: กรมพินิจและคุ้มครองเด็ก.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2546). ระบบการ
ประกันคุณภาพการศึกษา ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.
2542. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- (2548). รายงานประจำปี 2547. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- (2552). รายงานประจำปี 2551. กรุงเทพฯ: พิมพ์ดี.
- สุชา จันท์เอม. (2540). จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- สุดไฉน มีริยะเกิด. (2530). สุขวิทยาจิต. พิษณุโลก: ภาควิชาจิตวิทยาการแนะแนว สหวิทยาลัยพุทธ
ชินราช วิทยาลัยครูพิบูลสงคราม.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2530). การสอนโดยสร้างศรัทธาและโยนิโสมนสิการ. กรุงเทพฯ: โอเดียสโตร์.
- สุนน อมรวิวัฒน์. (2546). กลยោณมิติรณีเทศ. กรุงเทพฯ: สำนักมาตรฐานการศึกษาและพัฒนาการ
เรียนรู้.
- สุรียา ผ่องเสียง. (2546). การสร้างแบบวัดพฤติกรรมจริยธรรมความเป็นมิตรของนักเรียนระดับมัธยม
ศึกษาตอนต้น. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (วัดผลการศึกษา). มหาสารคาม: บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม. ถ่ายเอกสาร.

- เสกสรรค์ ทองคำบรรจง. (2545). *การศึกษาโครงสร้างทางจริยธรรมของนักศึกษาระดับปริญญาตรีตามแนวพุทธศาสนา: การสร้างมโนทัศน์พื้นฐาน การวัดความเปลี่ยนแปลง และรูปแบบเชิงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลง*. ปริญญาานิพนธ์ วท.ด. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- หรรษา เลหาเสรีกุล. (2537). *การเรียนรู้ในโรงเรียนพุทธศาสนาวัดอาทิตย์ กับลักษณะทางพุทธศาสนาและทางพฤติกรรมศาสตร์ของนักเรียนวัยรุ่น*. ปริญญาานิพนธ์ วท.ม. (การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- Bandura. (1986). *Social foundations of thought and action: a social cognitive theory*. Englewood Cliffs. N.J.: Prentice-Hall.
- Bandura. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs. N.J.: Prentice Hall.
- Egbert, Barbara. (1980). *Cheerleading and songleading*. New York: Sterling Pub. Co.
- Erik H. Erikson. (1968). *Identity, youth and crisis*. New York: W. W. Norton.
- Glasser, William. (1960). *Mental health or mental illness?: psychiatry for practical action*. New York, Harper.
- Heckhausen, Heinz. (1967). *The anatomy of achievement motivation*. New York: Academic Press.
- Kelloway, E. Kevin. (1998). *Using Lisrel For Structural Equation Modeling: A Researcher's Guide*. Thousand Oaks, sage.
- Kline, Rex B. (2005). *Principles and Practice of Structural Equation Modelling*. New York: Guilford.
- Robert A. Baron; & Jerald Greenberg. (1990). *Behavior in organizations: understanding and managing the human side of work*. Boston: Mass.
- Rotter, Julian B. (1971). *Clinical psychology*. N.J.: Prentice-Hall.
- Schumacker, Randall E.; & Lomax, Richard G. (2004). *A Beginner's Guide to Structural Equation Modeling*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Earlbaum.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

ชื่อแบบสอบถามของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
คุณภาพเครื่องมือการวิจัย

ชื่อแบบสอบถามของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตาราง 15 ชื่อแบบสอบถามของตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

แบบวัดที่ใช้	สิ่งที่ต้องการวัด
ชุดที่ 1 เกี่ยวกับตัวฉัน ข้อ 1-22	พฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน
ชุดที่ 1 เกี่ยวกับตัวฉัน ข้อ 23-37	สุขภาพจิตของนักเรียน
ชุดที่ 1 เกี่ยวกับตัวฉัน ข้อ 38-57	ลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตน
ชุดที่ 2 เกี่ยวกับความเชื่อของฉัน	ความเชื่อในกุศลกรรมบท 10 ของนักเรียน
ชุดที่ 3 เกี่ยวกับผู้ปกครองของฉัน	คุณสมบัติกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง
ชุดที่ 4 เกี่ยวกับเพื่อนของฉัน	คุณสมบัติกัลยาณมิตรของเพื่อน
ชุดที่ 5 เกี่ยวกับครูของฉัน	คุณสมบัติกัลยาณมิตรของครู
ชุดที่ 6 เกี่ยวกับการคิดของฉัน	โยนิโสมนสิการ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการศึกษาและการวิจัย

สวัสดี นักเรียนผู้ตอบแบบวัดทุกท่าน

ขอแสดงความยินดีที่นักเรียนได้รับเลือกเป็นตัวแทนนักเรียนที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ.

แบบวัดนี้ นักเรียนสามารถเลือกตอบได้อย่างอิสระตามความเป็นจริงที่เกิดขึ้นของแต่ละคน ทุกข้อไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิด ไม่มีผลต่อการเรียนของนักเรียนและคำตอบของทุกคนจะถือเป็นความลับ ในการศึกษาจะใช้คะแนนรวมของนักเรียนทั้งหมด ดังนั้นจึงขอให้นักเรียนพิจารณาคำถาม และตอบให้ครบทุกข้อ ด้วยความตั้งใจ ผู้วิจัยขอขอบคุณโรงเรียนและนักเรียนเป็นอย่างมาก ที่ให้ความร่วมมือ และกรุณาสละเวลาอันมีค่าแก่การวิจัยนี้

นายฉัตรชัย เสนสาย
ผู้ดำเนินการวิจัย

ชาย   หญิง   ชั้น.....ห้อง.....เลขที่.....

ชุดที่ 1 เกี่ยวกับตัวฉัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่า ตรงกับนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วตอบคำถามต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมาย.....ลงบนเส้นคำตอบ เพียงแห่งเดียวต่อข้อ มีจำนวน 57 ข้อ กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. ฉันมาโรงเรียนทันเวลา

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

2. ฉันปฏิบัติตามระเบียบของโรงเรียนอย่างเคร่งครัด

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

3. ฉันสนใจกิจกรรมการเรียนและรับผิดชอบงานที่ครูมอบหมาย

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

4. ฉันแต่งกายเรียบร้อยในทุกสถานการณ์

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

5. ฉันเดินผ่านครูและผู้ใหญ่อย่างสุภาพเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

6. ฉันมีมารยาทในการรับประทานอาหาร

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

7. ฉันปฏิบัติตามระเบียบการสอบและไม่ลอกการบ้าน

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

8. ฉันไม่ลักขโมยของเพื่อน

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. ฉันพูดแต่ความจริง (ไม่โกหก)

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. ฉันรัก เคารพ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และแสดงออกซึ่งการตอบแทนพระคุณอย่างเหมาะสม

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

11. ฉันระลึกถึงพระคุณของครูบาอาจารย์ และแสดงออกซึ่งการตอบแทนพระคุณอย่างเหมาะสม

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

12. ฉันเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

13. ฉันรู้จักการให้เพื่อส่วนรวมและเพื่อผู้อื่น

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

14. ฉันแสดงออกถึงการมีน้ำใจ หรือให้การช่วยเหลือผู้อื่น

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

15. ฉันรู้จักแบ่งปันทรัพย์สิน หรือสิ่งของเพื่อผู้อื่น

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

16. ฉันใช้ทรัพย์สิน และสิ่งของของโรงเรียนอย่างประหยัด

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

17. ฉันใช้อุปกรณ์การเรียนอย่างประหยัดและรู้คุณค่า

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

18. ฉันร่วมกิจกรรมการประหยัด (เช่น กิจกรรมรีไซเคิล เป็นต้น)

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

19. ฉันใช้น้ำ ไฟ และสาธารณูปโภคอื่นๆ ทั้งของตนเองและของส่วนรวมอย่างประหยัดและรู้คุณค่า

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

20. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ เพื่อส่วนรวม

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

21. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

22. ฉันเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาสถานศึกษาและท้องถิ่น

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

23. เวลาทำงานถ้ามีใครมาส่งเสียงดังข้างๆ ฉันจะทำต่อไปไม่ได้

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

24. ฉันมีเรื่องกลุ่มใจอยู่เสมอ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

25. ฉันรู้สึกลำบากใจถ้าจะต้องตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

26. ถ้ามีคนมาขัดใจหรือยั่วเพียงเล็กน้อย ฉันจะโกรธเอาง่ายๆ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

27. ฉันรู้สึกกังวลใจว่าพ่อหรือแม่อาจจะไม่รัก

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

28. เมื่อครูถามคำถามในห้องเรียน ถึงจะตอบได้ฉันก็ไม่กล้าตอบ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

29. ฉันรู้สึกกลัวโดยไม่รู้วากลัวอะไรอยู่บ่อย ๆ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

30. ฉันบังคับตนเองไม่ค่อยได้

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

31. ฉันรู้สึกว่าตนเองเป็นคนตกใจง่าย

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

32. เวลาที่ใจฉันรู้สึกดีใจมาก และเวลาเสียใจฉันรู้สึกเสียใจมาก

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

33. บางครั้งฉันรู้สึกว่าตนเองจะทำอะไรผิดอยู่เสมอ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

34. ฉันรู้สึกหวาดกลัวอยู่เสมอว่า พ่อ แม่ หรืออาจารย์จะลงโทษ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

35. บางครั้งฉันรู้สึกตัวเองเป็นคนไม่ดีเลย

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

36. เมื่อเข้านอนตอนกลางคืน ฉันมักนอนไม่ค่อยหลับ เพราะคิดอะไรต่าง ๆ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

37. ฉันรู้สึกเพื่อน ๆ ไม่ใคร่อยากจะเล่นกับฉัน เพราะฉันเล่นผิดกติกาบ่อย ๆ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

38. ฉันรีบทำการบ้านให้เสร็จก่อนไปเที่ยวเล่นเสมอ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

39. ถ้าฉันอยากได้สิ่งใดและรอคอย ฉันจะหมดความอดทนหรือทนไม่ได้

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

40. ฉันมักจะจัดกระเป๋าหรือเตรียมสิ่งของที่ต้องนำไปโรงเรียนให้เสร็จในตอนเย็นเพื่อจะได้ไม่เสียเวลาในตอนเช้าวันรุ่งขึ้น

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

41. ฉันไม่รับประทานขนมที่ฉันชอบหมดในครั้งเดียว นอกจากว่าขนมนั้นจะเสียถ้าเก็บไว้นาน

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

42. เมื่อเวลาใกล้สอบ ฉันจะขยันมาเรียนเป็นพิเศษ เพื่อจะได้เข้าใจบทเรียนที่ครูสอนและจะได้สอบได้คะแนนดี

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

43. เมื่อฉันขี้เกียจ ฉันจะไม่แปร่งฟันในตอนเช้า

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

44. ฉันมักจะลืมทำการบ้านเสมอ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

45. ฉันกลัวสายตาเสียจึงไม่อ่านหนังสือในที่มืด

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

46. เมื่อได้ขนมที่ฉันชอบ ฉันทนไม่ไหวที่จะต้องเก็บไว้กินทีละน้อย

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

47. ฉันชอบหุ้มปกหนังสือทุกเล่ม เพื่อให้หนังสือไม่เก๋าง่าย

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

48. ฉันทนไม่ไหวที่จะเก็บขนมอร่อยๆไว้กินพรุ่งนี้

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

49. ฉันชอบขีดเขียนลงในหนังสือเรียนจนสกปรก

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

50. ฉันอยากเรียนหนังสือมากๆ เพื่อโตขึ้นจะได้ทำงานดี ๆ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

51. เมื่อมีคนขัดใจฉัน ฉันมักจะฉวยสิ่งของใกล้มือขว้างปาหรือทำลายเสมอ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

52. ฉันไม่อยากสอบตกจึงขยันทูหนังสือเรียน

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

53. แม้ร่างกายจะสกปรก ฉันก็จะไม่อาบน้ำ ถ้ารู้สึกไม่อยากอาบ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

54. ฉันจะไม่ใช้เงินจนหมดเพราะเกรงว่าพรุ่งนี้จะไม่มีความเงินใช้

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

55. เมื่อฉันได้รับเงินเพื่อที่จะใช้จ่ายตลอดสัปดาห์ หรือตลอดเดือนแต่ถ้าฉันเห็นของที่ยากได้มาก และราคาแพง ฉันจะซื้อและยอมอดหลังจากนั้น

.....	.....	.....	.....	.....	.....
-------	-------	-------	-------	-------	-------

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
56. ฉันไม่ซัดใจเพื่อน เพื่อที่จะได้มีเพื่อนมาก					

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
57. เมื่อคนนำขนมมาให้ที่บ้าน ฉันมักจะหยิบชิมก่อนเสมอ					

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
9. การแย่งแฟนคนอื่น เป็นเรื่องธรรมดาใครดีใครได้					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
10. ฉันคิดว่าการพูดเท็จนำมาซึ่งความเดือดร้อน					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
11. ฉันจะพูดแต่ความจริง แม้มันจะทำให้ถูกลงโทษ					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
12. ฉันชอบแกล้งเพื่อนด้วยการพูดโกหกให้เพื่อนเข้าใจผิด					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
13. ฉันคิดว่าการพูดสอดเสียดผู้อื่นเป็นสิ่งไม่ดี					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
14. ฉันคิดว่าการล้อเพื่อนที่กำลังเสียใจที่ถูกครูทำโทษ เป็นสิ่งไม่ดี					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
15. ฉันเชื่อว่าการเยาะเย้ยเพื่อน เพื่อให้เพื่อนคนอื่นได้หัวเราะเป็นสิ่งที่ไม่ผิด					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
16. ฉันคิดว่าการพูดหยาบคายเป็นสิ่งไม่ดี					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
17. ฉันเชื่อว่าการพูดจาสุภาพเป็นสิ่งที่ควรทำ					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

18. ฉันเชื่อว่าเวลาโกรธใครแล้วพูดหยาบคายกับคนนั้นเป็นสิ่งไม่ผิด

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

19. ฉันคิดว่า การพูดเพื่อเจ้าไม่ทำให้เกิดประโยชน์

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

20. ฉันชอบที่จะพูดเกินจริงให้เพื่อนฟังเพื่อให้เพื่อนสนใจ

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

21. ฉันชอบฝันกลางวันในสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ แล้วจะเอามาแล้วให้เพื่อนฟัง

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

22. ฉันคิดว่า คนที่มีความโลภ เป็นคนไม่มีความสุข

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

23. ฉันยินดีที่จะใช้อุปกรณ์การเรียนเก่าของพี่

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

24. ฉันคิดว่า ความพยายาม ทำให้ไม่มีความสุข

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

25. ฉันจะกล่าวขอโทษเมื่อฉันรู้ว่าทำผิด

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

26. ฉันจะหาทางลัดซื้อพ่อแม่เพื่อนคืน ถ้าฉันถูกล้อก่อน

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

27. ถ้าฉันเป็นคนให้คะแนนงานเมื่อไร ฉันจะให้คะแนนเพื่อนที่ฉันไม่ชอบน้อยๆ

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

28. ฉันคิดว่า การปฏิบัติตามหลักศาสนา ทำให้มีความสุข

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

29. ฉันชอบทำความดีเฉพาะต่อหน้าครู

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

30. ฉันชอบใช้ความรู้ความสามารถในการเอาเปรียบคนอื่น

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ชุดที่ 3 เกี่ยวกับผู้ปกครองของฉัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่า ตรงกับผู้ปกครองของนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วตอบคำถามต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมาย.....ลงบนเส้นคำบรรยาย เพียงแห่งเดียวต่อข้อ มีจำนวน 14 ข้อ กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. ไม่น่ารัก จนฉันไม่อยากอยู่ใกล้

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

2. ไม่เข้าใจปัญหาของฉัน

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

3. เป็นผู้ที่มิเหตุผลและใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

4. บังคับให้ฉันทำตามใจท่านทุกอย่าง

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

5. ขวนขวายปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

6. มักถูกเพื่อนบ้านต่อว่าเป็นประจำ

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

7. พุดแนะนำตักเตือนฉันโดยใช้เหตุผลและผลได้

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

8. สามารถชี้แจงเหตุผลให้ฉันเข้าใจได้

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. พร้อมที่จะรับฟังข้อซักถามจากฉัน

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. คุณเจียว ไม่ยอมรับฟังคำที่ฉันเตือน

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

11. อธิบายเหตุผลและยกตัวอย่างชัดเจน

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

12. สามารถอธิบายสิ่งยากให้ฉันเข้าใจได้ง่าย

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

13. สอนศีลธรรม และคุณธรรมให้ฉัน

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

14. ไม่เคยพาฉันไปทำบุญทำทาน หรือพาไปวัด

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ชุดที่ 4 เกี่ยวกับเพื่อนของฉัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่า ตรงกับเพื่อนของนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้ว
ตอบคำถามต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมาย.....ลงบนเส้นคำบรรยาย เพียงแห่งเดียวต่อข้อ
มีจำนวน 14 ข้อ กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. เป็นที่รักของฉัน

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

2. ไม่เข้าใจปัญหาของฉัน

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

3. โลก ไม่มีความหนักแน่น

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

4. มีเหตุผลและใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

5. ขวนขวายปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

6. ไม่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ฉัน

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

7. สามารถชี้แจงเหตุผลให้ฉันเข้าใจได้

.....

จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	--------------	-----------------	---------	------------

8. ชอบพูดไร้สาระ หาประโยชน์ไม่ได้

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
9. พร้อมที่จะรับฟังคำพูดของฉัน					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
10. มักจะเถียง เมื่อถูกครุต่อว่า					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
11. พูดออกนอกเรื่องในขณะที่สอนฉัน					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
12. สอนวิธีการหาความรู้ให้ฉัน					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
13. มักจะชวนฉันไปเที่ยวในที่ที่ไม่เหมาะสม					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
14. บอกให้ฉันทำผิดระเบียบโรงเรียน เช่น โดดเรียน					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ชุดที่ 5 เกี่ยวกับครูของฉัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่า ตรงกับครูของนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้วตอบ คำถามต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมาย.....ลงบนเส้นคำบรรยาย เพียงแห่งเดียวต่อข้อ มี จำนวน 14 ข้อ กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. มีเมตตากรุณาต่อศิษย์

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. เข้าใจปัญหาของลูกศิษย์

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. มีความหนักแน่นน่าเคารพ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. เป็นผู้ที่มิเห็นเหตุผลและใช้เหตุผลในการแก้ปัญหา

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. ขวนขวายปรับปรุงตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ด้านความรู้วิชาการ

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7. สามารถชี้แจงเหตุผลให้ลูกศิษย์เข้าใจได้

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

8. พุดถูกต้องตามกาลเทศะ และสถานการณ์

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

9. พร้อมที่จะรับฟังข้อซักถามจากลูกศิษย์

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

10. อดทนต่อคำวิพากษ์วิจารณ์ต่างๆของลูกศิษย์

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

11. สอนได้ลึกซึ่ง อธิบายเหตุผลและยกตัวอย่างชัดเจน

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

12. สอนวิธีการหาความรู้ในระดับขึ้นไปให้ลูกศิษย์

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

13. ชักนำลูกศิษย์ไปในทางที่ดี

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

14. สอดแทรกศีลธรรม คุณธรรมในขณะที่สอน

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ชุดที่ 6 เกี่ยวกับการคิดของฉัน

คำชี้แจง ให้นักเรียนพิจารณาข้อความต่อไปนี้ว่า ตรงกับการคิดของนักเรียนมากน้อยเพียงใด แล้ว
ตอบคำถามต่อไปนี้ โดยทำเครื่องหมาย.....ลงบนเส้นคำบรรยาย เพียงแห่งเดียวต่อข้อ
มีจำนวน 16 ข้อ กรุณาตอบให้ครบทุกข้อ

1. เมื่อเกิดปัญหาฉันรู้ว่าควรแก้ปัญหาอย่างไร

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

2. ฉันเชื่อว่าปัญหาทุกอย่างมีทางแก้ไขได้ด้วยการใช้ปัญญา

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

3. ฉันจะนำความรู้ที่ได้เรียนมา ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

4. เมื่อมีปัญหาฉันจะอยู่เฉยๆ เพราะเชื่อว่าปัญหาจะผ่านพ้นไปเอง

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

5. ฉันชอบแก้ปัญหาที่ละอย่าง มากกว่าแก้ปัญหาหลายอย่างไปพร้อมๆกัน

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

6. ฉันจะทำการบ้านให้เสร็จก่อนออกไปเล่นหรือดูละคร

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

7. ฉันมีการจดบันทึกงานที่จะทำ เช่น สมุดจดการบ้าน ตารางการส่งงาน ฯ

.....
 จริงที่สุด   จริง   ค่อนข้างจริง   ค่อนข้างไม่จริง   ไม่จริง   ไม่จริงเลย

8. ฉันไม่ชอบจัดตารางสอน จนลืมนั่งสือเรียนหรือลืมนเตรียมอุปกรณ์การเรียน

.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
9. เมื่อเกิดปัญหาฉันจะสามารถหาหนทางต่อของปัญหาได้					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
10. หากทำคะแนนสอบได้ไม่ดี ฉันเชื่อว่าเป็นเพราะความสามารถของฉัน					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
11. ฉันรู้ว่าปัญหาที่เกิดขึ้นกับฉันต้นเหตุที่ต้องแก้คืออะไร					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
12. ถ้าฉันทำการบ้านไม่ได้ ฉันจะมาลอกเพื่อน ไม่เสียเวลาหาวิธีทำเอง					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
13. ขณะทำงานฉันจะนึกถึงข้อดีของการทำงานเสร็จ เพื่อเพิ่มกำลังใจในการทำงาน					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
14. ฉันชอบคิดให้กำลังใจตนเอง เมื่อรู้สึกหมดหวัง ท้อแท้					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
15. เมื่อเกิดความขัดแย้งกับเพื่อน ฉันจะพยายามนึกหาสาเหตุเพื่อหาทางแก้ไข					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
16. เวลาตกใจ หรือตื่นเต้น ฉันจะพยายามคิดหาวิธีทำให้ตนเองมีสติ					
.....	.....	.....	.....	.....	.....
จริงที่สุด	จริง	ค่อนข้างจริง	ค่อนข้างไม่จริง	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ตาราง 16 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตัวแปรพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่ 1 ของ สมศ.

ข้อ	Corrected Item Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1	.3302	.9060
2	.5319	.8994
3	.3924	.9020
4	.3031	.9037
5	.6394	.8973
6	.6244	.8968
7	.6143	.8970
8	.3943	.9041
9	.4397	.9014
10	.5894	.8976
11	.7183	.8946
12	.6906	.8955
13	.4383	.9011
14	.6630	.8967
15	.5596	.8985
16	.5349	.8992
17	.5393	.8990
18	.6721	.8951
19	.5176	.8996
20	.6073	.8971
21	.5452	.8994
22	.4562	.9030

พิสัย Item-Total Correlation ระหว่าง .3031-.7183

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ = .9035

ตาราง 17 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตัวแปรความเชื่อในกุศลงกรรมบถ 10 ของนักเรียน

ข้อ	Corrected Item Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1	.3012	.9145
2	.6249	.9101
3	.4867	.9121
4	.5337	.9114
5	.5824	.9105
6	.6489	.9104
7	.3846	.9143
8	.3551	.9139
9	.4789	.9123
10	.5070	.9118
11	.4092	.9132
12	.4622	.9125
13	.5156	.9117
14	.6360	.9097
15	.5412	.9112
16	.6572	.9096
17	.5776	.9118
18	.4303	.9134
19	.4167	.9133
20	.6051	.9102
21	.6230	.9097
22	.2877	.9148

23 .3593 .9146

ตาราง 17 (ต่อ)

ข้อ	Corrected Item Total Correlation	Alpha if Item Deleted
24	.3675	.9139
25	.5197	.9119
26	.5379	.9113
27	.5868	.9107
28	.4445	.9130
29	.4360	.9130
30	.6038	.9103

พิสัย Item-Total Correlation ระหว่าง .2877-.6360
ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ = .9147

ตาราง 18 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตัวแปรคุณสมบัติกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง

ข้อ	Corrected Item Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1	.5038	.8644
2	.5562	.8615
3	.7453	.8545
4	.3301	.8783
5	.3635	.8697
6	.5288	.8625
7	.7127	.8542
8	.7200	.8550
9	.6120	.8586
10	.6017	.8588
11	.5415	.8621
12	.5078	.8640
13	.3846	.8692
14	.6014	.8584

พิสัย Item-Total Correlation ระหว่าง .3301-.7453

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ = .8709

ตาราง 19 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตัวแปรคุณสมบัตীগัลยาณมิตรของเพื่อน

ข้อ	Corrected Item Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1	.3614	.8183
2	.5958	.8005
3	.5198	.8072
4	.5088	.8107
5	.4685	.8138
6	.5266	.8071
7	.2669	.8230
8	.5149	.8076
9	.2350	.8271
10	.2649	.8248
11	.5419	.8059
12	.3658	.8178
13	.6000	.8002
14	.5725	.8032

พิสัย Item-Total Correlation ระหว่าง .2649-.6000

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ = .8234

ตาราง 20 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตัวแปรคุณสมบัตীগัลยาณมิตรของครู

ข้อ	Corrected Item Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1	.5700	.9368
2	.6554	.9343
3	.6891	.9337
4	.6635	.9342
5	.7641	.9311
6	.7415	.9318
7	.8379	.9292
8	.7998	.9299
9	.8537	.9282
10	.4411	.9466
11	.7474	.9316
12	.8287	.9293
13	.7574	.9315
14	.6325	.9349

พิสัย Item-Total Correlation ระหว่าง .4411-.8537

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ = .9376

ตาราง 21 ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนนรวม (Item total correlation) และค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของแบบสอบถามตัวแปรโยนิโสมนสิการ

ข้อ	Corrected Item Total Correlation	Alpha if Item Deleted
1	.5334	.8828
2	.7631	.8746
3	.6576	.8792
4	.4300	.8881
5	.5677	.8819
6	.6937	.8758
7	.6853	.8762
8	.7653	.8721
9	.3561	.8885
10	.6031	.8811
11	.3054	.8898
12	.2630	.8948
13	.4986	.8841
14	.4419	.8860
15	.6859	.8765
16	.5219	.8836

พิสัย Item-Total Correlation ระหว่าง .2630-.7653

ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ = .8890

ภาคผนวก ข

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายชื่อผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ดร.มนัส บุญประกอบ	ข้าราชการบำนาญ สถาบันวิจัยพฤกษศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
2. พระใบฎีกาชำนาญ	ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดใหม่ช่องลม
3. พระมหาฤทธิรุทธิ์	วัดใหม่ช่องลม

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นายฉัตรชัย เสนสาย
วันเดือนปีเกิด	18 ตุลาคม 2526
สถานที่เกิด	โรงพยาบาลราชวิถี กรุงเทพมหานคร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	259 ซอยสุขุมวิท 31 ถนนสุขุมวิท แขวงคลองตันเหนือ เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร 10110

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2533	อนุบาล จาก โรงเรียนตรุณาลัย
พ.ศ. 2539	ประถมศึกษา จาก โรงเรียนดาราคาม
พ.ศ. 2545	มัธยมศึกษา จาก โรงเรียนประชาราษฎร์ อุปถัมภ์
พ.ศ. 2549	จิตวิทยาและการแนะแนว (ศษ.บ.) จาก มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
พ.ศ. 2554	การวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ประยุกต์ จาก มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ